

Tisdagen den 9 maj

Kl. 13.00–15.58
18.00–20.50

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 17 och 18 april justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Rasmus Ling* (MP) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 8 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Malte Roos* (MP).

§ 3 Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 11 maj kl. 14.00*.

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2022/23:33 för torsdagen den 4 maj från försvarsutskottet och
prot. 2022/23:40 för torsdagen den 4 maj från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:325

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:325 Säkerhetsintressen på Gotland
av Peter Hultqvist (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 22 maj 2023.

Prot. 2022/23:105
9 maj

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 5 maj 2023
Infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2022/23:332

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:332 Den svenska veterinärbristen
av Sofia Skönnbrink (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 2 juni 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 8 maj 2023

Infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2022/23:2384 och 2386 till utrikesutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2022/23:KU34 Innehållsvillkor för public service på internet
2022/23:KU23 Valfrågor
2022/23:KU26 Fri- och rättigheter m.m.
2022/23:KU28 Minoritetsfrågor

Justitieutskottets betänkanden
2022/23:JuU16 Terrorism
2022/23:JuU19 Rättsmedicinalverkets hantering av humanbiologiskt material

Trafikutskottets betänkande
2022/23:TU7 Sjöfartsfrågor

Näringsutskottets betänkande
2022/23: NU16 Näringspolitik

§ 8 Skatteförfarande

Skatteförfarande

Skatteutskottets betänkande 2022/23: SkU13
Skatteförfarande
föredrogs.

Anf. 1 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Det är säkert några av åhörarna som minns filmen *Forrest Gump* och citatet: Livet är som en chokladask, man vet aldrig vad man får. Lite så är det också med detta betänkande som behandlar ett sjuttioal yrkanden från den allmänna motionstiden som berör det breda området skatteförfarande.

Jag vill börja med den mest lockande pralinen, motionsyrkandena om synliggörande av skatter. Det finns undersökningar som visar att allmänheten i genomsnitt underskattar skatternas omfattning.

Många tror att den skatt man betalar är cirka 30 procent. Arbetsgivaravgiften på 31,42 procent är mer eller mindre osynlig eftersom den betalas av arbetsgivaren utöver den anställdes bruttolön och inte alltid framgår av lönespecifikationen. Därför är det angeläget att öka transparensen.

Ett mer transparent skatteuttag hade ökat förståelsen för samhällets uppbyggnad och även skapat ett bättre klimat för företag då anställda hade fått en ökad förståelse för vad deras anställning kostar företaget. Det är viktigt att vi vet vilka skatter vi betalar. Att dölja detta är ett sätt att indirekt öka acceptansen för högskattesamhället genom att låta människor leva i ovetskap.

Att öka den administrativa bördan för företagen, särskilt i rådande ekonomiska läge, vore dock fel, varför tvingande lagstiftning på detta område inte är aktuellt. Däremot finns det inga hinder för arbetsgivare att redovisa storleken på den inbetalda arbetsgivaravgiften, vilket en del redan gör.

Herr talman! Centerpartiet har motionerat om upphävande av gränshinder, en ambition som vi sympatiserar med. När man talar om gränshinder och kommer från Skåne tänker man osökt på Öresundsregionen.

I förmiddags informerade statssekreterare Carolina Lindholm utskottet om arbetet med Öresundsavtalet, som sedan 2003 reglerar vissa skattefrågor för arbetspendlare mellan Danmark och Sverige. Det är ett avtal som verkligen behöver ses över. Enligt avtalet är arbetspendlare skattepliktiga i arbetsgivarlandet under förutsättning att minst hälften av arbetstiden utförs där under en tremånadersperiod.

Men det har gått 20 år sedan avtalet slöts, och världen har förändrats mycket under den tiden. Under pandemin fick många gränspendlare arbeta hemifrån, och efter det har hemarbete blivit mycket vanligare. En översyn av regeln 50 procent under tre månaders tid är verkligen välbehövlig.

Den har lett till betydande skattemässiga konsekvenser och stora administrativa utmaningar och kostnader, både för den enskilde gränspendlaren och för företag med anställda från bägge sidor av Sundet. Vi önskar regeringen framgång i dessa förhandlingar.

Herr talman! Jag jämförde motionsbetänkandet med en chokladask. För dem som är bekanta med Harry Potter-böckerna är nog jämförelsen med Bertie Botts gelébönor kanske mer relevant. Ni vet, de där godisarna med olika smaker – allt från vattenmelon och banan till örönvax och ruttna ägg.

Nu har vi kommit till den senare kategorin, Vänsterpartiets punkt om F-skatt i motionen *Ordning och reda på arbetsmarknaden*. Jag vill förtydliga: Att det ska vara ordning och reda, och att fusk ska stävjas, är en självklarhet. Det tycker vi moderater, det tycker regeringen, och det tycker alla seriösa företagare.

Oseriöst företagande och fusk drabbar det allmänna i form av uteblivna skatteintäkter. Men det drabbar på så sätt också alla seriösa företagare i form av illojal konkurrens och genom att de seriösa får betala även de oseriösa och fuskandes skatter.

Därför måste skattefusk stävjas, men det ska stävjas med rätt metoder. En del redskap för detta förfogar myndigheterna över i dag, men självklart behöver dessa förfinas och utvecklas.

Men Vänsterpartiets motion handlar om något helt annat. Uttryck som ”falsk egenföretagare”, ”urholkar således arbetstagarbegreppet, och stärker arbetsgivarnas makt” och ”påverkar i förlängningen maktbalansen på arbetsmarknaden” avslöjar vad Vänsterns politik handlar om.

Det handlar inte om ordning och reda, och att stävja missbruk och fusk. Det handlar om klassisk klasskamp retorik: Arbetstagare mot arbetsgivare. Man är emot företagande, entreprenörskap och enskilda initiativ. Man vill tillbaka till en gammal traditionell kollektiv modell med arbetsgivare och arbetstagare, då detta mycket bättre stämmer överens med klasskamp retoriken.

Företagande och entreprenörskap har byggt vårt land. Systemet med F-skatt är ett administrativt system för att göra en grundläggande kontroll av dem som driver företag och att hantera beskattningen av företagen.

Vänsterpartiets misstänkliggörande av denna grupp av människor som bidrar till att bygga vårt välstånd är upprörande. Kravet att det ska krävas mer än en uppdragsgivare för att kunna få F-skatt handlar över huvud taget inte om att säkerställa att beslutade skatter betalas in, utan, vilket framgår av motionstexten, om att värna arbetstagarbegreppet.

Socialdemokraterna har också yrkat bifall till motioner där det i princip används samma argument för att ifrågasätta det nuvarande systemet med F-skatt, men på klassiskt socialdemokratiskt manér med ett något mer nyanserat språkbruk för att tilltala en bredare publik. Man framställer det som relativt enkelt att få F-skattsedel i dag. Många entreprenörer och företagare skulle inte hålla med om den svepande beskrivningen.

Motionerna andas samma typ av misstänksamhet som den vänsterpartistiska motionen. De handlar egentligen inte alls om skatteförfarande och möjligheten för staten att få in beslutade skatter, utan om synen på arbetsmarknaden och relationen mellan parterna på arbetsmarknaden. Det är

mycket tråkigt att det inte bara är Vänsterpartiet som har denna syn på företagande och entreprenörskap, utan även Socialdemokraterna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Prot. 2022/23:105

9 maj

Skatteförfarande

Anf. 2 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Boriana Åberg, för att du pratade om Vänsterpartiet i två minuter! Då måste man ju begära replik även om jag inte trodde att jag skulle göra det; det är ju inte naturligt i mitt utskott.

Jag vill ändå bemöta detta, herr talman, för det var så vackert när Borianan pratade om klasskamp retoriken. Det betyder att intentionen i mina motioner går fram. När jag skriver dem vill jag få fram precis det som Borianan beskrev. Hon sa också att Moderaterna och regeringen, och tydligen också nästan hela världen, vill ha ordning och reda på arbetsmarknaden. De vill också att det ska vara ordning och reda bland F-skatt och egenanställningar, säger Borianan.

Men som det ser ut nu är det ingen ordning och reda, och regeringen har inga bra förslag på hur vi ska få ordning och reda i egenanställningarna. De gör människor otrygga, och de ger inte alls samma rättigheter som man har om man till exempel får kvalificera sig för F-skatt.

Herr talman! Jag ger Borianan möjligheten att berätta hur vi får en bra ordning och reda vad gäller F-skatt och egenföretagande.

Anf. 3 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, Ciczie Weidby, för frågan! Jag uppfattar att företagandet i Sverige fungerar tämligen väl. Alla de skatter som dras in och som vi kan spendera på välfärden, på skola, vård och omsorg, på försvaret och på att bekämpa kriminaliteten kommer från företagandet.

Det är företagarna som skapar jobb – jobb som vanliga människor går till. Där gör de ett dagsverke, känner sig behövda, skapar kontakter och får arbetskamrater. Hela våra liv kretsar kring att ha ett jobb, och dessa jobb skapas just av företagare.

Jag blir väldigt bekymrad när man använder en retorik där man exempelvis talar om falska egenföretagare. Det finns inget sådant straffrättsligt och skatterättsligt begrepp. Detta begrepp är så gott som okänt. Det ger fel perspektiv, och det inger känslan av att det är något skumt och att något inte är som det ska. Faktum är att de allra, allra flesta företag fungerar väldigt väl, och de allra, allra flesta företagare är ärliga.

Anf. 4 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Borianan Åberg säger att det är ett okänt begrepp som vi kommer med när vi pratar om de falska egenföretagarna och att begreppet skulle indikera att det är något skumt på gång.

Där är Borianan Åberg precis rätt ute, för det är just vad det är när personer inte får bli anställda på ett företag. Man säger i stället: Vad kul att du vill springa runt med vår företagslogga på dig och bära upp hela vårt varumärke! Men vi tänker inte anställa dig, utan du får bli egenanställd. F-skatt? Nej, tyvärr inte. Du får bara bli egenanställd, och som tack för det får du också jobba ganska mycket mer än om vi hade anställt dig!

Det är ju faktiskt skumt, eller hur? Jag tycker att det är just skumt, herr talman, när det är så arbetsmarknaden ser ut nu, framför allt på de olika plattformsföretagen.

Det är alldeles korrekt: Att arbeta är någonting som vi alla gör hela tiden. Det är också det som ofta avgör vilka vi är; det är så vi identifierar oss. Alla behöver ett arbete att gå till. Men vi behöver också kunna få gå hem från arbetet och inte bara jobba, kanske 15–16 timmar per dag, som det är i de obegripliga egenanställningar som finns på arbetsmarknaden just nu.

Det här med ordning och reda fungerar ganska bra på många ställen, men inte just när det gäller egenanställningarna. Det är detta det står om i min motion, och det är det som jag bemöter. Och det är det som Borian Åberg inte kan berätta hur vi ska komma åt.
(Applåder)

Anf. 5 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Man pratar om de påstådda falska egenföretagarna, men vet Cicie Weidby hur många det rör sig om? Det gjordes en utredning för några år sedan, och där fanns ingenting som kunde ge några belägg för att företeelsen är vitt utbredd. Man kunde inte heller visa hur F-skattesystemet, som vi diskuterar i dag, påverkar denna företeelse.

Jag tycker att det är olyckligt att Cicie Weidby försöker ställa arbetsgivare mot arbetstagare och egenföretagare mot andra företagare och försöker skapa någon sorts motsättning. Alla företagare har behov av människor som utför jobbet, och vice versa: Alla arbetstagare behöver någon som ger dem jobb.

Cicie Weidby insinuerar det här med utnyttjande och att det är många arbetstimmar. Hon säger också att vi behöver en fritid efter jobbet. Det är klart att vi behöver fritid! Finns det några sådana avarter där någon tvingas jobba 15–16 timmar har vi en annan lagstiftning som hanterar dessa frågor. Det görs inte inom det skatterättsliga systemet och framför allt inte genom att försvåra för människor att få F-skattsedel.

Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! I dag när vi debatterar något så viktigt som skatteförfarande tänkte jag börja i det elementära: Det ska vara lätt att göra rätt, och skatt ska betalas efter bärkraft.

Den första principen genomsyrar vårt skattesystem alltmör. Skatteverket har gjort en enastående resa i att närma sig dem man är till för i akt och mening att hjälpa och vägleda såväl företag som privatpersoner i att betala rätt belopp vid rätt tidpunkt. Likväl finns det mer som vi förtroendevalda politiker kan göra.

Av den anledningen vill jag yrka bifall till reservationerna 9 och 21, som berör F-skatt respektive korttidsarbete.

Herr talman! Som det konstateras i utskottets ställningstagande ska skattefelet begränsas och skattebrott, skattefusk och skatteundandragande motverkas. Jag vill verkligen understryka hur viktigt just detta är för att säkra resurser till våra gemensamma behov men också för att stärka legitimiteten i våra gemensamma system. Brott ska inte löna sig, och att undandra sig beskattning ska försvåras och medföra påföljd.

Som jag nämnde inledningsvis har Skatteverket konsekvent och medvetet arbetat för att bli mer tillgängligt och vara en del av utvecklingen på såväl det digitala som det internationella området. Att det sedan flera år är möjligt att deklarerat digitalt är bara ett exempel av många på hur våra myndigheter kan bli mer serviceinriktade.

Som ett led i Skatteverkets arbete vore det alldeles utmärkt att även bredda verktygslådan i fråga om F-skatt. Helt uppenbart fordras det förändringar på området för att säkra skatteuppbörden men också som ett led i att motverka att människor far illa på vår svenska arbetsmarknad.

Herr talman! Det är förhoppningsvis inte okänt för någon i denna kammarare att den svenska arbetsmarknaden hårbärgerar skuggsidor där människor, företrädesvis från tredjeländ, lockas till Sverige under falska förespeglingar om både ordnade arbetsförhållanden och försäkringar. Missbruk förekommer av såväl F-skattsedlar som så kallade LMA-kort.

Utskottsmajoriteten hänvisar i betänkandet till det arbete som regeringen redan gör för att bringa ordning och reda i fråga om F-skatt. Vi anser dock att det finns all anledning för riksdagen att följa detta arbete mycket noga och också kräva ytterligare åtgärder om det inte räcker för att stävja oseriösa arbetsgivare och organiserad brottslighet.

Rätt hanterad kan F-skattsedeln vara en tillgång. Det är den i dag i många avseenden. Men i orätta händer är den en möjlig biljett till missbruk av gemensamma system. Vi socialdemokrater kommer att följa och bevaka denna fråga mycket noga.

Ett annat område som vi socialdemokrater kommer att följa mycket noga är systemet för korttidsarbete. Korttidsarbete innebar till exempel att arbetsgivare under pandemin kunde minska anställdas arbetstid och få stöd från staten för att täcka stora delar av kostnaden. Erfarenheterna från pandemin är – det hoppas jag att vi är överens om – mycket goda. Systemet, som tillkom under den socialdemokratiska regeringen, är väl värt att värna, givet den osäkra tid vi lever i.

Vi befinner oss, herr talman, i en mycket utmanande tid, ekonomiskt och på andra sätt. Då är det av yttersta vikt att vi kraftsamlar och står väl rustade i tider av potentiella nedgångar och varsel. Därmed kan jobb med potential och goda förutsättningar skyddas från utslagning, och människor kan behålla sina anställningar.

Systemet med korttidsarbete behöver vårdas och värnas. Regelverket behöver vara flexibelt och enkelt, samtidigt som systemet regleras så att det förhindrar felaktiga utbetalningar och missbruk samt ökar möjligheten att lagföra misstänkta brott.

Just det sistnämnda, herr talman, är ett område som jag vill säga några extra ord om. Träffsäkerheten, men också rättssäkerheten, måste vara fortsatt stor. Vi har absolut inte råd med liknande haverier som dem vi har haft kring elstöden, där stora belopp utbetalats och där oklarhet råder om vilket belopp företag faktiskt kan räkna som likvida medel.

Till dem som väljer att se tiden an i fråga om system för korttidsarbete vill jag bara förmedla att det även fortsättningsvis måste vara lätt att göra rätt och att systemet har gjort en enorm skillnad för jobb och sysselsättning. Låt det fortsätta!

Avslutningsvis, herr talman: Sverige är ett på många sätt alldeles fantastiskt land att leva och verka i. Men vi vet också att vårt Sverige kan bättre. Steg för steg vill vi socialdemokrater ytterligare öka legitimiteten

för skattesystemet genom att säkerställa att välfärden och tryggheten finansieras efter bärkraft, samtidigt som vi försvårar för skattefusk och skatteundandragande och säkerställer en arbetsmarknad utan exploatering och utan fusk. Det är och ska vara lätt att göra rätt, men skatt ska betalas efter bärkraft och välfärd ges efter behov.

(Applåder)

Anf. 7 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! Betänkandet *Skatteförfarande* handlar om att synliggöra skatter och avgifter men också om förslag som gäller F-skatt, kontrolluppgifter, deklarationsfrågor och skatte- och avgiftskontroll.

Herr talman! Vi kristdemokrater har länge drivit frågan om att uttag av skatt och avgifter ska vara synliga. Företag och myndigheter kan redovisa inbetalda arbetsavgifter på lönebeskeden redan i dag. Det finns inte heller något som hindrar att företag synliggör punktskatter och moms i sina prisuppgifter. Det är bra, för det visar vad näringslivet bidrar med till välfärden. Det är bra att de anställda blir uppmärksamma på hur vårt svenska skattesystem ser ut och att det blir tydligt att det inte bara är skatt på lön som bidrar till välfärden utan att företagen är en förutsättning för vår välfärd.

Att göra detta till en lagstadgad skyldighet för alla företag i dag tror vi dock skulle öka deras administrativa börda, och det vill vi inte bidra till.

Herr talman! Internationell dubbelbeskattning är en viktig fråga, inte minst för oss som bor i gränsområden. Vi behöver skatteavtal som reglerar rätten till avdrag för redan betald skatt i utlandet. Vi har tidigare i dag pratat om Öresundsavtalet, som gäller på det här området, och att det håller på att omförhandlas. Mellan de nordiska länderna pågår ett fortlöpande aktivt arbete för att ta bort gränshinder, bland annat genom Gränshinderrådet. Det är efterlängtat och kan inte göras fort nog.

Herr talman! Det betänkande som vi behandlar i dag är brett och innehåller en rad olika frågor som är viktiga för våra svenska företag.

Personalliggare påverkar många företag. Reglerna är vällovliga eftersom de syftar till att få bort svart arbetskraft och komma åt osund konkurrens. Det gäller branscher som är särskilt utsatta, såsom restauranger, frisörer, bilverkstäder och byggföretag.

Regelverket ska vara enkelt att tillämpa och inte orsaka onödigt stor administrativ börda för företagen. Det kan man tyvärr inte alltid säga om reglerna i dag. Jag och Kristdemokraterna är därför väldigt glada att denna regering för diskussioner för att förbättra systemen och göra dem så bra som möjligt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla motioner.

(Applåder)

Anf. 8 BO BROMAN (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nummer 1.

I dag behandlar vi motioner som lämnats in under den allmänna motionstiden gällande skatteförfarande. Skatteförfarande är den process genom vilken skatter samlas in och administreras. Det omfattar flera steg

som registrering av skattebetalare, insamling av skattebetalningar och granskning av deklARATIONER.

En korrekt hantering av skatteförfarandet är avgörande för att säkerställa dels att medborgarna uppfyller sina skattskyldigheter, dels att staten får nödvändiga medel för att finansiera offentliga tjänster och infrastruktur. Effektiva och transparenta skatteförfaranden är avgörande för att upprätthålla ett rättvist och balanserat skattesystem.

Det svenska skattesystemet är det som finansierar våra gemensamma offentliga utgifter. Skattesystemet måste vara rättvist, förutsägbart och långsiktigt. Både människor och företag ska kunna känna att skattesystemet har legitimitet, och de ska känna tillit till det.

Herr talman! Om man tycker att någon utgift staten har är viktig, om man tycker att det är viktigt med rättsväsen, med polis, med välfärd och med skola, borde man också tycka att det är viktigt att skattesystemet fungerar. Det är faktiskt grunden för precis all annan verksamhet som vi ägnar oss åt här i riksdagen.

Om man tycker att det är viktigt att staten får in skatt borde man också tycka att det är viktigt att det sker på ett rättssäkert och rättvist sätt, på ett sätt som skapar legitimitet för staten och för systemet i sin helhet.

Det är precis det vi behandlar här i dag. Det handlar om när staten med sitt skatteförfarande inte i tillräckligt hög grad tar hänsyn till rättssäkerhet, till rättvisa och till att ha regleringar som är på en rimlig nivå och inte betungar företagare, de som skapar jobb, på ett alltför svårt sätt. Om vi vill ha välfärd och skatteintäkter även i morgon behöver vi inte bara ha skatteinivåer som är på en konkurrenskraftig nivå. Vi behöver ha ett skattesystem och ett skatteförfarande som också lockar till företagande och till att arbeta snarare än att de är betungande för företagare och gör det svårare att vara arbetstagare.

Likvärdigheten och enkelheten i systemet måste bli bättre. Det måste vara lättare att begripa hur systemet fungerar. Man ska inte som skattebetalare, vare sig man är företagare eller arbetstagare, känna sig betungad av sina kontakter med Skatteverket.

Herr talman! Sverige är en demokrati. Vi röstar i allmänna val. Till saken hör dock att medborgare i en demokrati behöver tillgång till fullständig information för att bättre förstå vad de röstar om. Då krävs det högre grad av transparens. Det är av stor betydelse att skatter och avgifter synliggörs på ett mer uppenbart sätt för medborgaren. Löneskatter och skattenedsättningar behöver presenteras på ett tydligt och enkelt sätt. Människor behöver förstå vad som finansieras och hur mycket som finansierar detta.

Det svenska rättsväsendet och även skattemoralen sätts ständigt på prov. När tilliten till samhället och till andra människor minskar i allmänhet blir det vanligare att människor tycker sig se en anledning att ägna sig åt skattefusk. I det sammanhanget blir det rimligt att fråga sig: Är de verktyg vi har att tillgå verkligen fullt ut adekvata för sina ändamål?

Att vi tvingas tillämpa ett system som personalliggaren i syfte att göra svart arbetskraft vit, men också som verktyg mot lönedumpning, visar att moralen inom ekonomi och beskattning har sjunkit. Att personalligare införts vittnar om ett misstänkt utbredd fuskande och en skattemoral som gör gällande att nationell gemenskap baserad på etik är ifrågasatt.

Dessutom uppfattas regelverken för personalliggare och kassaregister i bland annat hotell- och restaurangbranschen som kantiga. Höga sanktionsavgifter tas ut för oavsiktliga småfel, trots att det uppenbarligen inte är fusk i egentlig mening som har bedrivits. Det drabbar i stället de laglydiga företagen.

Alla som arbetar i företagets lokaler ska registreras när de kommer och när de går. Skatteverket gör på detta oannonserade kontroller. Många i de här branscherna upplever systemet som betungande och tycker att det tar mycket tid och resurser i anspråk. Samtidigt som fusket på sina håll ändå fortgår är det ett administrativt hinder för många hederliga företagare.

Detta är ett problem som föranleder att vi behöver rannsaka oss själva och se på nya lösningar. Vi behöver utreda systemet och dess effektivitet för att beivra skatteundandragande samt hur den administrativa bördan för företagare ska kunna hållas på ett minimum.

Herr talman! Sveriges ekonomi har sin grund i framför allt befintliga företag men också offentlig sektor. För att värna vår industri och vår välfärd behöver vi ständigt jobba med att uppdatera de multi- och bilaterala skatteavtal vi har med omvärlden.

Sverige har löpande tecknat skatteavtal med många länder, och de internationella skatteavtalen behöver kontinuerligt uppdateras. Det är en ständig process. Det innebär att Sverige om vi blir passiva i den frågan kan hamna i ett läge där vi till slut får en skattemässig konkurrensnackdel gentemot andra länder. Vi ser det därför som viktigt att återigen höja tempot i uppdateringen av våra skatteavtal.

Herr talman! De allra flesta skattebetalare saknar tillräcklig kunskap om vilka skatter de betalar och om hur mycket och på vilket sätt skatter betalas. Det innebär ett demokratiskt underskott där människor inte har tillräcklig kännedom om vilka offentliga resurser de är delaktiga i att betala in. Vi ser därför behov av ökad medvetenhet om skatter genom ökad transparens på lönebeskeden månadsvis, inklusive sociala avgifter samt en total sammanställning på det årliga slutskattebeskedet av de skatter och sociala avgifter i kronor som varje individ betalat in, till exempel i form av diagram och pedagogiska förklaringar.

Varje medborgare bör löpande känna till vad som betalas in och hur pengarna årligen har fördelats på olika offentliga verksamheter. Det handlar om ökad information med motivering av skattebeslut som ett led i att öka transparensen. På ett liknande sätt behöver kvitton bli mer transparenta när det gäller punktskatternas del av slutpriset.

Sammanfattningsvis är rättvisa och transparenta skatter fundamentala för att bygga ett rättvist och välfungerande samhälle. Genom att säkerställa att skattebördan fördelas rättvist och att användningen av skattemedel är transparent kan vi främja den sociala rättvisan, den ekonomiska tillväxten och förtroendet mellan medborgarna och staten. Låt oss arbeta tillsammans för att upprätthålla och förbättra vårt skattesystem för en bättre framtid för oss alla.

(Applåder)

Anf. 9 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Liberalernas ingång är att skattesystemet ska vara utformat så att det gynnar flit, ambition och utbildning. När det är mer attraktivt att arbeta, investera och starta företag får vi en större kaka att dela på i den viktiga gemensamma välfärden.

För att kunna bygga en stark gemensam välfärd behöver vi betala skatt. Det är så vi kan se till att det finns lärare i klassrummen, läkare och sjuksköterskor på vårdcentralerna och poliser. Ju fler som arbetar och startar företag, desto fler kan bidra till vårt gemensamma.

Därför är det mycket viktigt att vårt skattesystem är enkelt och transparent och inte mer regelbundet än det måste vara. I den bästa av världar, där ingen smiter från skatt eller försöker lura systemet, skulle man inte behöva några kontrollfunktioner alls. Men tyvärr är det nog en utopi. Med det sagt tycker jag att vi i skatteutskottet har en viktig roll i fråga om att hela tiden bevaka att regler och lagar blir så lätta att tolka och tillämpa som möjligt.

Herr talman! Flera partier har i de motioner vi nu ska behandla motiverat om ökad transparens och tydlighet om vad arbetsgivaren betalar ut mer än lön, arbetsgivaravgifter med mera. Vissa vill att kvitton ska specificera moms. Jag tänker att det är en god intention att öka synligheten och transparensen. Vi har hört flera av mina kollegor berätta här i talarstolen att kunskapen är dålig om hur mycket skatt man egentligen betalar eller vad som betalas utifrån ens arbete.

Om vi lagstiftar om de sakerna skulle det dock leda till en ännu högre regelbörda, som inte alla vill eller kan ägna sig åt. Vissa företag ger redan i dag den infon till sin personal på löneavierna eller via digitala system. Gott så, tänker jag. Liberalerna kommer alltid att vara grindvakt för att inte införa onödiga regler och ytterligare administrativ börda för våra företag i Sverige.

Herr talman! Vidare motioneras det mycket om Skatteverkets roll och att de måste bekämpa fusk och skattesmitning. Jag håller med om att det är mycket viktigt. Därför är det bra att Skatteverket regelbundet följer skattefelet och att Skatteverket samtidigt är en av de myndigheter som har högst förtroende hos allmänheten i mätningar. De har även gjort en bra resa med att digitalisera och förenkla sina tjänster, såväl för privatpersoner som för företag. Det arbetet måste fortsätta för att Sverige ska kunna behålla sin starka position som konkurrenskraftig nation med stor export ut i världen.

Herr talman! Slutligen vill jag poängtera att det är jätteviktigt att skattesystemet är tydligt, transparent och förutsägbart. Hela vår välfärd bygger på detta. Fusk ska kraftigt bekämpas samtidigt som vi hela tiden måste sträva efter att minska regelbördan och lagar som inte tillför mervärde för staten, företagen eller privatpersoner.

Jag skulle vilja att vi har som minimimål att om vi ska införa ännu en regel eller lag för företag att följa och administrera borde minst en lag eller regel samtidigt avvecklas eller förenklas. Vi får aldrig i vår iver att få mer kontroll och transparens börja införa mer regelbörda för våra företag eller myndigheter.

Företagen betalar redan i dag en stor kostnad för det arbete som åläggs dem med administration och regler. Ibland görs det med rätta; ibland går det att ifrågasätta nyttan. Det kommer jag att fortsätta göra i denna kamma-

re för att vi ska få fler företag i Sverige som blir en del av vårt system med att ge människor livschanser och som bidrar till mer skattepengar till vår gemensamma välfärd.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 10 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! F-skattesystemet infördes 1993, och efter det har reglerna ändrats flera gånger. Systemet har med tiden blivit alltmer generöst. De senaste förändringarna genomfördes av den borgerliga regeringen 2009 då näringsbegreppet utvidgades i syfte att fler skulle beviljas F-skatt. Förändringarna innebär att det numera kan vara tillräckligt att en egenföretagare har en enda uppdragsgivare. Denna uppdragsgivare kan dessutom vara egenföretagarens tidigare arbetsgivare. Det är givetvis ett problem.

Enligt en rapport från LO blir det allt vanligare att anställda sägs upp och erbjuds att utföra samma arbete som egenföretagare. Därmed kan arbetsgivaren sänka sina arbetskraftskostnader och undgå ett arbetsgivaransvar. Fenomenet är vanligast inom bygg- och transportsektorn och bland dem som arbetar tillfälligt i Sverige.

Enligt en rapport från TCO är nästan var tionde egenföretagare att betrakta som så kallad falsk egenföretagare, det vill säga en person som uppträder som egenföretagare med godkännande för F-skatt men som jobbar under förhållanden som liknar en anställds. F-skattesystemets nuvarande utformning urholkar således arbetstagarbegreppet, stärker arbetsgivarnas makt – precis som Borian Åberg från Moderaterna påpekade tidigare – och påverkar i förlängningen maktbalansen på arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet har under flera år lagt fram förslag till riksdagen om att skapa tydligare villkor för F-skatt i syfte att värna arbetstagarbegreppet och motverka missbruk och fusk. Hösten 2017 tillsatte S-MP-regeringen en utredning med uppdrag att se över F-skattesystemet i syfte att bekämpa skattefusk och skatteundandragande, och i juni 2019 lämnade utredningen sitt betänkande.

Utredningen konstaterar att F-skattesystemet i huvudsak är ett välfungerande regelverk, men att det förekommer att systemet missbrukas av personer som avsiktligt vill undanhålla skatter och avgifter eller kringgå arbetsrättsliga regelverk. För att komma till rätta med problemen föreslås att ett godkännande för F-skatt i vissa fall ska kunna begränsas. Tidsbegränsning ska ske om den sökande begär det eller ännu inte bedriver men har för avsikt att bedriva näringsverksamhet. Vidare föreslås högre krav på skötsamhet för den som ansöker om att bli godkänd för F-skatt samt utökade möjligheter att återkalla ett godkännande vid brister och missbruk.

Vänsterpartiet välkomnar utredningens förslag, men förslagen är inte tillräckliga för att värna arbetstagarbegreppet och motverka missbruk och fusk. Vänsterpartiet anser att det ska krävas mer än en uppdragsgivare för att godkännas för F-skatt. På så sätt värnas arbetstagarbegreppet och arbetsrätten. Ett rimligt formulerat, uttryckligt krav på fler än en uppdragsgivare skulle minska risken för att arbetsgivare tvingar anställda att starta företag enbart i syfte att sänka sina egna kostnader.

Det är viktigt att framhålla F-skattens roll som skydd för den enskilde konsumenten. Den som anlitar en uppdragstagare med F-skatt behöver inte göra något skatteavdrag eller betala arbetsgivaravgifter på ersättningen.

Om en oseriös uppdragstagare blir godkänd för F-skatt kan detta alltså utnyttjas i syfte att försvåra upptäckten av svartarbete. I dag gäller ett godkännande av F-skatt tills vidare, men för att begränsa fusk bör det tidsbegränsas.

I dag ställs det krav på att företag som utför arbeten i Sverige som berättigar till rotavdrag ska ha F-skatt. Detta krav gäller dock inte de underentreprenörer som ofta anlitas för att utföra själva rotarbetet. Detta skapar också utrymme för missbruk och fusk. Vänsterpartiet anser att reglerna bör ändras så att det ställs krav på att även underentreprenörer ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas. Det är för övrigt ett förslag som även företrädare för Byggnads har lyft.

Herr talman! Egenanställning är en relativt ny företeelse på den svenska arbetsmarknaden. Egenanställningsföretagens affärsidé är att ”bereda möjligheter och skapa trygghet för personer att verka som egenföretagare utan att de behöver skaffa F-skattsedel och sköta den administration som är förenad med egenföretagande”.

Många av plattformsarbetarna, de som i dagligt tal kallas gigjobbare, har en egenanställning via ett egenanställningsföretag. Med den lösningen behöver plattformsföretaget inte ta något som helst arbetsgivaransvar. I stället fungerar egenanställningsföretaget som ett slags ”arbetsgivarmålvakt” åt plattformsföretaget och bidrar därmed till att plattformsföretaget inte behöver ta något ansvar för till exempel arbetsmiljön för den egenanställda. Många av de plattformsarbetare som har den här typen av egenanställning saknar F-skatt. De utför samtidigt kontinuerligt arbete åt plattformsföretag under anställningslika förhållanden.

Vänsterpartiet anser, i likhet med Transport, att det bör krävas F-skatt för att få en egenanställning. Man ska inte kunna bli egenanställd om man samtidigt, enligt Skatteverkets regler, inte kvalificerar sig för F-skatt. Egenanställning ska inte förekomma i arbeten där arbetstagen inte kvalificerar sig för F-skatt.

Herr talman! Det är dåligt i sig att företag sätter i system att inte anställa människor, utan tvingar dem in i ovälkommet företagande. Vi ska inte prata om plattformsdirektivet här, men det är det tydligaste exemplet som visar hur många företag betar sig och vilka problem som finns.

Vänsterpartiet vill verkligen ha ordning och reda på arbetsmarknaden, både för den som är anställd och för den som är egenföretagare, och därför yrkar jag bifall till reservation 10.

Anf. 11 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till ledamoten utifrån beskrivningen av F-skattesystemet och förslagen på andra tillämpningar, bland annat att man måste ha mer än en uppdragsgivare. Jag tycker att det är väldigt bra att det är enkelt att driva företag och att få F-skatt. Det är enkelt och billigt att skapa sig ett aktiebolag för att stå på egna ben och förverkliga sina drömmar.

Självklart håller jag med Vänsterpartiets ledamot om att det inte är meningen att människor ska utnyttjas i system där man hittar på andra saker, men om regeln att egenföretagare inte får ha endast en uppdragsgivare skulle införas – hur tänker ledamoten att det skulle påverka alla de egenföretagare som i dag till exempel jobbar som underkonsulter till en konsultfirma eller som driver ett konsultbolag där man har en uppdragsgivare

i taget? Det är inte jätteovanligt, och det här skulle slå undan benen för många företagare som har valt att jobba som företagare och tycker att det är ett bra sätt att försörja sig eftersom det ger dem frihet och egenmakt.

Anf. 12 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Tack, Cecilia Rönn, för frågan!

Alltid när man har ett system måste man täcka upp så mycket som möjligt så att man verkligen täpper till de olika typer av fusk som kan finnas. Vi har också förslag om att det ska kunna vara möjligt att ha enbart en uppdragsgivare men att det ska gälla i vissa specifika fall – och då oftast om det också finns en överenskommelse mellan till exempel arbetsgivare och fack att man gör på det viset.

Vi kan dock inte ha ett skattesystem eller stora samhällssystem som bygger på några få, herr talman, utan vi måste ha ett system där vi kommer åt de stora bristerna. Det gäller till exempel att man väljer att inte anställa personer trots att det finns ett förhållande där det tydligt framgår att de utför ett arbete åt en uppdragsgivare. De tvingas i stället in i egenanställning. Därför måste vi se över systemet. Det handlar om att komma åt det fusk vi ser på arbetsmarknaden.

Anf. 13 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Ciczie Weidby för svaret.

Ska jag tolka det som att Vänsterpartiets ingång är att det är fackförbunden som ska få bestämma om jag ska få starta ett företag och bedriva en verksamhet? Är det fackförbunden som ska bestämma hur många uppdragsgivare jag måste ha för att kunna bedriva min verksamhet?

Anf. 14 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Man ska givetvis inte tolka det som att det är fackförbunden som ska bestämma över egenföretagande i Sverige, men det var förstås en briljant formulering från Cecilia Rönn.

Nej, det Vänsterpartiet synliggör och som vi måste komma åt är att flera företag systematiskt inte anställer människor. Man iklär personerna företagets loggor, kläder och bilar – men man anställer dem inte. Man tvingar människor in i egenanställning då det är det enda sättet de kan försörja sig på. Det är det vi måste komma åt. Då kan vi inte ha ett system där vi säger nej därför att det finns ett par undantag som eventuellt skulle kunna komma i kläm i detta. Vi har nämligen ett jättestort problem med att arbetsmarknaden tillåter företag att tvinga in människor i egenanställningar som de inte vill ha.

Anf. 15 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag står bakom alla Centerpartiets reservationer men att jag för tids vinning yrkar bifall enbart till reservation 18.

Herr talman! I dag har vi en debatt om de riksdagsmotioner som lämnades in i höstas och som handlar om skatteförfarande. Just skatteförfarandelagen innehåller lagar och regler som bland annat berör beskattning, skattebetalning, självdeklaration och kontrolluppgifter. Inom dessa områ-

den finns det naturligtvis ett helt hav att ösa ur, men jag har valt att fokusera på tre områden som Centerpartiet också har motionerat om.

Herr talman! Jag börjar med den gamla godingen personalliggare, som flera av de ledamöter som har varit uppe i talarstolen har nämnt. Det är en förteckning över vilka som är verksamma på arbetsplatsen eller i verksamhetslokalen inom vissa branscher. Den ska uppdateras dagligen och vara lättillgänglig om Skatteverket skulle göra ett besök. Den som driver restaurang, fordonsservice, tvätterier eller kropps- och skönhetsvård, som är livsmedels- eller tobaksgrossist eller som har en byggfirma ska föra personalliggare.

I vissa branscher finns det stora fördelar med systemet med personalliggare. En sådan är byggbranschen, som behöver stöd i form av regler och kontroller som gör att fusk och organiserad brottslighet kan upphöra. Det pågår nämligen människohandel – det vet vi – som måste stoppas, och i det fallet kan personalliggaren vara ett verktygsfullt redskap för arbetsgivare att tillsammans med fackföreningar hålla reda på vilka som befinner sig på en arbetsplats, att de har rätt skyddsutrustning och att de får den lön de har rätt till.

Herr talman! Systemet med personalliggare har dock utökats flera gånger sedan det infördes. Senast var nog 2018, och då inkluderades exempelvis alla personer som bor under samma tak på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet. Dessa ska registrera sig om de på något sätt bidrar till verksamheten.

Att en ägare av en verksamhet och dennes familj omfattas av kravet på att skriva in sig i personalliggaren visar på viss oförståelse för hur ett litet familjeföretag, där man lever och verkar i företaget dygnet runt, fungerar. Tänk er att ni har en restaurang eller ett kafé, och så kanske ni bor på ovanvåningen i samma lokal. Ibland kan det vara lite svårt – ni kanske ber er tonåring eller åttaåring att gå ut med soporna, och vad händer då om Skatteverket kommer på besök och ditt barn inte är inskrivet i personalliggaren? Ja, i värsta fall kan det betyda att du får böter. Så kan vi faktiskt inte ha det.

Systemet med personalliggare har utvärderats vid flera tillfällen, inte minst av oss i skatteutskottet. Nu anser Centerpartiet att det är dags för en reell förändring, och jag hoppas att regeringen återkommer med konkreta förslag på hur systemet med personalliggare kan förändras för att förenkla för företagen och minska antalet företag som träffas av systemet.

Herr talman! Jag tänkte även passa på att nämna några ord om företräddaransvaret. Det innebär att en företrädare för en juridisk person – det kan vara en styrelse för ett aktiebolag – kan bli personligt ansvarig om företaget lider av stor likviditetsbrist. Det innebär att medlemmarna av styrelsen kan bli personligen betalningsansvariga. Denna regel har fått och får fortfarande omfattande kritik. Det finns också en utredning som har lämnat förslag på förbättringar, och jag hoppas även här att regeringen kommer att ta initiativ för att åtgärda problemen.

Dessa regler har nämligen en konkursdrivande effekt, herr talman. Låt oss säga att ett företag befinner sig i tillfällig likviditetskris, och så blir man föremål för företräddaransvar. För att undgå personligt ansvar måste styrelsen då begära bolaget i konkurs. Detta innebär i sin tur att många företag som kanske tillfälligt inte har medel för att betala sina skulder

begärs i konkurs för att styrelsen vill undvika personligt ansvar. I grunden livskraftiga företag kan då faktiskt tvingas lägga ned, och det är olyckligt.

Sedan ska jag också säga att reglerna har en rätt avskräckande effekt på företagande. Styrelsen ska känna till samtliga förfallodagar för skatteskulder och dessutom kontrollera att alla skatteskulder är korrekta. Allt detta gör att det blir svårt att rekrytera externa styrelseledamöter till företag. Betalningsansvaret är dessutom solidariskt för styrelse och vd, och det innebär att det kan riktas mot den som har bäst betalningsmöjligheter oavsett graden av personlig skuld.

Herr talman! Avslutningsvis ska jag ta upp något som flera av mina kollegor har varit inne på tidigare. Arbetspendlare som bor i ett nordiskt land och jobbar i ett annat har gång på gång fått nya besked om sin skattetillhörighet, och de har riskerat dubbelbeskattning. Det har inneburit en skattechock på hundratusentals kronor för vissa som inte har gjort annat än att jobba och betala skatt som de ska men som har råkat bo och jobba på olika sidor av en gräns.

Normalt sett betalar man ju skatt i det land där man arbetar, men om du exempelvis är anställd i Danmark, bor i Öresundsregionen i Skåne och jobbar på distans mer än 50 procent av tiden kan du behöva betala skatt i både Sverige och Danmark. Detta uppdagades under covidåren, då människor av hänsyn skulle jobba hemifrån. Dessutom är det, nu när vi har lärt oss tekniken, rätt bra att kunna jobba på distans. Det gör kanske att fler vill söka jobb på distans.

Ett annat exempel på dubbelbeskattning handlar om människor som bor i Sverige men har avsatt pensionspengar genom sitt företag i Danmark. Det har ni säkert hört talas om, i alla fall mina kollegor här inne. Skatteverket anser att dessa pengar ska beskattas det år som pengarna betalats in, men Danmarks motsvarande myndighet anser att skatt ska betalas när pengarna tas ut. Det innebär att personen kommer att beskattas i båda länderna trots att det uttryckligen inte är tillåtet.

Herr talman! En översyn av avtal kring beskattning och socialförsäkring mellan Sverige och de övriga nordiska länderna behövs. Därför måste regeringen så snart som möjligt vidta nödvändiga åtgärder för att eliminera förekomsten av dubbelbeskattning.

Anf. 16 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Ja, vi pratar skatteförfarande i dag. Som tidigare talare sagt handlar det om ett antal förslag som kommit från den allmänna motionstiden.

Det finns många viktiga delar i området som berör skatteförfarande, men jag vill fokusera på något som kallas land-för-land-rapportering.

För att motverka skatteflykt och öka transparensen presenterade EU-kommissionen år 2016 ett förslag om så kallad land-för-land-rapportering. Det börjar få gehör i EU. Förslaget innebär att multinationella företag offentligt måste redovisa i vilka länder de bedriver ekonomisk verksamhet, vilka vinster de gör och hur mycket skatt de betalar i respektive land där de är verksamma.

Trots att förslaget skulle ge både EU och medlemsländerna kraftfulla verktyg för att bekämpa skatteflykt har det i flera år blockerats av flera medlemsländer, inklusive Sverige. Rösterna mot förslaget menar att det

skulle begränsa medlemsstaternas rätt att själva bestämma över sina skatter.

Enligt EU-parlamentets rättsliga analys handlar förslaget om land-för-land-rapportering dock inte om att på EU-nivå bestämma skattesatser utan om att företag så transparent som möjligt ska redovisa skatter i hela produktionskedjan.

Skatteplanering leder också indirekt till miljöförstöring. Uppemot 70 procent av utländskt kapital som är kopplat till regnskogsskövling i Amazonas och illegal fiskeverksamhet runt om i världen kommer från företag baserade i skatteparadis. För att komma till rätta med miljöförstöring krävs förstås även andra skarpa åtgärder, men att motverka skatteflykt och kasta ljus över kapitalflöden är faktiskt en viktig del.

Herr talman! Avslöjandena kring Panama Papers, Lux Leaks och Swiss Leaks visar att Sverige är långt ifrån befriat från skatteflykt. Tvärtom är problemen i Sverige omfattande med bolag och höginkomsttagare som på laglig väg trollar bort sin skatt med hjälp av revisionsbyråer och banker. Det gör att välfärden ständigt går miste om viktiga resurser samtidigt som kommuner och regioner kämpar hårt för att kunna ge sina medborgare god samhällsservice.

Utvecklingsländer förlorar årligen cirka 1 700 miljarder kronor till följd av skatteflykt. Det är faktiskt mer än hela världens sammanlagda bistånd. I Sverige ligger denna siffra på 23 miljarder, och motsvarande siffra inom EU uppskattas till 650 miljarder. Det är närmast ogripbara belopp.

Det är viktigare än någonsin att få bukt med skatteplaneringen när världen är i skriande behov av investeringar i såväl sjukvård som klimatanpassningsåtgärder och åtgärder för ekonomisk återhämtning.

Herr talman! Skatteflykten är möjlig framför allt genom två saker.

För det första konkurrerar regeringar med varandra med låga skatter för att locka storföretag att etablera sig i landet. I dag saknas en miniminivå för hur mycket företag ska betala i skatt, och vissa länders affärsidé är att underlätta skatteflykt.

För det andra underlättas förflyttningen av vinster mellan länder av brist på insyn. I dag finns det inga krav på att företag öppet ska redovisa i vilka länder de gör sina vinster och hur mycket de betalar i skatt.

Skatteflykten kan motarbetas med transparens. Därför har både civilsamhället och medborgare drivit på för en offentlig land-för-land-rapportering. Det skulle göra det obligatoriskt för storföretag att öppet redovisa vilka vinster de gör och hur mycket skatt de betalar.

Sverige måste därför se till att en gång för alla förverkliga förslaget om offentlig land-för-land-rapportering och ställa tydliga krav på de stora multinationella företagen. Företag ska inte heller kunna undgå rapportering genom att godtyckligt hänvisa till företagshemligheter. Sverige ska helt enkelt inte låta multinationella företag slippa undan sitt ansvar. Alla måste bidra med sin beskärda del till samhällsbygget.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

§ 9 Riksrevisionens rapport om Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring och avtalsvillkor

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU5
Riksrevisionens rapport om Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring och avtalsvillkor (skr. 2022/23:22)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

Konsumenträtt

§ 10 Konsumenträtt

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU8
Konsumenträtt
föredrogs.

Anf. 17 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Det här är alltså årets konsumentdebatt. Jag vill medan jag kommer ihåg det yrka bifall till förslaget och avslag på alla motioner, så är det sagt.

Jag vill passa på att skicka en hälsning till dem som är på Konsumentdagarna 2023. Olyckligtvis råkar de vara samtidigt som vi har konsumentdebatten; annars hade ett antal ledamöter från civilutskottet gärna varit på plats.

Herr talman! Jag vill också passa på att rikta ett stort, varmt tack till alla Sveriges småföretagare – till handlarna där ute, som verkligen har haft en jobbig tid. Jag tänker på Icahandlaren i Järbo. Jag tänker på Tempo-handlaren i Vallsta. Jag tänker på färghandlaren i Boden. Ni kämpar för oss konsumenter. Småföretagaren på Tempo i Vallsta jobbar kanske 70 eller 80 timmar i veckan för att vi som bor i närheten – jag har sommarhus där – ska kunna åka dit och handla. Ett varmt tack till er!

Herr talman! Politiska beslut påverkar priser. Att Sverige haft EU:s högsta priser på diesel är en starkt bidragande orsak till att matpriserna stigit.

Bonden som ska producera mjölk använder diesel, el och konstgödsel. Frakterna kostar pengar. Arlas största mjölkbonde råkar finnas i mitt hemlän, i Ljusdal, och det säger sig självt att när mjölken ska transporteras till mejeriet i Stockholm och sedan ska ut i butikerna blir det högre matpriser.

Elbrist hindrar etablering av butiker. Det kunde vi se Ica gå ut och varna för i går i ett nyhetsbrev, där man sa att elbrist gör att man inte kan ha butiker på de platser där man vill ha dem.

Herr talman! I Finland har det gjorts en intressant undersökning av på vilket sätt EU:s regelverk påverkar priser. Man har delat in den i olika varugrupper.

Kosmetika använder inte jag, men det kan finnas andra som gör det. Den skulle kunna vara 41 procent billigare. Leksaker skulle kunna vara 30 procent billigare, elektronik 30 procent billigare och kläder 20 procent billigare.

Politiska krav, tullar och avgifter driver alltså upp priser. Det kan bli lite förvirrande för oss konsumenter, herr talman, när vi ser priser på webben. Man kanske tittar på en produkt i Sverige och tänker att den kostar 100 kronor. Sedan hittar man den på webben och ser att den kostar 65 kronor. Då kanske inte konsumenten förstår att det andra priset var utanför EU.

Herr talman! Jag vet inte om jag prickat alla, men jag har hittat 22 olika EU-förslag som är på väg fram där politiska ambitioner riskerar att göra alla produkter dyrare.

När man som handlare sätter ett pris måste man naturligtvis väga in alla kostnader. Det där blir väldigt dumt. Jag tror att vi politiker ibland måste tänka efter. Vi kan ha goda politiska ambitioner, men vi ska också tänka på att det kan påverka varans pris.

Herr talman! Som jag sa riktade jag en hälsning till de väldigt många konsumentvägledare som just nu är på Konsumentdagarna. Riksdagen riktade vid flera tillfällen tillkännagivanden till den tidigare regeringen och sa att vi tycker att det är väldigt viktigt med en starkt närvarande konsumentvägledning. Där kan vi se hur utvecklingen har gått åt fel håll. Det är fortfarande så att många kommuner lägger ned sina konsumentvägledningar.

Vi moderater tror på kommunalt självstyre. Vi har varit väldigt tveksamma till att lagstifta om obligatorisk konsumentvägledning. Men vi tycker ändå att kommunerna ska beakta hur viktigt det är med konsumentvägledning.

Ett problem som vi har stött på nyligen är att Konsumentverket har lyssnat på riksdagen och gjort precis tvärtom, herr talman. Medan vi här i bred majoritet har sagt att vi värnar konsumentvägledningen har Konsumentverket samtidigt lagt ned ett viktigt ärendehanteringssystem som de kommunala konsumentvägledarna använde. Det innebär till exempel, berättar konsumentvägledare i Gästrikland som jag pratar med, att man tidigare har kunnat se till exempel när asfaltläggare från andra länder kommer till Skåne. Man har kunnat följa detta i systemet för att kunna vara på tårna och säga: Vi är beredda; nu är det på gång. Det kan också handla om att det kommer bluffakturor eller något annat.

Detta har alltså nu försvunnit – det är minst sagt anmärkningsvärt. Jag hoppas att vår nya regering och konsumentminister ger Konsumentverket en tydlig instruktion om att man inte kan göra så. Staten har en viktig uppgift i att stödja kommunerna.

Herr talman! Det finns också på konsumentensidan farliga produkter som dyker upp, inte minst på internet. Man kanske ser till exempel en elprodukt och tar för givet att produktsäkerheten är densamma om man köper den av ett svenskt företag på en svensk webbplats och om man köper på en annan webbplats. Men så är det inte. På marknadsplatserna, oavsett om de heter Amazon eller något annat, säljs i dag produkter som kan vara direkt livsfarliga.

Jag hoppas att vi hittar ett ännu bättre EU-regelverk och att svenska myndigheter agerar mycket snabbare och mer resolut för att få bort farliga produkter från marknaden. Detta är mycket viktigt.

Herr talman! Att i dag ha en konsumentpolitisk debatt utan att nämna den skamfyllda lagstiftning som har funnits runt lotterier är naturligtvis inte möjligt. Här har riksdagen, civilutskottet, agerat. Redan när lagstift-

ningen om skriftliga avtal vid telefonförsäljning infördes riktade vi ett tillkännagivande till regeringen och sa att detta naturligtvis även ska omfatta lotterier. När det kom en ny spellag den 1 januari 2019 ville vi i riksdagen reglera att skriftliga avtal skulle krävas vid telefonförsäljning.

Men av någon outgrundlig anledning ville inte den dåvarande regeringen detta. När man tillsatte en utredning sa man till och med till den: Nja, ett skriftlighetskrav skulle få långtgående negativa effekter för dem som har licens för lotterna. Och vi vet ju alla vilka som har de största intäkterna av detta.

Nu har det offentliggjorts att en utredning kommer att tillsättas. Jag hoppas att vi i bred politisk enighet ska kunna hitta en lösning när det gäller lotterier som lurar människor. Expressens rubrik förra veckan var förskräcklig. Det handlade om hur det går till att lura pensionärer, och man hade citat från talmanus. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt.

Herr talman! Det ska vara lätt att göra rätt som konsument. Vi har aldrig haft så många valmöjligheter som vi har just nu, tack vare den konkurrens som finns. Och tack vare internet är det väldigt lätt att jämföra priser – det är bra. Men vi ska också tänka på handlarer, som den lilla bygdeboutiken i Ljusdal, som naturligtvis inte har en chans att ha ett lika lågt pris som en stor webbhandel. Där får alltså vi som konsumenter värdera. Vill jag kunna handla lokalt och kunna ha nära till samhällsservice ska jag kanske rimligtvis handla hos och gynna min lokala handlare.

(Applåder)

Anf. 18 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Alla vill vi få del av livets goda: bo bra och bekvämt, omge oss med saker vi gillar och kosta på oss vissa upplevelser som gör livet värt att leva. Men hur mycket du än vill unna dig är det dina tillgångar som sätter gränserna.

Herr talman! Sverige befinner sig i en ny ekonomisk verklighet, och inflationen är den högsta på 30 år. Det blir tuffare och inte lättare för våra konsumenter. Även kreditupplysningsföretaget UC larmade under förra veckan om att betalningsförmågan minskar i Sverige. Svenska barnfamiljer plågas av höjda matpriser, stigande elräkningar och hyror och höga räntor. Betalningsanmärkningarna beror ofta på att man har samlat räkningar på hög. Det kan handla om en skilsmässa eller om att man har mist sitt jobb. Enligt Sveriges Konsumenter har 173 000 barn minst en överskuld-satt förälder.

Konsumentverkets upplysningstjänst har uppmärksammat orsaker kopplade till överskuldssättning eller privatekonomi. Det kan handla om elräkningar; konsumenten har inte råd att betala och hotas av avstängning. En annan orsak är bostadsköp, där det kan handla om exempelvis nyproducerade bostadsrätter och att konsumenter vill frånträda förhandsavtal med anledning av en väsentligt höjd årsavgift.

Vidare gäller det frågor om livsmedelspriser: varför det är så svårt att hitta varor som är prissänkta med anledning av att det är nära till bästföredatum, eller hur stor rabatt företagen måste erbjuda på dessa varor.

Det handlar också om leasingbilar och avtal tecknade under förra året, där leveransen har dröjt och månadsavgiften höjts med anledning av den rörliga räntan, samt om avbeställning av nytillverkade bilar.

Vidare handlar det om frågor kopplade till olika företagskonkurser och frågor om varor som köps på avbetalning i butik – ibland handlar det om livsmedel – samt om varor och tjänster som överlag blivit mycket dyrare.

Antalet mejl till konsumentrådgivningen har ökat liksom antalet samtal där konsumenter direkt uttrycker att de inte har råd att betala sina räkningar och behöver hjälp.

Digitaliseringen är bra och innebär massor av fördelar, men många gånger glömmer man att alla inte har samma teknikintresse eller förmåga. Det är främst äldre personer som begränsas när tidigare betalnings- och kontantmöjligheter har tagits bort och de hela tiden hänvisas till digitala lösningar. Det kan gälla enkla saker som att söka vård eller betala parkering eller resor med tåg eller buss eller att bara allmänt försöka reda ut något kring en felaktig räkning eller ett abonnemang.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att alla konsumenter måste ges goda förutsättningar att fatta rätt beslut utifrån vad de önskar köpa eller eventuellt måste avstå från att köpa och vilka avtal de ska ingå eller inte ingå. För detta krävs att konsumenternas makt stärks, att informationen till konsumenterna ökar och att kunskaperna hos den enskilde blir större.

Konsumentmarknaderna är under snabb omvandling, bland annat genom större internationell konkurrens och ökad digitalisering. Marknadsföringen i de digitala kanalerna gör det möjligt för oseriösa företag att snabbt nå ut med otillbörlig marknadsföring och att på väldigt kort tid vilseleda konsumenter.

Herr talman! Det är redan i dag obligatoriskt för kommunerna att ha budget- och skuldvägledning inriktad på att hjälpa människor som är i skuld. Men problemet är att den verksamheten inte arbetar förebyggande utan kommer in när situationen redan har gått för långt. Konsumentvägledningen, däremot, arbetar just förebyggande. Det är ingen slump att kommuner som har både budget- och skuldrådgivning oftast har verksamheterna vägg i vägg. Denna samverkan ger oerhört positiva effekter för dem som söker hjälp.

Alla konsumenter måste få tillgång till en fungerande konsumentvägledning i sin närhet. Men dessvärre har många kommuner valt att montera ned sin verksamhet under de senaste åren. Minskningen har varit tydlig. År 2015 var det 270 kommuner som hade konsumentvägledning. År 2021 var det 179, och nu är siffran nere på 168 kommuner. Det är alltså 122 kommuner som inte har någon konsumentvägledning över huvud taget.

Om vi vill förebygga överskuldssättning, öka incitamenten för hållbar konsumtion och stå på utsatta konsumenters sida mot oseriösa företag finns det bara en väg att gå. Det är att stärka den kommunala konsumentrådgivningen tillsammans med budget- och skuldrådgivningen och inte försvaga den. Kommunerna kan genomföra detta genom att ha en egen konsumentvägledning, att köpa tjänsten eller att gå ihop med andra kommuner och hitta en modell som fungerar.

Vi socialdemokrater anser att regeringen tillsammans med Sveriges kommuner och regioner bör inleda ett arbete för att hitta lämpliga former för att stärka och utveckla den kommunala konsumentvägledningen. Vi socialdemokrater vill också satsa 100 miljoner kronor för att stärka och utöka den kommunala konsumentvägledningen, så att kommunerna kan vara mer aktiva i det förebyggande arbetet och ge alla rätt vägledning under denna ekonomiska kris.

Herr talman! Regeringens förslag om att öka anslaget till Allmänna reklamationsnämnden med 6,5 miljoner kronor för att minska den kraftigt ökande ärendetillströmningen är bra, och det behövs.

Vi har tagit del av Finanspolisens rapport om bedrägeribrott som ökar, bedragare som utger sig för att vara bankmän eller myndighetspersoner som via telefon försöker komma över bankkuppgifter. Vi har tagit del av hur ungdomar inte vet hur avtal ska tolkas eller vad de innebär och hur reklam, influerare och lyxreklam vilseleder dem.

Vi har konsumentombudsmannens rapporter om hälso- och skönhetsoperationer, där marknadsföringen inte håller sig inom ramarna för vad som är tillåtet och lockar konsumenterna att fatta ödesdigra beslut som kan riskera både hälsa och ekonomi. Vi har kartläggningen av kommunernas budget- och skuldrådgivning som visar att det skiljer sig enormt mycket kommuner emellan. Man kan få till stånd ett möte inom bara några dagar i den ena kommunen, men i den andra kommunen kan man få vänta i åtta månader.

Kronofogden larmar om att blancolån har ökat med 40 procent jämfört med hur det var för ett år sedan.

Just därför behövs konsumentrådgivning i hela vårt land.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att vi naturligtvis står bakom båda våra kommittémotioner. För tids vinning yrkar jag dock bifall bara till reservation 22.

(Applåder)

Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Tack, Anna-Belle Strömberg, för anförandet! Konsumentpolitiken är sällan något dramatiskt med ideologiskt stora skillnader, utan i grund och botten brukar vi vara ganska överens. Men det finns några saker som skiljer oss dramatiskt mycket åt.

Precis som Anna-Belle Strömberg sa i sitt anförande finns det skurkföretag. Ett av dessa företag uppmärksammades i Expressen förra veckan. Rubriken på Expressens löpsedel var: "Hemliga manuset för att lura pensionärer". I artikeln var det en förtvivlad ung människa som berättade hur Socialdemokraterna via sitt lotteri helt enkelt lurade personer. Detta är bedrövligt. Det är hemskt. Jag vet inte hur man ska beskriva det.

Detta har vi i riksdagen försökt förhindra. I den här kammaren har vi inte struntat i de oseriösa företag som ägnar sig åt att lura pensionärer. Vi har om och om igen försökt säga till den dåvarande regeringen att vi till exempel vid telefonförsäljning vill ha ett skriftlighetskrav. Våren 2018 uttalade riksdagen detta. Nu har det gått fem år sedan dess. Expressens nyhet hade inte behövt förekomma om man hade haft ett skriftlighetskrav.

Det intressanta är: Varför har den dåvarande regeringen inte agerat i den här frågan? Varför har man inte följt riksdagens tillkännagivande? Varför tycker man att det är så viktigt att lura pensionärerna på deras sista hundralapp?

Anf. 20 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för frågorna! Först och främst vill jag säga att vi naturligtvis har hanterat den kritik som vi fick 2017. Under de gångna fem åren har vi inte drivit någon till Kronofogden efter den händelsen. Vi står absolut inte bakom att någon ska lura någon annan, oavsett

om det är en ung eller gammal person eller vem det än är. Men detta är något helt annat än vad ni försöker säga.

Ni talar om att motverka ett spelmissbruk. Men det är inte våra lotter som orsakar spelberoende. Under förra mandatperioden gjordes en utredning, och där visades ganska tydligt att det inte är våra lotter som driver till spelmissbruk, utan det är spelformen nätkasino. Där ville vi i höstas ha en skärpning av reglerna, som dock regeringspartierna och SD röstade ned.

Anf. 21 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Jag tror på demokrati. Jag tror på svenska folkets förmåga att rösta fram sina riksdagsledamöter. Jag tror på den representativa demokratin.

Den här kammaren, Sveriges riksdag, har vid två tillfällen talat om för den dåvarande socialdemokratiska regeringen att man vill få ett stopp på bluffen mot pensionärerna. Det måste bli ett stopp för lotterier som lurar äldre. Vi tycker att det är oanständigt. Vi tycker att det är otillbörligt.

Expressens nyhet kom alltså i förra veckan. Det var inte 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 eller 2022, utan det var 2023, herr talman.

Detta är viktigt om man tror på demokratin. Vi i riksdagen har vid inte mindre än två tillfällen sagt att det får vara stopp med att Socialdemokraterna lurar pensionärer. Ett sätt att få ett stopp för detta är att se till att det åtminstone ska finnas en skriftlig bekräftelse när de skickliga telefonförsäljarna gör allt det som beskrivs i artikeln och lurar av den stackars pensionären den sista hundralappen. Med en skriftlig bekräftelse blir ju pensionären inte lurad. Därför har riksdagen sagt att vi inte vill ha några undantag i lagstiftningen.

Finns det någon rimlig förklaring, Anna-Belle Strömberg, varför den dåvarande regeringen på fem år inte har kunnat följa riksdagens tillkännagivande och ta bort den särlagstiftning som den tidigare riksdagen hade beslutat om? Man gjorde alltså en särlagstiftning för Socialdemokraternas lotteri. Det var en ren särlagstiftning.

Sedan har jag förstått att detta var viktigt för intäkterna till Socialdemokraterna. Men det är direkt oanständigt att man ska lura pensionärer på deras sista hundralapp. Varför har man inte agerat?

Anf. 22 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Vi har absolut ingen särlagstiftning, utan det är samma regler som gäller för alla. Det är samma regler som gäller för funktionshindersrörelsen, scouterna, IOGT-NTO, hela idrottsrörelsen och så vidare, liksom för Rädda Barnen och Cancerfonden. Alla har vi samma regler.

Om det nu är så som Lars Beckman säger, att han tror på demokratin, kanske han ska lyssna på de tidigare M-toppar som är starkt kritiska mot regeringens förslag, som medvetet vänder makten mot oss för att stoppa och tysta oss. Det handlar om att försvaga och begränsa oppositionen så att den sköra demokratin blir ännu skörare och polariseringen ökar.

(Applåder)

Anf. 23 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! När skriftlighetskravet för telefonförsäljning infördes i september 2018 gjordes ett undantag för lotterier. Redan då gjorde riksdagen ett tillkännagivande till den socialdemokratiska regeringen om att man

ville påbörja arbetet med att utreda om skriftlighetskravet även skulle omfatta försäljning av lotter. Men ingenting har hänt.

Undantaget gäller tyvärr också försäljning av lotter på kredit. Att sälja spel och lotter på kredit är förbjudet i Sverige – för att skydda utsatta grupper mot skuldsättning. Inga typer av spel får lov att säljas på kredit förutom lotter sålda av Socialdemokraterna.

Herr talman! Denna lottförsäljning har knappast varit problemfri. År 2017 avslöjade Dagens Nyheter att partiet sålt lotter på kredit till redan skuldsatta. Man hade skickat 8 000 svenskar till kronofogden för att de inte hade betalat Socialdemokraternas lotter, och i nästan 2 000 fall ledde detta till en betalningsanmärkning. Många av dessa personer var pensionärer som redan var skuldsatta och fanns i kronofogdens register.

Man har efter det skickat ut direktreklam för lotterna utan att specificera att det är Socialdemokraterna som ligger bakom. Och i den reklam som just nu rullar på tv om Kombilotteriet visas mycket kort på sista bilden fyra små rader, som man behöver väldigt starka glasögon för att kunna läsa. På en av dessa rader står det att Socialdemokraterna är förmånstagare för lotteriet.

Det nya avslöjandet i Expressen häromveckan visar att Socialdemokraterna fortsätter att använda ytterst tveksamma metoder för att sälja lotter på kredit till pensionärer som inte har råd.

Med tanke på hur denna lotteriförsäljning går till undrar jag: Anser ledamoten att det fortfarande ska finnas undantag i lagen för Socialdemokraternas lotteriförsäljning?

Anf. 24 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Återigen: Den utredning som gjordes under förra mandatperioden visade att man inte såg att det var några problem med lotterna. Det spelmissbruk och den överskuldsättning som man ser beror på nätkasino och dess reklam. Och, återigen, det var regeringen och SD som röstade emot denna skärpning. Vi har ingen speciallagstiftning. Vi har samma regler som alla andra.

Anf. 25 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Det förvånar mig att Socialdemokraterna står här i riksdagens kammare och ljuger och säger att man inte har en särlagstiftning. När skriftlighetskravet infördes valde Socialdemokraterna att undanta sina egna lotterier. Det är själva definitionen av en särlagstiftning. Man valde också 2005 att undanta sina lotter när det gäller möjligheten att sälja på kredit, vilket gjorde att man skickade alla dessa pensionärer till kronofogden.

Anser ledamoten inte att det är ett problem med dessa lotterier? Här sitter alltså försäljare och säljer lotter till pensionärer som uttryckligen säger att de inte har råd. Man använder ytterst tveksamma metoder. Det är aggressiva och påträngande metoder. Jag vill faktiskt påstå att detta är det mest vedervärdiga sätt man kan sälja någonting på – att försöka lura pensionärer, som inte har råd, att teckna abonnemang på Socialdemokraternas lotter. Man använder både fula knep och lögner.

Menar ledamoten verkligen att hon inte ser några problem med denna typ av lotteriförsäljning?

Anf. 26 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Mitt problem är att Angelica Lundberg påstår att detta handlar om överskultsättning och att vi lurar pensionärer till kronofogden.

(ANGELICA LUNDBERG (SD): Det gjorde ni ju.)

På fem år har vi inte skickat någon till kronofogden. Problemet är också att sverigedemokraten Tobias Andersson var väldigt tydlig med att syftet var att man skulle frånta oss vår inkomstkälla och att det skulle bli ett fattigare förstamajtåg. Det var målet.

(Applåder)

Anf. 27 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Precis som det har sagts i talarstolen tidigare har konsumenter det tufft just nu. Det är dyrare livsmedel, dyrare räntor och dyrare drivmedel. Därigenom blir det också dyrare produkter. De som drabbas mest är givetvis de som har små ekonomiska marginaler, och i dessa tider är det särskilt viktigt att det finns stöd och hjälp för dessa människor.

För många konsumenter är det avgörande att stödet finns lokalt i form av bland annat kommunala konsumentvägledare. Konsumentvägledningen är något som utskottet tidigare år har värnat om och givit tillkännagivanden till regeringen om. Det är en inställning som i dessa tider inte får glömmas bort, menar jag.

Antalet kommuner med konsumentvägledning har, precis som vi hörde förut, minskat allteftersom. I dag är det 168 kommuner som erbjuder konsumentvägledning till sina invånare. Det är en minskning med 11 kommuner, under innevarande år, jämfört med 2021. Det är en utveckling som vi tycker är oroande och som jag tycker att vi på nationell nivå ska ta på största allvar. Vi bör på större allvar finna en lösning på hur vi kan säkerställa att konsumentvägledning finns över hela landet. Samtidigt måste kommunerna inse att det inte bara är en kostnad i den kommunala budgeten att ha konsumentvägledning. Det är också en hjälp och ett stöd för den enskilde medborgaren som kan skapa lugn och frid för den enskilde medborgaren.

Vi har en lång tradition av att värna konsumenters rätt och att verka för ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar konsumtion. Genom ett starkt konsumentskydd säkerställer vi medborgarens och konsumentens möjligheter att få rätt mot företag som inte kan möta de krav som vi anser är nödvändiga.

I många fall handlar konsumentpolitik om att säkerställa att det som kan tyckas vara självklart också infrias när man köper en produkt på en marknad. Produkter ska alltså hålla vad de lovar. Man ska få det man betalar för, och marknadsföringen ska vara sanningsenlig och visa riktighet när det gäller varans innehåll. Oseriösa aktörer ska inte gynnas på bekostnad av alla de företag som faktiskt gör rätt, som vill göra rätt och som gör så gott de kan.

En väl fungerande konsumentlagstiftning handlar alltså inte bara om att stärka individens rättigheter på marknaden utan också om att bidra till en sund konkurrens på marknaden och till en väl fungerande marknads ekonomi.

Utgångspunkten för konsumenträtten är att enskilda konsumenter har en mer utsatt situation än de näringsidkare som de möter och därför har rätt till ett proportionellt sett starkare skydd än vad som gäller när näringsidkare gör affärer sinsemellan.

Jag skulle vilja ta upp diskussionen kring den allvarliga situationen med överskuldsättning. Jag tror att vi är ganska medvetna om att överskuldssättningen kommer att öka i Sverige. Det är inte rocket science på något sätt. Om vi tittar på hur många som är hos kronofogden när vi går ut från 2023 inser vi att det är ett större antal än vad det är just nu. Detta skapar ett stort problem för den enskilde.

Jag tror att det är viktigt med både konsumentinformation och skuldrådgivning när det gäller att möta så många som möjligt och på något sätt minska dessa problem. Jag tycker att det ska vara ett prioriterat område att en människa inte ska hamna i en djup skuldfälla. Skuldfällan i sig skapar mycket problem för den personen. Men det syns inte alltid i plånboken. Det syns på annat sätt.

Det finns satsningar i vårändringsbudgeten som ligger i linje med de önskemål som jag på något sätt har framfört här. Vi har satsat på Allmänna reklamationsnämnden, så att handläggningstiderna ska vara rimliga när man lämnar in ett ärende till Allmänna reklamationsnämnden. Det har givits mer pengar till konsumentorganisationer som stöder konsumentens intressen. Det har också givits ett uppdrag till Konsumentverket om att utöka stödet till budget- och skuldrådgivare, till exempel genom kompetensutveckling, stödjande arbete och sådant. Eftersom det finns konsumentrådgivning i så få kommuner i dag tror vi att det behövs en nationell gemensam strategi för detta. Och när det gäller kompetensutveckling över landet behöver man kanske hjälpas åt på nationell nivå.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 28 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Konsumentpolitiken är ett viktigt område som berör människor på ett eller annat sätt i deras vardag. Det vi arbetar för är att alla ska känna sig trygga med att handla varor och tjänster och veta vilka regler som gäller både före, under och efter köp.

Om vi ska kunna uppnå detta behöver vi bra system och goda kontroller som ser till konsumenternas intressen. Vi ser att bedrägeribrotten är många, inte minst de som riktas mot äldre svenskar. Det är ett stort problem som vi måste arbeta aktivt för att motverka. Konsumentvägledningen ska stärkas och, i den mån det behövs, breddas för att alla som är i behov av stöd och hjälp också ska kunna få det inom rimlig tid.

Sverigedemokraterna följer regeringens arbete noggrant. Anser vi att det görs för lite kommer vi självklart att agera.

Fru talman! I dagsläget finns inget förbud mot att rikta reklam till barn på internet och i nedladdbara applikationer, trots att dessa medier med barn som målgrupp i många fall innehåller erbjudanden och möjligheter att köpa virtuella saker och färdigheter i spel. Detta kan orsaka köptryck hos både barn och föräldrar.

Vi har de senaste månaderna tagit del av många berättelser om barn som har köpt olika saker i digitala spel och applikationer. Att det har handlat om riktiga pengar har varit otydligt. Barnen har köpt virtuella objekt i spel, vilket har resulterat i fakturor på tusentals kronor. Så kan vi helt

enkelt inte ha det i Sverige. Vi måste värna säkra it-miljöer för våra barn. Vidare menar vi att det behövs ytterligare åtgärder för kontroller och sanktioner när det gäller reklam som riktas till just barn.

Av den anledningen behövs en lagskärpning för ökat skydd gällande marknadsföring. Vi anser att den svenska lagstiftningen behöver uppdateras så att konsumentskyddet för barn och unga följer den digitala utvecklingen och ger barn ett fullgott skydd i dessa miljöer. Sverige ska inte bara försvara sin rätt till hårdare lagar mot marknadsföring riktad till barn utan även inom EU verka för att kraven i denna lagstiftning ska utgöra en miniminivå för hela EU.

Fru talman! Telefonsäljning av lotter och spel om pengar som sker av olika sorters organisationer är oetiskt och bidrar med största sannolikhet till ett ökat spelberoende; vi har hört diskussionen här tidigare i debatten. Många gånger är säljaren påträngande och aggressiv i sin iver att sälja. Ofta talar man högt om möjligheten till stora vinster, och bland dem som drabbas finns väldigt många pensionärer med små marginaler.

Det är minst sagt anmärkningsvärt, fru talman, att det finns särskilda undantag för politiska partiers försäljning av lotter och spel på kredit. Det möjliggör högst tveksamma upplägg, och det borde vara i alla partiers intresse att få ett slut på denna verksamhet som bidrar till ett ökat spelberoende.

Fru talman! Ett löfte från Sverigedemokraterna och övriga Tidöpartier är att vi tar spelberoendet på allvar och är beredda att vidta kraftfulla åtgärder för att minska spelmissbruket i samhället. Min önskan är att Socialdemokraterna gör detsamma, eftersom vi vet att spelberoende skapar depression och många gånger smärtsamma familjekriser.

Den 1 september 2018 infördes ett skriftlighetskrav vid telefonsäljning i syfte att stärka konsumentskyddet. Skriftlighetskravet innebär att det inte längre är möjligt att ingå ett distansavtal muntligen när säljaren på eget initiativ kontaktar konsumenten per telefon. För att ett giltigt avtal ska ingås krävs att konsumenten efter telefonsamtalet skriftligen accepterar näringsidkarens anbud.

Skriftlighetskravet omfattar dock inte lotterier och andra speltjänster. Vi behöver på ett bättre sätt agera för konsumenternas trygghet gällande telefonsäljning. Ett steg i detta arbete är att införa skriftliga avtal även i samband med köp av lotter och andra spel via telefon.

Fru talman! Vidare anser vi att skyddet för småföretagare vid distansavtal också måste stärkas. Vi anser att småföretagare som kontaktas av telefonsäljare ska omfattas av samma regler om skriftlighetskrav och ångerrätt som gäller vid telefonsäljning till privatpersoner.

Fru talman! Konsumentverket betalar i dag ut statsbidrag till olika organisationer. Syftet är, enligt Konsumentverket, att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden. Tanken är god, fru talman, men förfarandet att Konsumentverket delar ut den här sortens bidrag har brister.

Det är inte ovanligt att organisationer som beviljas stöd har en tydlig vinkling och att deras företrädare öppet uttrycker stöd för vissa politiska inriktningar även om de inte officiellt är knutna till något parti. Som ett exempel kan nämnas organisationen Jordens Vänner, som i sin egen årsredovisning beskriver att ”klimaträttvisa kopplat till antirasism och feminism har varit frågor som vi har genomtyrat vår folkbildning”.

För denna folkbildning har man fått 300 000 kronor i statsbidrag av Konsumentverket. Hur denna folkbildning hänger samman med att stödja svenska konsumenters intressen är dock ytterst oklart. Den här sortens stöd som Konsumentverket delar ut inom konsumentområdet har stora brister och måste helt enkelt ses över.
(Applåder)

Anf. 29 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! I höstas sa Sverigedemokraternas Mikael Eskilander under budgetdebatten att det har väckts en kommittémotion om konsumentvägledning och en rad andra saker. Han sa också att Vänsterpartiet är välkommet att ställa sig bakom den motionen när den behandlas i civilutskottet. Det var hans svar när jag, mot bakgrund av att Sverigedemokraterna kallar överskuldsättningen för en tickande bomb, frågade honom här i kammaren varför höstbudgeten inte innehöll ökade anslag till kommunernas konsumentvägledning.

Inte heller vårbudgeten innehöll några ökade anslag, och Sverigedemokraterna saknar en kommittémotion i frågan. Var är Sverigedemokraternas kommittémotion om att säkerställa konsumentvägledning i alla kommuner?

Ledamoten Martin Westmont säger att om regeringen gör för lite kommer SD att agera. Har Martin Westmont glömt bort att Sverigedemokraterna är en del regeringsunderlaget? Om det är så att man upplever att regeringen gör för lite behöver Sverigedemokraterna agera redan nu. Men i och med att det saknas en kommittémotion om att säkerställa konsumentvägledning i alla kommuner har man ju visat ganska tydligt att man inte kommer att göra någonting alls.

Min fråga är alltså: Var är kommittémotionen om konsumentvägledning i alla kommuner?

Anf. 30 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Nadja Awad, för din fråga om ett väldigt viktigt område!

Precis som jag sa i mitt anförande följer Sverigedemokraterna noga utvecklingen just när det kommer till arbetet med konsumentvägledning. Vi är av den uppfattningen att det många gånger inte är mer pengar och resurser som krävs för att kunna komma till rätta med stora problem i samhället, utan vi ser att vi kan omstrukturera arbetet och styra resurserna dit där de gör störst nytta. Efter det ska vi självklart se om det finns mer att göra. Anser vi att det görs för lite inom konsumentvägledningen kommer Sverigedemokraterna självklart att lyfta frågan med regeringspartierna.

Anf. 31 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Jag tänker bara påminna Martin Westmont om vad Sverigedemokraterna uppenbarligen har jobbat för i många år.

I en debattartikel i januari 2022 sa Sverigedemokraterna som sagt att överskuldsättningen är en tickande bomb. Samma sak har man sagt i många år i interpellationer, skriftliga frågor och motioner. Man har även lyft att möjligheten till konsumentrådgivning som ett förfilter till budget- och skuldrådgivning borde tillgängliggöras för fler, oberoende av var i landet man bor.

Samtidigt säger Martin Westmont här att det inte krävs några pengar för att säkerställa att konsumentvägledning ska finnas i alla kommuner. Men om det inte krävs några pengar för att säkerställa detta, varför har man då tidigare, alltså när Sverigedemokraterna inte ingick i något regeringsunderlag, budgeterat för att konsumentvägledning ska finnas i alla kommuner?

Som sagt, när man nu ingår i regeringsunderlaget står det ingenting om detta i höstbudgeten och inte heller i vårbudgeten. Även kommittémotivon saknas. Och som det ser ut just nu kommer Sverigedemokraterna även att rösta ned Vänsterpartiets förslag om att säkerställa konsumentvägledning i alla kommuner.

Det är inte värdigt av Sverigedemokraterna att göra en sak innan valet och en annan sak efter valet. Konsumenter i en ekonomisk kristid behöver kunna vända sig till en kommun, till konsumentvägledning, för att få hjälp och råd i ekonomiska frågor. Det minskar risken för att överskuldssättningen tickar iväg.

Anf. 32 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi inte är överens i frågan. Självklart ska alla som är i behov av konsumentvägledning också få den hjälpen. Men vi anser inte att vägen framåt är att ha den typen av tjänst i alla kommuner, utan i stället anser vi att resurserna ska riktas dit där de gör störst nytta.

Anf. 33 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Allt fler får svårare att få ekonomin att gå ihop. Utöver strukturella orättvisor påverkar dagsaktuella faktorer, till exempel den ökande inflationen med stigande räntor och dyrare mat. Detta slår hårdast mot dem som lever med de minsta marginalerna, och det visar sig genom att allt fler barnfamiljer, pensionärer och asylsökande i Sverige inte har råd med mat och besöker Stadsmissionens butiker.

Samtidigt är överskuldssättningen en tydlig klassfråga. Låginkomsttagare, ensamstående, låg- och medelutbildade, sjuka, arbetslösa och hyresgäster är överrepresenterade bland de långvarigt skuldsatta. Allt fler människor skuldsätter sig för att ha råd med vardagen. Detta vittnar budget- och skuldrådgivare om runt om i landet.

Människor tar lån på grund av skenande mat- och bränslepriser och räntekostnader. Sedan tar de nya lån för att betala av de gamla lånen, med högre och högre räntor. Fler människor söker hjälp för sina skulder, och fler hamnar hos kronofogden. I kristider förstärks även olika typer av missbruk, till exempel spel-, alkohol- och drogmisbruk och den psykiska ohälsan. Det är olika faktorer som påverkar människors skuldsättning.

Skulder påverkar så pass mycket att människor upplever en sämre livskvalitet. Enligt en rapport från Konsumentverket drabbas gruppen skuldsatta också fem gånger så ofta av depressioner, ångest och psykisk ohälsa i jämförelse med genomsnittsbefolkningen. Många drabbade, fru talman, ser helt enkelt ingen ljuspunkt bakom skuldberget. Var sjätte person som är skuldsatt har försökt ta sitt liv.

Vi är mitt i en ekonomisk kris. Regeringen tittar passivt på och sviker sina vallöften. Alla skulle få det bättre. Det lovade högernationalisterna i valrörelsen. Men i Ulf Kristerssons och Jimmie Åkessons Sverige behöver vanligt folk skuldsätta sig för att ha råd med skenande räntekostnader och

matpriser. Vid årsskiftet passerade privatpersoners skulder till kronofogden för första gången 100 miljarder kronor.

Om man inte får hjälp finns en stor risk att man fastnar i en långvarig och negativ skuldspiral. Det kan hända vem som helst. Många tappar kontrollen över sin ekonomi i samband med omvälvande livshändelser, till exempel arbetslöshet, sjukdom, separation eller konkurs, i kombination med låga inkomster och redan små marginaler. Detta förstärks betydligt mer av en ekonomisk kris.

Fru talman! Ingen ska behöva ta ett sms-lån till storhandlingen, elräkningen eller räntan på bolånet. Vi måste se till att fler inte fastnar i skuldfällan, och vi måste fortsätta att hjälpa människor genom krisen.

Vänsterpartiet har presenterat en politik som ska göra livet enklare för vanligt folk under krisen. Det är bland annat sänkta matpriser, förslag om Sverigepriser på el, stärkt a-kassa, frukost i skolan, avskaffat karensvdrag, halverade biljettpreiser i kollektivtrafiken, höjd pension, billigare förskola och fritis, en förstärkt sjukförsäkring och höjt barnbidrag.

Men vi har också en politik för att direkt minska överskuldssättningen. Vänsterpartiet tycker att sms-lån och andra snabbblån bör förbjudas. Innan det har genomförts bör regeringen utreda hur räntetaket på konsumentkrediter och snabbblån kan sänkas. En av de stora skuldbovarna är snabblånen. De sticker ut med bland annat sin aggressiva reklam som riktas mot människor med ekonomiska svårigheter.

Bolagen skyltar ofta med att betalningsanmärkningar inte är något hinder för att låna mer. Men varken Finansinspektionen eller Konsumentverket har dragit in tillståndet för något av bolagen – detta trots att Finansinspektionen själv larmat att snabblånebolagen har slarvat med kreditprövningen. Dessutom är räntorna skyhöga. Lagen säger att räntan på en högkostnadskredit får vara högst 40 procent över Riksbankens styrränta. Just nu ligger styrräntan på 3 ½ procent. Det innebär att snabblånebolagen får ta ut 43 ½ procent ränta på lånen. Det är där de flesta ligger. Detta förslag kommer högerpartierna att rösta ned i morgon.

Regeringen, tycker också Vänsterpartiet, bör utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning. De flesta kommuner erbjuder någon form av konsumentvägledning, men tyvärr är den många gånger alldeles för bristfällig med begränsade öppettider och för lite personal. Nära och fördjupat stöd och fördjupad rådgivning till konsumenter gällande krångliga avtal eller vägledning inför lånebeslut minskar risken för överskuldssättning. Men i takt med att kommunernas ekonomi blir mer ansträngd avskaffas konsumentvägledningen i allt fler kommuner. Enbart 179 kommuner har någon form av konsumentvägledning.

Vänsterpartiet vill vända på denna anskrämliga utveckling och föreslår 100 miljoner mer varje år att fördela jämnt över landets kommuner med 50 procents medfinansiering. Vi vill garantera att alla människor har tillgång till god konsumentvägledning, och då behöver fler kommuner ge tillgång till den. Högerpartierna kommer att rösta ned även detta förslag i morgon.

Högerpartierna har gjort alldeles för lite för att minska överskuldssättningen i samhället. Det visar de också genom att rösta ned de viktiga förslagen. Ingen ska behöva ta ett sms-lån till storhandlingen, elräkningen eller räntan på bolånet. Ingen ska känna sig maktlös eller ensam ute i sam-

hället, utan man ska få ställa frågor till konsumentvägledningen om ekonomi och undra vilken hjälp man kan få under den pågående krisen.

Vi måste se till att fler inte fastnar i skuldfällan, och vi måste fortsätta att hjälpa människor genom krisen. Men vi måste agera nu. Att passivt titta på medan svenska hushåll går på knäna är ett enormt svek mot vanligt folk.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 22.

Anf. 34 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Nadja Awad ställde en fråga tidigare i en replik med min kollega Martin Westmont om vår motion om konsumentvägledning. Jag tänkte upplysa ledamoten om att motionen heter motion 2022/23:1007, *Krafttag mot överskuldssättning*.

Jag vet inte om ledamoten räknar Sverigedemokraterna till ett av högerpartierna – vi är egentligen ett mittenparti i många avseenden, skulle jag vilja påstå – men vi är det enda partiet som faktiskt har en genomarbetad motion med förslag på 20 kraftfulla åtgärder mot överskuldssättningen. Och jag vet att ledamoten instämmer i många av förslagen.

Yrkandet om lokal konsumentvägledning finns kvar. Det är en fråga som vi fortfarande driver. Jag är glad att Vänsterpartiet, och även Socialdemokraterna, har nappat på idén om 100 miljoner till kommunerna. Det var ett förslag som vi lade fram för att se över hur konsumentvägledningen kan stärkas. Vi delar dock inte uppfattningen att konsumentvägledningen ska vara påtvingad, utan vi anser att man med olika typer av morötter ska få kommunerna att inse att de faktiskt tjänar på att ha lokal konsumentvägledning.

Anledningen till att det inte finns några ökade anslag till kommunerna för konsumentvägledningen är att det inte finns anslag till kommunerna för konsumentvägledning. Man kan inte öka några anslag som inte finns. Det är också anledningen till att det inte finns några anslag med i vårandringsbudgeten, som är alltså är en ändring av den tidigare budgeten.

Jag kan dock försäkra ledamoten om att vi tar upp detta vid alla träffar som vi har med Regeringskansliet angående denna fråga. Detta är ju en fråga där Tidöpartierna är överens – Sverige ska ha ökad konsumentvägledning. Det var en fråga som Tidöpartierna drev under den förra mandatperioden men som den dåvarande regeringen inte ville höra talas om.

Vi är överens i den här frågan. Jag tycker att det är onödigt att skapa konflikter där det inte finns några sådana.

Anf. 35 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Angelica Lundberg för informationen; jag uppfattade inte någon speciell fråga.

Jag vill själv ställa en fråga. Om det nu existerar en kommittémotion, kommer då Sverigedemokraterna att lyfta en egen reservation i morgon när vi ska rösta om konsumentvägledningen? Som jag uppfattade det senast drog Sverigedemokraterna tillbaka sin reservation. Man sa att man skulle försöka att hitta en överenskommelse med regeringen. Då förväntade sig Vänsterpartiet att man skulle gå vidare med det som Mikael Eskilander hade sagt under höstbudgetdebatten förra året och lyfta denna kommittémotion.

Sedan nådde regeringen och Sverigedemokraterna uppenbarligen inte någon överenskommelse. Det är ju jättetråkigt. Om nu överskuldssättning-

en är så himla viktig för Sverigedemokraterna och för denna regering kan man ju undra varför den inte är inkorporerad i Tidöavtalet. Mikael Eskilander sa i och för sig att de inte nådde någon överenskommelse om en skrivelse för en politik med direkta förslag om konsumentvägledning, stopp för snabbblån och så vidare.

Min fråga är alltså om vi när det gäller reservationen i morgon kommer att kunna se att Sverigedemokraterna tar upp detta om konsumentvägledning.

När det gäller att vi Vänsterpartiet skulle ha nappat på Sverigedemokraternas förslag om 100 miljoner mer är det lite tråkigt att man kommer med hittepå, för detta stämmer ju inte. Vi lade fram det förslaget även under den förra mandatperioden. Då satt inte jag i riksdagen, men min företrädare som riksdagsledamot gjorde det.

Anf. 36 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Riksdagen riktade ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen 2021 och ytterligare ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen 2022 gällande just lokal konsumentvägledning. Eftersom vi sitter i en situation där vi har andra typer av verktyg än vad oppositionspartierna har och kan förhandla direkt med regeringen har vi i år valt att inte för tredje året i rad rikta ett tillkännagivande till regeringen. Vi har i stället valt att låta den nya regeringen arbeta med de två tillkännagivanden som redan finns på området. Jag kan försäkra ledamoten om att vi gör detta.

Sedan är jag kanske också besviken över att situationen i landet ser ut som den gör. Konsumentvägledning var inte det som denna regering prioriterade under sina första 100 eller 200 dagar vid makten. Det fanns väldigt många andra problem som den socialdemokratiska regeringen hade skapat som vi först och främst måste ta itu med. Men mandatperioden är lång, och det kommer att komma ytterligare besked i denna fråga.

Jag vill ställa en fråga till Vänsterpartiet. Jag upplever Vänsterpartiet som ett parti som ofta ställer sig på de utsattas sida, som värnar konsumenträtten och så vidare. Vi har många likvärdiga förslag när det gäller konsumenträtt. En fråga som vi dock inte är överens i är skriftlighetskravet vid telefonförsäljning av lotter. Vänsterpartiet vill ha kvar det undantag som Socialdemokraterna skapade för sig själva, medan Sverigedemokraterna anser att lagar även ska gälla politiska partier.

Med anledning av den information som har framkommit om att Socialdemokraterna fortsätter med dessa ohederliga metoder för att sälja sina lotter vill jag fråga ledamoten Awad hur hon ser på det undantag som Socialdemokraterna har när det gäller skriftlighetskravet vid telefonförsäljning.

Anf. 37 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Jag skulle först och främst vilja fortsätta med frågan om budget.

Jag kan förstå att man har valt att prioritera bort konsumentvägledningen i förhandlingarna med regeringen. Det är ju en prioritering som Sverigedemokraterna får stå för. Vi i Vänsterpartiet har faktiskt en budget som innebär att vi, som jag nämnde i mitt anförande, tar hänsyn till en rad olika förslag för att underlätta för hushållsekonomin under denna kristid sam-

tidigt som vi bejakar att konsumentvägledningen ska kunna finnas i alla kommuner.

En sak som man faktiskt inte behöver någon budget för är att stoppa snabblånen. Detta kräver ingen budget alls, utan det kräver bara att man helt enkelt slopar snabblånen. Vi har ju inte haft dem i alla tider – före 2006 hade vi inte snabblån, om jag kommer ihåg rätt. Vi klarade oss utan dem då, och vi klarar oss utan dem nu. Med tanke på att detta inte kräver någon budget tycker jag att det är lite anskrämligt att Sverigedemokraterna och regeringen inte kommer att gå vidare med att stoppa snabblånen och åtminstone försöka att sänka räntetaket. Räntorna kan ju bli nästan 50 procent av vad lånet uppgår till, vilket är jätteproblematiskt. Det handlar om vad man väljer att prioritera.

När det gäller lotterna upplever jag att detta är en konflikt som Sverigedemokraterna har med Socialdemokraterna. Jag tycker verkligen att vi behöver bejaka pensionärernas ekonomi, och jag tycker framför allt att regeringen och Sverigedemokraterna borde leva upp till Jimmie Åkessons löfte om att höja pensionerna för garantipensionärerna.

Anf. 38 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Tack, Nadja Awad, för ett tydligt besked! Vänsterpartiet vill alltså höja pensionerna för att Socialdemokraterna ska kunna lura äldre pensionärer; det var ju ett ganska klart och tydligt besked.

Vänsterpartiet måste naturligtvis svara på varför man inte vill stoppa den oseriösa lottförsäljningen. Jag förstår att en vänsterpartist kanske inte läser Expressen, så jag ska läsa upp vad som står där:

Säljarna lanserade också lotter som ett betydligt bättre alternativ än andra lotter till de personer de kontaktade. Om de uppringda personerna skulle nämna att de inte hade råd att teckna ett lottabonnemang skulle säljaren, enligt talmanuset, säga: ”Nej, jag förstår. Min mormor är vad man kallar för fattigpensionär, och hon har förklarat att man behöver vända på varenda krona nu för tiden. Men nu handlar det ju bara om ynka 99 kronor – det är inte ens en bulle och en kaffe på Pressbyrån i dag. Och med tanke på att det är vinstgaranti på var tredje lott är sannolikheten väldigt stor att du förvandlar det till något betydligt mer värdefullt. Det är inget bindande abonnemang nu, utan det är endast en gång med Sveriges i särklass största chans på miljonen, enligt Lotteriinspektionen.”

I Expressen står vidare att säljarna enligt manuset skulle fortsätta med att säga: Jag skickar hem lotten till dig så att du får prova en gång. Då blir det jag som kommer med tårta till din ort, för visst bor du kvar där?

Fru talman! Det är precis detta skurkbeteende som vi i riksdagen i fem år har försökt att stoppa. Vänsterpartiet säger att Sverigedemokraterna och regeringen borde höja pensionerna, så att Socialdemokraterna ska kunna lura pensionärer. Det måste väl vara enklare att Vänsterpartiet ställer sig på fattigpensionärernas sida mot det politiska parti som skrupelfritt försöker att lura pensionärer enligt det talmanus som jag precis läste upp från Expressen?

Jag förväntar mig ett klart och tydligt besked från Vänsterpartiet: Vill ni i Vänsterpartiet stoppa det här lurendrejeriet eller inte?

Anf. 39 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Det verkar, återigen, som att denna polemik existerar mellan Socialdemokraterna och högerpartierna. Vänsterpartiet stöttar inte en lottförsäljning som innebär att man urholkar ekonomin för redan utsatta grupper i samhället. Det är vi helt emot, och vi har ingen politik som främjar lottförsäljning.

Jag nämnde garantipensionerna, men jag har inte kopplat ihop den frågan med lottförsäljningen. Detta är fristående från lottförsäljningen. Det här handlar om att plånböckerna ska fyllas mer för garantipensionärerna, som räknas till de fattigaste i Sverige.

Jag frågar Lars Beckman och Moderaterna: Hur kommer det sig att Lars Beckman vill driva denna polemik mot just Vänsterpartiet, som både nu och tidigare tagit ställning mot lottförsäljning som urholkar redan utsatta gruppers hushållsekonomi, till exempel pensionärers? Det är inte anständigt.

Om ett parti står bakom en politik som är problematisk ska man rikta frågan till det partiet. Vad har Vänsterpartiet med Socialdemokraternas lottförsäljning att göra? Jag undrar hur Lars Beckman resonerar.

Anf. 40 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är ganska enkelt. Vänsterpartiet har blivit inröstat i Sveriges riksdag. Ledamoten är ledamot av Sveriges riksdag. När riksdagen röstar i kammaren kan man som ledamot rösta ja eller nej till politiska förslag. Det är liksom hela vitsen med att vara riksdagsledamot. Vänsterpartiet har röstat för den särlagstiftning som Socialdemokraterna missbrukar genom att lura av pensionärer över hela Sverige sista kronan. Det är detta frågan gäller.

Tycker Vänsterpartiet att det är anständigt att fattigpensionärer blir lurade på sista hundralappen, eller vill Vänsterpartiet stoppa det? Frågan är digital: Antingen ställer man sig på fattigpensionärernas sida och säger att man ska göra allt för att en fattigpensionär inte ska bli lurad enligt det talmanus jag läste upp, eller så säger man att det är helt okej att det finns skurföretag som firar med segelkryssning på Mallorca när de har lyckats lura tillräckligt många pensionärer.

Ni har aktivt röstat nej till att införa ett skriftlighetskrav, Nadja Awad. Det har ni gjort inte mindre än två gånger i skarp votering här i riksdagen. Nu finns det en möjlighet för Vänsterpartiet att ställa sig på rätt sida av historien – jag tänkte säga för första gången, men ni har säkert gjort det någon gång tidigare – och stoppa detta missbruk.

Det handlar om Vänsterpartiets moral. Tycker ni att detta är rätt, eller tycker ni att det är fel? Om ni tycker att det är fel att fattigpensionärer luras av Socialdemokraternas oseriösa lotterier ställer ni er bakom oss moderater och övriga Tidöpartier. Eller tycker ni att det Socialdemokraterna gör är okej?

Jag ställer frågan en gång till: Kommer ni att välja den anständiga sidan eller Socialdemokraternas sida?

Anf. 41 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har inte stått bakom det Lars Beckman pratar om. Det vi har stått bakom är att partier ska kunna driva lotterier. Om detta har skett på ett olyckligt sätt behöver riksdagen vidta åtgärder för att

säkerställa att inga utsatta grupper drabbas hårt av lottförsäljning. Detta står Vänsterpartiet verkligen bakom.

Lars Beckman pratar om transparens och att göra rätt, men justitieminister Gunnar Strömmer har ju stoppat korruptionsutredningen. I somras avslöjades i medierna att exempelvis moderata politiker uppmuntrade bidrag till partiet och att man skulle hitta sluga sätt för att få bidrag till Moderaterna. Men Lars Beckman säger inget om detta och att korruptionsutredningen är viktig för ökad transparens och rättssäkerhet. Däremot riktar han fingret mot Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Vänsterpartiet har inget med lottförsäljning att göra; vi sysslar inte med lotterier över huvud taget. Men det som har hänt är olyckligt, och riksdagen behöver se om det behöver vidtas åtgärder.

Lars Beckman har ingen replik kvar, men han borde prata mer om varför Moderaterna och andra regeringspartier har satt stopp för korruptionsutredningen.

Anf. 42 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! När jag gick in i kammaren i dag visste jag inte att vi skulle ha en debatt om politiska lotterier. Jag trodde i min enfald att vi skulle ha en debatt om konsumenträtt, något som berör oss alla i vårt avlånga land. Var och en av oss köper ju varor och tjänster på daglig basis, och det är väl det detta politikområde är tänkt att reglera, till gagn för både konsumenter och företag vad gäller rättigheter och skyldigheter.

Låt mig ändå säga något om lotterierna. Vi har ju faktiskt en reservation om det i betänkandet. Lotterier och andra speltjänster borde givetvis omfattas av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. För egen del tycker jag att lotter och spel inte ska kunna köpas på kredit, för det strider ärligt talat mot all logik.

Jag tycker dock att tonläget från oktoberkraschpartierna – jag vägrar fortfarande ta ordet Tidöavtalet i mun – är häpnadsväckande högt. Det spelar ingen roll att Lars Beckman höjer decibelnivån några steg när argumentationen är barnslig och tafatt. Någonstans gäller det att vara ärlig mot sina väljare och inte runda sanningen, även om man i detta fall har delvis rätt i sak.

Kalla fakta-reportaget visades strax innan valet. Kammaren har fattat beslut om en lagstiftning, som fem av åtta partier – ni vet vilka ni är – försökte runda vad gäller insyn i hur partierna finansieras.

Alla vet att Centerpartiet är ett av världens rikaste partier, och vi vet var vi får vår finansiering från. Alla vet också att Socialdemokraterna drar in många miljoner på att sälja lotter.

Att på detta sätt försöka väcka frågan om Socialdemokraternas partifinansiering utan att prata om hur politiska partier ska finansieras, hur vi ska vitalisera demokratin och hur vi ska säkerställa att vi bekämpar korruption är enligt mig lågt. Sådant vill inte jag syssla med i kammaren, för det för mina tankar till odemokratiska regimer i Mellanöstern.

Låt oss lämna lotteridiskussionen, förhoppningsvis en gång för alla.

Centerpartiet har många reservationer i betänkandet, och vi tar upp många för oss viktiga frågor. Det handlar till exempel om att skyddet mot reklam till barn och unga i digitala miljöer borde ses över. Vi tar också upp frågan om könsdiskriminerande reklam och om bevisbördan vid fel på varor, och när det gäller tillkännagivandet om köp av levande djur hoppas vi

att regeringen återkommer till riksdagen. När det gäller konsumenternas integritet vid e-handel vet vi att just e-handel och databaser är utsatta för hackerattacker. Vi kommer ihåg när Coops hela kundsystem och kassasystem hade blivit kapat i väntan på lösen. Det är sådana frågor jag tycker att man ska ta upp: en bred översyn av konsumentlagstiftningen, frågor om snabblån, hur man ser till att man får bästa effekt av resegarantisystemet och så vidare.

Slutligen vill jag också lyfta frågan om överskuldssättning. Det är ett begrepp som används lite slarvigt i debatten. Överskuldssättning blandas ihop med att Sverige kommer på tredje plats när det gäller vilket land i Europa som har de högsta skulderna. Men överskuldssättning är egentligen den delen som konsumenten inte klarar av att betala. Obetalda skulder på 101 miljarder finns hos Kronofogden. Det är den delen som är bekymmersam. Vi talar om 20 miljoner om dagen. Närmare 400 000 svenskar är registrerade hos Kronofogden.

Extra bekymmersamt är att de medel som betalas in oftast går till att betala räntor och inte till själva grundskulden. Det gör att man inte riktigt kommer runt den cirkel som tar ifrån människor framtidshoppet. Vi vill ju inte att människor ska fastna i onda spiraler. Naturligtvis ska man ta ansvar för sina misstag, men man ska också få en chans att komma tillbaka till samhället och vara en produktiv del och kunna hantera sitt liv på ett klokt och vettigt sätt.

Fru talman! Centerpartiet står bakom alla sina 15 yrkanden, men för att det inte ska bli en vansinnigt lång votering yrkar jag bifall enbart till reservation 3.

Anf. 43 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Lottförsäljning är i allra högsta grad en konsumentfråga, och jag är inte alls förvånad över att debatten här i dag handlar om just Socialdemokraternas lottförsäljning med tanke på det fruktansvärda avslöjande som kom i Expressen i förra veckan, där det visade sig att Socialdemokraterna fortsätter att lura pensionärer som inte har råd att köpa prenumerationer på deras lotterier.

Sverigedemokraterna och Centerpartiet driver en hel del gemensam politik på konsumenträttens område, bland annat när det gäller reklam riktad till barn, överskuldssättningsfrågor, konsumentvägledning och så vidare. Jag är också glad över att Centerpartiet och Sverigedemokraterna i vår gemensamma reservation här i dag är tydliga med att vi vill att skriftlighetskravet även ska omfatta Socialdemokraternas lotter. Detta är en fråga som båda våra partier har drivit länge av uppenbara skäl. Det är självklart inte rimligt att ett politiskt parti säljer lotter med aggressiva och påträngande metoder till pensionärer och andra utsatta grupper, som Socialdemokraterna gör.

Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna aviserat att man kommer att införa ett förbud mot partilotter. Min fråga till ledamoten från Centerpartiet är: Kommer Centerpartiet att stödja ett sådant förbud när det läggs på riksdagens bord?

Anf. 44 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Den här debatten har utvecklats till att sätta politiska partier på pottkanten och säga att om de inte gör det ena eller det andra är de

si eller så. Jag tycker faktiskt att kammaren borde höja sig över den nivån. Helt ärligt vet ju Angelica Lundberg och egentligen hela kammaren – det fåtal som sitter här – vad vi tycker i själva sakfrågan. Vi vill ha skriftlighetskrav vid försäljning av lotter.

Jag tycker att det är en hygienfaktor att konsumenten faktiskt vet vad den köper, och skriftlighetskravet är en rimlig avvägning. Men – det är ett stort men – jag och Centerpartiet tänker inte delta i någon kampanj för att strypa demokratin eller ge sig på ett annat politiskt parti. Någon ordning får det vara. Ska man se till att politiken har ett ramverk kring sin finansiering, Angelica Lundberg, ska man inte ägna sig åt att hitta sätt att kringgå syftet med insyn i partifinansiering på annat sätt. Det tycker jag också är en hygienfaktor. Rätt ska vara rätt. Jag är en principmänniska. Jag tycker att om man försöker stävja en sak ska man också försöka stävja annat som är lika beklämmande.

Angelica Lundberg lyfter fram att vi har gemensamma reservationer och upplyste mig om att det var två stycken. Det är jättebra att det finns fler partier i denna kammare som tycker att de konsumenträttsliga frågorna är viktiga, så jag tackar så mycket för frågan.

Anf. 45 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi för svaret.

Fru talman! Jag vill gärna bli rättad om jag har uppfattat det fel, men jag tolkar det som att Centerpartiet är för ett skriftlighetskrav när det kommer till telefonförsäljning av lotter. Där har Centerpartiet varit väldigt tydliga, och det tackar jag för. Men ska jag tolka ledamotens svar som att man inte är för ett förbud av partilotter?

Anledningen till att jag ställer mig frågande till var Centerpartiet står i frågan är att de i dag i kulturutskottet vacklade i frågan när det gäller ett förbud mot partilotter. Då blir det lite märkligt att man å ena sidan i civilutskottet driver frågan om ett skriftlighetskrav för att man vill skydda konsumenterna och för att man inte vill ha den typ av påträngande aggressiva metoder som Socialdemokraterna använder. Å andra sidan vill man ha kvar Socialdemokraternas lottförsäljning. Jag tycker att Centerpartiet är skyldiga den här kammaren en tydlig förklaring till hur man ställer sig i frågan. Vill Centerpartiet ha partipolitisk försäljning av lotter eller inte?

Anf. 46 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Det korta svaret på Angelica Lundbergs fråga är: Ja. Det lite längre svaret är att det ska ske under ordnade former med konsumenträtten som ledstjärna. Det finns inget motsatsförhållande i att ha försäljning av lotter, vare sig om det är ett politiskt parti, ett privat företag eller ett statligt bolag för den delen. Men det ska ske under ordnade former med konsumentens bästa för ögonen.

Att agera på detta sätt och under dessa former och ge sig på ett enskilt politiskt parti som Angelica Lundberg gör är inte värdigt svensk demokrati. Sådana här diskussioner som rör ett större område och som gäller hur vi värnar demokratin tar man som ett samlat grepp och pratar om, i stället för att – förlåt, fru talman, man ska inte ta upp andra frågor i debatten – gå ut med att man ska sänka bensinpriset med 10 kronor och sedan leverera 14 öre. Det blir helt oseriöst. Jag tycker att svenska folket förtjänar

bättre än ledamöter som söker tidningsrubriker bara för att få lite fler likes i sociala medier.

Anf. 47 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Vi har just nu, som vi hört från många, en situation då kostnaderna för boende och livsmedel ökar för de allra flesta. Många har fått tajta marginaler och behöver hålla i sina pengar på helt nya sätt. Vi ser samtidigt att risken för skuldsättning ökar och att många har blivit mer sårbara i sin vardag.

Allt fler och varierade konsumentmarknader, alltifrån begagnatmarknaden och olika digitala tjänster till köp av mobilspel, abonnemang och nya möjligheter att shoppa direkt från hela världen, riskerar dessutom att göra det ännu svårare för konsumenter att fatta välgrundade beslut, vilket inte minst kan skada mer utsatta grupper av konsumenter.

När marknaden för konsumenter breddas och blir mer individuell och global genom bland annat ökade möjligheter att handla från alla delar av jorden blir valfriheten och möjligheterna större. Samtidigt kan det bli mycket svårare att välja rätt eller att över huvud taget kunna navigera i en djungel av erbjudanden med snåriga avtal.

Denna utveckling innebär att konsumenternas behov av stöd och rådgivning ökar och att rådgivningen behöver finnas lättillgänglig. Den riks- täckande upplysningstjänsten Hallå konsument! från Konsumentverket är en lättillgänglig och allmän tjänst till stöd för konsumenter, men i många fall krävs ett mer personligt stöd för att man ska kunna reda ut en krånglig situation.

Den kommunala konsumentupplysningen fyller därför en viktig funktion då den ger ett personligt stöd, vilket kan vara extra viktigt om man har personliga behov som exempelvis läs- och skrivsvårigheter eller kanske svårigheter att läsa svenska språket, men också då den kan lösa juridiska knutar som kan vara svåra för vem som helst att förstå.

Konsumentvägledarna har även en chans att arbeta förebyggande för att undvika att människor hamnar i onödig knipa från början, och många konsumentvägledare har också börjat vända sig direkt till skolelever för att öka kunskapen om hur man kan undvika att bli lurad.

Fru talman! Färre och färre kommuner erbjuder i dag konsumentvägledning, något som är ett problem när vi samtidigt har ett ökande behov av stöd. Dessutom är det många kommuner som har långa väntetider till skuld- eller budgetrådgivning. Miljöpartiet föreslog därför i budgeten för 2023 ökade resurser till Konsumentverket för att stärka kommunernas konsumentrådgivning så att alla konsumenter kan få tillgång till en fungerande och tillgänglig konsumentvägledning.

I dag visar Konsumentverkets kartläggning att kommunernas resurser inte är anpassade efter behovet av rådgivning. Vi tycker att det är viktigt att regeringen prioriterar denna fråga och att man inleder ett arbete med att stärka och säkerställa kommuninvånarnas rätt till kompetent och oberoende konsumentvägledning. Därför vill jag yrka bifall till reservation 22, som handlar om just detta.

Fru talman! Jag skulle också vilja lyfta upp frågan om fossil reklam. Reklam och marknadsföring är ytterligare en viktig fråga där människor kan fatta felaktiga beslut baserade på bristande kunskap eller därför att de

blir vilseledda. Det finns till exempel speciell lagstiftning av folkhälsoskäl när det gäller marknadsföring av alkoholhaltiga drycker och tobak.

Att marknadsföring av produkter och tjänster baserade på fossila drivmedel har en direkt koppling till ökad användning och konsumtion av drivmedel är en självklarhet. Det är ju själva syftet med marknadsföringen. Att mitt under en pågående klimatkris uppmana konsumenter att köpa både produkter och tjänster som ökar förbränningen av fossila bränslen, i en tid när användningen av dem snarare behöver fasas ut, är väldigt dumt.

Reklam som ökar vår användning av olja, bensin och naturgas riskerar vår gemensamma framtid och har ingen plats i glättiga magasin eller på våra tunnelbaneväggar. Förbud när det gäller fossila produkter och tjänster har redan införts eller diskuterats i flera europeiska länder och städer. Jag skulle därför särskilt vilja lyfta fram förslaget om en nationell utredning om förbud mot reklam för fossilbaserade produkter och tjänster.

Jag tycker också att är viktigt att få på plats en tydlig klimatmärkning för att man lättare ska kunna göra bra val i framtiden. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 22, som jag tidigare nämnde.

Anf. 48 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Politik handlar om att lösa samhällsproblem. När man ser ett samhällsproblem tas ofta initiativ av våra myndigheter, eller om vi upptäcker det själva, och sedan vill man förbättra för människor.

Vi har tidigare i dag debatterat Socialdemokraternas oanständiga lotteri. Miljöpartiet har suttit i regering tillsammans med Socialdemokraterna och har haft alla möjligheter i världen att hjälpa pensionärer att inte bli lurade.

Som en liten repris kan jag säga att riksdagen lagstiftade 2017–2018 om ett skriftlighetskrav vid telefonsamtal. Syftet med detta var naturligtvis att ingen i en stressad situation bara ska kunna säga ja utan att det verkligen bekräftas.

Sedan kom en spellag 2019, men av någon outgrundlig anledning undantogs skriftlighetskravet för just Socialdemokraternas lotterier. Nu har Katarina Luhr förmodligen läst Expressen och tagit del av andra medier och sett hur det pågår ett konsekvent lurendrejeri riktat mot äldre pensionärer. Jag läste i ett tidigare anförande upp det talmanus som fanns.

Min fråga till Miljöpartiet är: Vill ni lösa detta samhällsproblem? Vill ni vara med och hjälpa pensionärer att inte bli lurade på sin sista hundralapp, antingen genom att förbjuda lotterier för politiska partier eller genom att i ett första steg i alla fall se till att ett skriftlighetskrav införs vid telefonsäljning av lotter? Det är en rak, enkel fråga: Vill Miljöpartiet numera se till att politiska partier inte ska kunna lura fattigpensionärer?

Anf. 49 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Vi har hört många svar på den. Jag kan börja med att säga att vi självfallet vill lösa samhällsproblem. Jag skulle inte stå här i denna talarstol om jag inte var här för att lösa samhällsproblem. Miljöpartiet står självfallet inte bakom att man försöker lura människor, och det är också därför vi diskuterar konsumentpolitik i dag. Självklart ska människor inte luras.

Samtidigt vet jag att lotterier inte är något som bara Socialdemokraterna sysslar med. Det finns många olika organisationer som sysslar med

lotterier. Det finns även andra politiska partier, har jag förstått, som också har lyft på det locket och börjat med lotterier för att få in pengar. Om detta är ett stort problem är det klart att vi ska lösa det, men jag tänker inte svara bu eller bä förrän jag ser ett förslag på bordet som visar vad vi faktiskt diskuterar.

Anf. 50 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Det skulle möjligtvis kunna förklara varför Miljöpartiet inte gjorde något när man satt i regering, trots att man hade ett tillkännagivande från Sveriges riksdag, från den folkvalda församlingen, som bad den dåvarande regeringen, som Miljöpartiet ingick i, att skydda Sveriges fattigpensionärer. Men man gjorde ingenting. Det är beklagligt.

Det måste ändå finnas en principiell inställning. Anser ledamoten Katarina Luhr att samma regelverk vid telefonförsäljning ska gälla för Socialdemokraterna som för näringsidkare? Det måste vara en principiell inställning. Vi moderater ger tydligt besked: Samma regler ska gälla för alla. Oavsett om det är A eller B som ringer ska det vara samma regler. Detta anser en majoritet i Sveriges riksdag är det enda rimliga. Vi kan inte ha en undantagslagstiftning för det gamla maktbärande partiet Socialdemokraterna, som konsekvent har utnyttjat lagstiftningen för att gynna sig själva.

Jag vet inte om Katarina Luhr läste Expressens förskräckliga uppgifter i förra veckan, med det talmanus som jag läste upp och som visar hur det går till i verkligheten. Man är antingen för eller emot att samma regler ska gälla, och man är antingen för eller emot att vi ska göra det bättre och lösa ett samhällsproblem. Då kan man inte passa och säga att man inte har någon inställning i frågan, utan det måste finnas en principiell inställning.

Sedan får naturligtvis jag som enskild riksdagsledamot ta ställning till förslaget och dess exakta utformning när det väl läggs fram för riksdagen. Detta ankommer på alla 349 riksdagsledamöter, men som grundprincip ska det finnas ett svar på frågan om man är för eller emot en lagstiftning som förhindrar att äldre pensionärer blir lurade, vilket vi har sett exempel på.

Anf. 51 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag vill understryka att jag verkligen är emot alla sätt att lura pensionärer, oavsett vem som gör det. Jag vill också understryka att jag när jag läser tidningar, vilket jag gör, ser många olika förfärliga saker. Och ibland får vi en del lagförslag som jag inte heller står bakom, så innan jag ser ett lagförslag på bordet tänker jag inte säga att jag står bakom något eller inte står bakom något.

Anf. 52 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att citera en text.

Nej, jag förstår. Min mormor är vad man kallar fattigpensionär, och hon har förklarat att man behöver vända på varenda krona nu för tiden. Men nu när det bara handlar om ynka 99 kronor, det är inte ens en kaffe och en bulle på Pressbyrån i dag, och med tanke på att det är vinstgaranti på var tredje lott är ju sannolikheten väldigt stor att du förvandlar det till något betydligt mer värdefullt. Och det är ju inget bindande abonnemang, utan det är endast en gång med Sveriges i särklass största chans på miljonen enligt Lotteriinspektionen själv, och du är med i 28 vinstchanser under månaden. Så vi gör så här: Jag skickar hem lotten till dig, så provar du en

gång i alla fall. Och så blir det jag som kommer med tårtan där borta i Knäckebyhult. För visst bor du kvar i Knäckebyhult, Britta?

Denna påträngande och aggressiva försäljningsteknik som jag precis har citerat används för att lura pensionärer att köpa abonnemang på Socialdemokraternas lotter. Det är en lotteriverksamhet med udden riktad mot just pensionärer och redan skuldsatta.

Just nämnda citat är vad som används när pensionären i fråga tydligt har uttryckt att man inte har råd. Om pensionären säger att man inte har råd är det precis detta manus som ska användas, alltså: Det är ju bara ynka 99 kronor, inte ens en kaffe och en bulle på Pressbyrån.

Det är ett vedervärdigt och minst sagt skamlöst sätt för det socialdemokratiska partiet att tillskansa sig pengar för att använda till att bland annat sprida lögnen i valrörelsen. Jag blir faktiskt lite illamående när jag läser vilka fula taktiker som Socialdemokraterna använder sig av.

Än värre blir det när höga företrädare för partiet får det att låta som att det är ett försök att tysta oppositionen om de inte får fortsätta att lura pensionärer med lottprenumerationer genom ohederliga affärsmetoder. Att finansiera sin partikassa på vanligt hederligt sätt, som vi i de andra partierna gör, verkar inte vara någonting som Socialdemokraterna över huvud taget har tänkt på.

Fru talman! Socialdemokraterna har sålt lotter sedan 1947, och lottförsäljningen är partiets största inkomstkälla. År 2021 gav försäljningen från bland annat Kombilotteriet, Drömmeslotteriet samt olika skraplotter Socialdemokraterna 151 miljoner kronor i intäkter. Det motsvarar 90 procent av SSU:s finansiering och en tredjedel av moderpartiets. Man kan därför förstå varför den förra socialdemokratiska regeringen valde att införa ett undantag från skriftlighetskravet när det gäller lottförsäljning via telefon. Man biter sällan den hand som föder en.

Detta undantag gäller tyvärr också försäljning av lotter på kredit. Att sälja lotter och spel på kredit är förbjudet i Sverige för att skydda utsatta grupper mot överskuldssättning. Och inga andra typer av spel får säljas på kredit, förutom just Socialdemokraternas lotter. År 2017 avslöjades att partiet sålt lotter på kredit till redan skuldsatta, och 8 000 personer skickades till Kronofogden för att de inte betalat sina lotter. Många av dem var pensionärer som redan fanns i Kronofogdens register.

Vi är många som undrar hur det kommer sig att Socialdemokraterna, trots att deras politik länge varit en riktig nitlott för folket, har kunnat få så många röster. Svaret ligger dels i den mycket utpräglade dominans som de har gett sig själva genom att anpassa lagstiftningen efter egna behov och alla de tentakler som de år efter år lagt ut i civilsamhället, dels i de medel som de på detta sätt har tillskansat sig. Det handlar inte bara om stora bidrag från myndigheter till olika socialdemokratiska föreningar. De har också använt den lagstiftande församlingen för att gynna sig själva.

Att Socialdemokraterna 2005 såg till att få ett undantag för sin egen lottförsäljning i spellagen för att kunna fortsätta sälja lotter på kredit till redan skuldsatta, eller att de infört detta undantag från skriftlighetskrav vid telefonförsäljning, är mycket anmärkningsvärt. Hade skriftlighetskravet vid telefonförsäljning gällt även lotter hade fattigpensionären som blir pålurad lotteriprenumerationer av Socialdemokraternas försäljare åtminstone haft möjlighet att i lugn och ro läsa igenom det som erbjudits och sedan på ett medvetet sätt välja att acceptera det eller inte. Att det dessutom nu

framkommit att de fortsätter att lura pensionärer med låga inkomster att sponsra Socialdemokraternas smutsiga valkampanj utan att pensionärerna ens vet om det är otroligt lågt, skamligt och faktiskt helt ofattbart. Den socialdemokrat som framdeles i den här kammaren talar om etik och moral bör ha sitt eget partis agerande i åtanke.

Civilutskottet har vid flera tillfällen uppmanat den dåvarande socialdemokratiska regeringen att se över detta skriftlighetskrav, men ingenting har hänt. Det är därför med glädje, fru talman, som jag i dag kan konstatera att den nuvarande regeringen, med stöd av Sverigedemokraterna, levererar på ytterligare ett område. Vi kommer nu, tack och lov, att sätta stopp för detta skamlösa utnyttjande och införa ett förbud mot partilotter. Det är inte en dag för tidigt. Att Socialdemokraterna framöver kommer att få skaffa sig intäkter på samma sätt som alla andra partier är inte ett hot mot demokratin, även om vissa försöker få det att låta så. Det är tvärtom ett mycket välkommet besked som kommer att jämna ut den politiska spelplanen och göra den mer rättvis, samtidigt som vi stärker konsumentskyddet. De lagar som finns för att skydda konsumenter ska givetvis också gälla politiska partier.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

§ 11 Hushållningen med mark- och vattenområden

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU13
Hushållningen med mark- och vattenområden
föredrogs.

Anf. 53 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera hushållningen med mark- och vattenområden, och jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Fru talman! De flesta av oss tar nog för givet att vatten ska komma ur kranen. Det tror jag är ganska okontroversiellt. Men vi vet att det i dag finns stora brister i kommunerna. Jag vet inte den exakta siffran, och det finns lite olika uppgifter, men jag har sett uppgifter om att underhållsskulden är på uppemot 800 miljarder för det kommunala va-nätet. Andra siffror visar att det är 500 miljarder. Men som ni hör är det väldigt höga siffror.

Varför har det blivit så här? Det kan vara så enkelt, fru talman, att väljarna i valrörelse efter valrörelse frågar efter fotbollshallar, hockeyhallar och andra saker och att de kanske glömmer bort va-frågorna. Men vi som är intresserade av va-frågorna vet naturligtvis hur viktiga de är. Man kan varje dag runt om i Sverige se att det blir avbrott i de kommunala näten och att det får oerhört stora konsekvenser.

Fru talman! Vad händer när en kommun slarvar med va-nätet? Vad händer när en kommun drar ned på underhållet och inte byter ut en pump som ska pumpa bort vatten i en viadukt vid ett stort regn? Detta exempel finns. Gävle är ett sådant exempel, där det fick förödande konsekvenser när man först tog bort det förebyggande underhållet – och jag råkar veta

vilken entreprenör det var som hade hand om det förebyggande underhållet i Gävle. Av besparingsskäl tog man bort det och sa: När det blir stopp i avloppet ska vi åka dit och spola bort det.

Det var flera som hade larmat om en trasig pump i en viadukt. Så kom regnet. Ni såg tv-bilderna från Gävle; viadukten var vattenfylld. Hade det blivit mindre skador om den trasiga pumpen hade bytts ut innan regnet kom?

Vägtrumman i Hemlingby hade man larmat om i flera år: Om det blir en översvämning i Hemlingbybäcken kommer det att få närmast katastrofala följder! Man hade bett kommunen att rensa vägtrumman och sagt att den var för liten. Det som hände var att det blev en gigantisk damm. Det här fick alltså förödande konsekvenser.

Moderaterna tror på kommunalt självstyre. Det är viktiga fundamenta. Men jag tror, inte minst med tanke på Gävles exempel, att vi måste ställa hårdare krav på kommunerna. När en kommun missköter det kommunala va-nätet så till den milda grad att det blir som det blev i Gävle måste sannolikt staten ha någon form av sanktionsmöjligheter, vilket vi har på andra samhällsområden.

I betänkandet framgår det att regeringen den 18 augusti 2022 tillsatte en utredning med anledning av behovet av att se över regelverk och ansvarsfördelning. Jag tror att det är jätte viktigt.

När det gäller enskilda avlopp har vi också en problematik ute i Sveriges 290 kommuner. Det finns människor som har väl fungerande eget avlopp, till exempel i ett fritidshus, men ändå plötsligt ska tvingas ansluta sin fastighet till ett kommunalt va-nät. Många känner sig totalt rättslösa, eftersom detta får allvarliga ekonomiska konsekvenser för ägaren. Vi sa från riksdagen vid ett flertal tillfällen att vi inte var nöjda med den tidigare regeringen. Vi tycker att man ska få lösa det här själv. När frågan behandlades den senaste gången tyckte den dåvarande socialdemokratiska regeringen att man hade löst detta genom att fixa så att en kommun kan göra undantag. Det tyckte inte vi i riksdagen var tillräckligt. Jag får hoppas att den nya regeringen tar tag i den här frågan också, för den är oerhört viktig.

Riksintressen står det väldigt mycket om i betänkandet. En väldigt stor del av Sverige utgörs i dag av riksintressen, vilket hindrar samhällsombandlingen. Jag vet att våra nya ansvariga ministrar är på tårna och jobbar med den frågan.

Mer vatten till folket! Se till att avloppen fungerar! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 54 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1. Vi står dock förstas bakom alla våra reservationer.

Fru talman! Jag har tittat på tidigare debatter och försökt förstå vad som har sagts i det här betänkandet. Den dominerande frågan har varit småskalig vattenkraft. Jag vet inte alls hur det har varit tidigare i utskottet och i motsvarande betänkanden, men om jag har räknat rätt finns det minst tre tillkännagivanden från förra mandatperioden. Därför roade jag mig med att kolla vad som hänt med de tillkännagivandena nu när vi fått en ny regering. Döm om min förvåning när jag inte hittar något som gjorts på detta område!

I skrivelsen 2022/23:75 finns förstås ett svar. Det står att tillkännagivandena blev tillgodosedda av den förra regeringen, inte av den här regeringen. Det som kvarstår är, som vi alla redan vet – vi har pratat om det tidigare – att vi behöver en analys av vad ett förändrat miljötillstånd innebär för den svenska vattenkraften.

Nu ser jag fram emot att den 29 september få ta del av den analys som Affärsverket svenska kraftnät, Statens energimyndighet och Havs- och vattenmyndigheten fått i uppdrag att göra. Jag uppfattar från tidigare debatter att det finns en stor majoritet i denna kammare för att den småskaliga vattenkraften ska ha en viktig roll för att tillgodose även framtida energi-behov. Jag uppfattar också, fru talman, att det finns en stor majoritet för att värna miljön. Jag är inte längre säker på det till hundra procent, men det är bra att det görs en analys.

Fru talman! Jag vill påminna kammaren och alla de andra som lyssnar på den här debatten om att det bara är 10 procent av de svenska vattendragen som är opåverkade av människan. Den vandrande fisken har det väldigt svårt i dessa vattendrag. För inte så länge sedan, fru talman, läste jag en skrämmande artikel där det står att den vandrade fisken har minskat med 90 procent i Europa. Är det en sådan värld vi vill lämna till våra barn och barnbarn?

Jag är helt på det klara med att vi behöver mer energi, men vi behöver också mer vatten och mat. Därför måste vi som politiker vara försiktiga med vilka beslut vi fattar. De kan nämligen innebära katastrofer i framtiden. Vi måste kunna förena energibehov med matbehov och en värld som inte är smutsig. Framtida generationer ska inte lida av våra misstag.

Fru talman! Riksintressen är en annan fråga som behandlas i det här betänkandet. När riksintressesystemet infördes var avsikten att endast få och unika områden skulle komma i fråga. Boverket har med andra berörda myndigheter genomfört en översyn av riksintressena. Översynen visar att myndigheterna har gjort insatser för att förtydliga kriterierna för vilka områden som ska anses vara av riksintresse. Enligt rapporten har samtliga deltagande myndigheter bedömt att det måste göras en översyn. Fyra av fem myndigheter bedömer dessutom att deras samlade riksintresseanspråk inte i alla delar motsvarar kriterierna. Det är orimligt.

Vi socialdemokrater anser att det nu är hög tid att gå vidare med arbetet att se över vilka områden som ska vara av riksintresse, med ambitionen att minska antalet. Vi får inte glömma att andra intressen har tillkommit. Vi behöver bygga mer bostäder, och vi måste ha mer mat. Då har riksintressena blivit en bromskloss som vi måste titta över – inte för att jag tror att denna regering kommer att bygga mer bostäder, men med tanke på opinionsläget just nu är det jättebra om en översyn görs, så att en socialdemokratisk regering senast 2026 kan få fart på bostadsbyggandet.

Fru talman! Jag noterar i dag att Sverigedemokraterna också är irriterade på regeringen i just frågan om riksintressen. Jag välkomnar Sverigedemokraterna att rösta på vår reservation 1. Tyvärr är det säkert bara fråga om skrivelser, för jag noterar att de inte ens röstar på sina motioner om det finns risk för regeringen att förlora omröstningen. Allt prat om att de är irriterade över att det inte händer något med bostadsfrågorna är just prat och inget annat.

Fru talman! Till sist måste jag säga att mycket av de här frågorna regleras i EU. EU har blivit en viktig del i omställningen vi ska göra för en bättre värld. När nationella församlingar backar in i framtiden ställer EU krav på sina medlemsländer att göra rätt i frågor som rör klimat, vatten och mänskliga rättigheter. Därför vill jag i dag, den 9 maj, hylla EU, som varje år den 9 maj firar arbetet för fred och sammanhållning i Europa.
(forts.)

Prot. 2022/23:105
9 maj

*Hushållningen
med mark- och
vattenområden*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 11 (forts.) Hushållningen med mark- och vattenområden (forts. CU13)

Anf. 55 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! I betänkandet finns det en motion från en partikamrat till mig, Lili André, angående reinvesteringarna i va-nätet. Jag tänkte resonera lite kring detta.

Branschorganisationen Svenskt Vatten har med hjälp av Sweco tagit fram en rapport som släpptes 2020: *Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp – en analys av investeringsbehov 2020–2040*.

I dag ligger investeringsutgifterna för kommunerna på sammanlagt 16 miljarder kronor per år. Bedömningen enligt rapporten är att denna nivå bör stiga varje år till 23 miljarder 2040.

När det gäller va-systemet skulle reinvesteringarna behöva öka från 3 miljarder till 5 miljarder om året enbart för att upprätthålla dagens nivå, och om förnyelsen av systemet ska hålla jämn takt med förslitningen krävs det en nästan dubbelt så hög reinvesteringarnivå.

Det förstår ju vem som helst att detta inte är möjligt med dagens va-taxa, utan kommunerna måste antingen rent generellt höja sina va-taxor ganska rejält de kommande åren eller hitta en alternativ finansiering av detta.

Motionen tar upp en alternativ investeringsform genom fondering över längre tid, vilket är en god idé och ett sätt att kunna planera för reinvesteringar. Jag tror att kommuner kommer att få detta problem i knät ganska omgående, och jag tror att vi på nationell nivå måste börja fundera på och diskutera hur vi ska kunna finansiera detta, både genom taxeändringar och genom andra ändringar i lagstiftningen för att va-reinvesteringar ska kunna göras på ett ändamålsenligt och bra sätt.

För mig står det helt klart att Sverige kommer att använda mer el i framtiden. Nästan alla svar på våra miljöproblem är att vi ska använda mer el. Jag tänker på elbilar, elcyklar och annat liknande.

De småskaliga vattenkraftverken har varit och är en stor tillgång för Sverige, bland annat genom att de bidrar till arbete och utveckling i hela landet. De bidrar även till elproduktion och har skapat unika kulturmiljöer. Dessa kulturmiljöer får en radikal förändring om man beslutar att vattenkraftverken inte får tillstånd att vara kvar.

För mig blir det väldigt konstigt om man inte ser de småskaliga vattenkraftverken som en del i problemlösningen, då de producerar el och skulle kunna producera ännu mer el i framtiden om man gör rätt. Jag ser med glädje att flera motioner i dagens betänkande har samma utgångspunkt, det vill säga att den småskaliga vattenkraften måste kunna finnas kvar och bidra till elproduktionen. Allt annat vore konstigt.

I dagsläget har vi pausat detta, och förhoppningsvis används tiden på bästa sätt för att säkerställa att den småskaliga vattenkraften kan få rimliga villkor för att fortleva under lång tid framöver.

Den socialdemokratiska ledamoten Denis Begic förde före pausen här ett resonemang kring de tillkännagivanden som denna riksdag gjorde förra mandatperioden. Vi gjorde två stycken, där vi talade om för regeringen att vi tycker att småskalig vattenkraft behövs i Sverige och att man borde pausa detta. Det har denna regering gjort.

Däremot bestämde riksdagen tidigare under förra mandatperioden att de tillkännagivandena var färdigbehandlade. Det var den förra regeringen som gjorde detta. Lyckligtvis har Socialdemokraterna kommit på andra tankar i detta betänkande. Det är glädjande, för jag tror att vi behöver vara samstämmiga i detta.

Nog om vattenkraft! Är rätten till en egen bostad, rätten till tak över huvudet, ett riksintresse precis som kulturmiljöer och friluftsliv? Det kanske är dit vi måste gå för att klara av uppdraget att bygga fler bostäder och för att människor ska ha tak över huvudet.

Jag hävdar att riksintresseområden så som de nu används och i den omfattning som de nu finns i skapar ett problem när man försöker bygga nya bostäder. Politik handlar allt som oftast om att väga olika intressen mot varandra. Enligt mitt sätt att se på det har intresset av nya bostäder hindrats av att andra intressen fått en särställning som gör att de hindrar bostadsbyggande, då vi inte kan väga olika intressen mot varandra på ett korrekt sätt.

Ett riksintresse är ett geografiskt område som har utpekats som skyddsvärt för att det innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen kan pekats ut av många myndigheter, och när ett område har utpekats som riksintresse går det inte att ändra på detta.

Det har enligt min mening skett en inflation i antalet riksintresseområden och omfattningen av dem samtidigt som bostadsbyggandet är dyrt och krångligt och det byggs alldeles för få bostäder. Riksintresseområdena är alldeles för många och bostadsbyggandet alldeles för litet.

Antalet utpekade riksintresseområden har dessutom kraftigt ökat på ytor som i stället skulle kunna användas för att bygga bostäder. Detta system är inte förenligt med den situation vi har i dag.

Riksintressesystemet bör vägas mot bostadsintresset, som enligt mitt sätt att se på det även bör ges status som riksintresse. På så sätt får bostadsbyggandet en tydligare prioritet vid avvägningar mellan intresset att bygga bostäder och andra riksintressen.

Jag anser också att det i större utsträckning bör vara möjligt att ompröva och upphäva tidigare riksintresseklassificeringar. En sådan omprövning skulle exempelvis kunna ske när en kommun antar en översiktsplan. Vidare bör skyddet för vissa riksintressen, till exempel kulturmiljöer och friluftsliv, begränsas till förmån för att bygga bostäder.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget.

Anf. 56 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 2, men jag vill betona att vi står bakom alla våra reservationer.

Fru talman! Vi debatterar här och nu hushållning med mark- och vattenområden, som är viktiga byggstenar för ett fungerande samhälle.

Det är av stor vikt att vi säkerhetsställer fungerande vattenförsörjning och god tillgång till dricksvatten, i dag och för framtida generationer svenskar. Vårt vatten är en del av ett kretslopp; det påverkas av yttre omständigheter. Ökad förståelse för god och ansvarsfull vattenhushållning bidrar till att minska de effekter som påverkar vårt vattenkretslopp negativt.

Händelser såsom krig i vårt närområde innebär ökat fokus på försvaret och ökad civilberedskap. Krig kan bedrivas i olika dimensioner. Historiskt sett vet vi att det är en del av krigföringen att störa ut ekosystem. Vid ett angrepp på svensk mark är risken för miljöbrott och angrepp mot vår dricksvattenreserv hög. Vi måste se till totalförsvarsaspekten, och ökad medvetenhet när det gäller skyddet av vår vattenförsörjning är nödvändig.

Fru talman! Stora underhållskostnader för vår vatteninfrastruktur väntar inom en snar framtid. De största utmaningarna och kostnaderna kanske inte står för dörren i morgon eller om ett år, men om tio eller tjugo år står va-systemet på många platser i vårt land inför omfattande kostnader. Vi måste arbeta förebyggande så att vi är väl förberedda för denna stora utmaning.

För bara drygt två veckor sedan kunde vi läsa om problem med tillgången på dricksvatten i Gävle på grund av vattenläckor. Det är ett av många exempel som visar på att frågan om vårt va-system är högst relevant.

Det är därför viktigt att kommuner har vatten- och avloppsplaner för att skapa långsiktig hållbarhet och goda samhällsekonomiska effekter och för att värna enskilda fastighetsägares intressen.

Dagens regler om anslutning av enskilda avlopp till kommunala avloppsnät innebär oproportionerligt höga kostnader för en enskild husägare.

Vi ser positivt på delar i utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster*, som handlar om planering för vatten- och avloppslösningar. Där framkommer det bland annat att kommunen ska ta särskild hänsyn till förutsättningarna för att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning. En fastighetsägare som redan har investerat hundratusentals kronor i ett fullt fungerande va-system ska inte tvingas att ansluta sig till det kommunala vatten- och avloppsnätet, under förutsättning att det egna avloppet uppfyller gällande miljö- och hälsokrav.

Vi anser att aktuella regler ska ses över så att enskilda fastighetsägare inte per automatik ska tvingas att överge en befintlig anläggning till förmån för ett kommunalt va-system. Detta, fru talman, är en bra åtgärd för alla oss som vill främja en levande landsbygd där människor vill bo och dit människor vill flytta.

Fru talman! Jag vill även ta tillfället i akt att tala lite om vattenrening. Inte sällan saknas beredskap för stora väderomslag, och det saknas i många kommuner planering för väderbetingade händelser såsom skyfall och översvämning. Avloppssystemen i Sverige är gamla och inte alltid avsedda för att hantera stora vattenflöden.

När det gäller riskerna med skyfall och översvämningar delar vi Svenskt Vattens invändningar om att riskerna för skyfall och översvämningar inte kan hanteras enbart som en va-fråga. Vattenlagstiftningen bör ses över när det gäller dessa aspekter. Den behöver anpassas till nya utmaningar när det gäller hur vattenförsörjningen säkras samt hur vi ur ett resursbejakande perspektiv nyttjar vatten på ett mer miljövänligt och kostnadseffektivt sätt.

Kommuners beredskap för översvämningar behöver hålla en hög säkerhetsnivå då risken att vattenburna bakterier och sjukdomar sprids till vårt dricksvatten är överhängande, vilket i sin tur kan få förödande konsekvenser, inte minst för små barn, gamla och sjuka.

Fru talman! Mindre än hälften av befolkningen får i dag dricksvatten från ett vattenskyddsområde med skydd enligt miljöbalken. Reningen av vattnet måste hålla jämna steg med övrig utveckling för att säkerställa en god vattenrening.

Mängden kemikalier som används i våra dagliga liv ökar, och en stor del av dessa kemikalier hamnar i vattenbeståndet. Det handlar om mediciner, mikroplaster och antibiotika som följer med i avloppsvattnet, och risken är överhängande att de sedan tar sig in i våra kroppar. Vi har sett problematiken i Ronneby, där PFAS-ämnena spreds i dricksvattnet, vilket hade kunnat få förödande konsekvenser. Vi får aldrig glömma att om små barn när de dricker eller badar får i sig vatten som är fullt med bakterier eller kemikalier kan det få förödande konsekvenser inte minst eftersom barn inte har ett fullt utvecklat immunförsvar.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag poängtera att dricksvattnet är vårt viktigaste livsmedel. Att behålla kvaliteten och tillgången på dricksvatten är av stor vikt ur hälsosynpunkt, och det är nödvändigt för kommunerna att skydda och förvalta strategiska dricksvattenförekomster och agera skyndsamt om man upptäcker element som kan sprida föroreningar i dricksvattnet eller på annat sätt skada våra vattenskyddsområden.

Anf. 57 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Det är nu vår. Solen smälter snön – inte utanför det här huset men i vår norra landsände – och det är nu vårflöden ska forsa fram i våra åar, älvar och vattendrag. Men det finns i dag ungefär 2 100 vattenkraftverk som gör att vårfloder inte får flöda på samma sätt. De flesta av våra vattenkraftverk drivs med hundra år gamla tillstånd, och flera vattenkraftverk och dammar saknar tillstånd helt. Alla vi som har paddlat eller planerar att paddla i någon älv eller å i vårt avlånga, vattenrika land har såklart stött på dessa vattenkraftverk.

Fru talman! Det finns ingen i det här rummet som inte anser att vattenkraft har haft och fortfarande har avgörande betydelse för vårt lands utveckling och energiförsörjning. Även om regeringen nu har valt att pausa arbetet för att vår vattenkraft ska få moderna miljövillkor kommer det att tas upp igen, och omprövningar kommer att ske enligt den nationella planen. Syftet med denna paus är att kartlägga effekterna av de omprövningar som hittills har genomförts och se över behovet av ändringar av det nuvarande systemet. Energikrisen har ju inte undgått någon, och vi ser därför nu en behövlig paus på tolv månader så att det kan överblickas vilka effekter detta har fått.

Vi är dessutom nu i ett nytt försvarspolitiskt läge, och därför har vår vattenkraft ur beredskapssynpunkt en ny och viktig funktion.

Fru talman! Jag vill samtidigt påminna om att vår natur och miljö är otroligt viktiga. Den fysiska påverkan från våra vattenkraftverk och dammar har stor inverkan på ekosystemen. Kort sagt orsakar de skada i bäckar och älvar men också i sjöar och hav. Åtgärder för vattenkraften behövs för att vi ska kunna nå de miljökvalitetsmål om levande sjöar och vattendrag som vi har satt upp. Det finns också bindande krav på förbättringar i vattenmiljön i EU:s ramedirektiv för vatten.

Även om vattenkraften är en av våra viktigaste förnybara energikällor har den lett till att många strömmande miljöer har försvunnit; det vill jag påminna om i debatten här i dag. Flera olika bra aspekter på vattenkraften lyfts fram, men just detta är något som vi liberaler alltid har värnat. Rinande vatten är biologiskt jämförbara med korallrev. Även den strandmiljö som finns längs mindre vattendrag är otroligt artrik, och den försvinner när dammar byggs.

Vi har i dag brist på sådana miljöer i Sverige på grund av de många dammar som skapats för vattenkraft. De skapar barriäreffekter och hindrar fiskars och andra vattenorganismers vandring men även transport av sediment, näring och andra viktiga ämnen nedströms. Endast 10 procent av de svenska kraftverken har fiskpassager. Därmed hindras fiskens vandring och lek, vilket påverkar hela vår kust och tillgången till fisk, särskilt rovfiskar. Där dessa fiskpassager finns fungerar de tyvärr dåligt.

De naturliga vattenflödena förändras, och effekterna för vår biologiska mångfald blir stora. Mest extremt blir det förstas där man väljer att inte tappa något vatten alls i en älvfåra, så kallad nolltappning. Fokus har i stället varit på de lägsta vattenföringarna i form av minimitappningar, som självklart aldrig kan vara naturliga.

Vattenkraftens påverkan på miljön och ekosystemen är mycket negativ. Men det finns möjligheter; vi kan vidta åtgärder. Och det är detta miljöanpassningar syftar till: att vi ska bli bättre, att våra 2 100 vattenkraftverk ska kunna finnas kvar och att vi dessutom ska kunna nå de miljömål vi har satt upp. Det finns bra lösningar i form av lutande galler och bubbelbarriärer som kan installeras så att fiskar inte riskerar att skadas eller dödas och för att underlätta för vår ål att vandra. Därför är Liberalerna positiva till att den här regeringen både värnar vattenkraften och samtidigt värnar fiskens vandringsvägar.

Omprövningar ska ta hänsyn till dessa saker – vandringsvägar och återskapande av strömmande vatten i flera tidigare torrlagda strömfåror. Och vi har en tidsplan, som startade i februari förra året och ska gälla i ungefär 20 år framåt. Vi har ett stort arbete framför oss. Därför är det också befogat

att vi tar en paus så att vi hinner med att synka arbetet för våra över 2 000 vattenkraftverk.

Fru talman! Detta handlar om små konstruktionsförändringar så att driften av vattenkraftverk kan ge stora vinster för miljön. Med andra ord kan vi säga att allting har sin tid. Efter regeringens paus kommer omprövningarna att fortsätta så att vi får bättre sötvattnekosystem. Då kommer vi att ha en bättre bild av hur detta ska genomföras så att vi både kan behålla den viktiga vattenkraftens energitillskott och se över våra ekosystem och fiskens vandringsvägar. Det är nu tid att göra om och göra rätt.

Det är ett blodomlopp vi har i vårt land – floder, älvar och åar i den svenska naturen. Det är livets vatten.

Anf. 58 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Det här var ju riktigt roligt! Jag håller inte riktigt med om allt som ledamoten Olofsgård sa, men det var härligt att höra denna lovprisning till rinnande vatten.

Jag tänker också prata om vatten. Först undrar jag dock om det bara var jag som noterade att det rapporterades om en gräsbrand i södra Stockholm i går. Rapporteringen slutade ganska snabbt, men en gräsbrand i maj är en ganska ovanlig händelse.

För mig, som redan har börjat vattna min rabarber på min odlingslott, känns det som en väldigt torr vår i Sverige. Men tittar man på Europa är det faktiskt främst i Spanien, Italien, Frankrike och Tyskland som våren 2023 har varit väldigt torr. EU-kommissionen varnade i en rapport i mars för att torkan kan drabba vattenförsörjningen, energiproduktionen och lantbruket. I rapporten framfördes uppmaningar om att noga följa vattenläget och att hushålla med vattenresurserna redan i februari. Man underströk också vikten av samarbete, då klimat- och väderfenomen väntas bli vanligare i framtiden.

I Frankrike har president Macron det senaste året ofta bett medborgarna att spara energi. Nu vill han också få dem att spara vatten. Vid en lantbruksmessa i slutet av februari fastslog Macron att Frankrike behöver en sparplan för vatten, och hans regering är nu i färd med att arbeta fram just en sådan.

Just i morgon, den 10 maj, förbjuds försäljningen av trädgårdspooler i delar av södra Frankrike. Det blir inte heller tillåtet att tvätta bilen, vattna trädgården eller fylla upp en befintlig pool. Förra året var den torraste sommaren någonsin i Frankrike, och man räknar med att 2 000 byar eller städer i Frankrike kan förlora sin vattenförsörjning nu i sommar. Även Spaniens tredje vice premiärminister Ribera varnar för att Spanien måste förbereda sig långsiktigt på återkommande extremväder, och nu ska man satsa 23 miljarder euro på att skydda och förbättra vattenförsörjningen i hela landet.

Men risken för vattenbrist gäller inte bara Sydeuropa och andra varmare länder i världen. Även i Sverige har vi fått ta till vattensparande åtgärder när det blir varmt och torrt. Vattentillgången ser också väldigt olika ut i olika delar av Sverige. I Örebro letar SGU efter nya grundvattentillgångar medan det i Stockholm i dagsläget mer är kapaciteten på hur snabbt vi kan rena dricksvattnet från Mälaren som avgör när vi behöver vara sparsamma med vattenanvändningen i Stockholm.

Det är väldigt roligt att höra att så många partier lyfter va-frågan i dagens debatt, för det är en väldigt viktig fråga att ta hänsyn till. Vi kan helt enkelt inte ta vårt dricksvatten för givet. Att spara vatten kan bli en väldigt angelägen fråga även i de delar av landet där tillgången till dricksvatten är god. Jag tycker därför att det är hög tid för Sverige att vi tar fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat.

Jag skulle också vilja flagga för det lite smalare förslaget om att utreda möjligheten till en differentierad va-taxa där de som använder mer vatten än vad som beräknas vara normal förbrukning för ett hushåll ska betala lite extra för det extravatten de använder. Att vattna gräsmattan och fylla en pool är i dag en möjlighet, men det behöver inte ske till samma kostnad för dem som inte använder vatten i samma omfattning. Det skulle också kunna vara ett sätt att få till en mer rättvis fördelning och betalningsmodell för vårt viktigaste livsmedel vattnet.

Vi vet i dag att med klimatförändringarna kommer längre perioder med värme, torra och mindre nederbörd än tidigare. I Sverige har vi på många platser mycket vatten av god kvalitet, och det ska vi vara väldigt glada över. Det är otroligt värdefullt. Men när vi lyfter blicken ser vi att systemet är skört. En del av våra dricksvattentäkter har också förstörts av nya och gamla föroreningar.

Grundvattnet i Stockholms stad är otjänligt på grund av gamla föroreningar. I min hemort Kallinge, som Martin Westmont också nämnde, förstördes dricksvattentakten av den giftiga kemikalien PFAS från brandövningar.

Vi behöver vara rädda om vårt vatten, och det borde vara ett starkt argument för att ge våra befintliga vattentäkter och vårt grundvatten ett starkt skydd för framtiden. Jag anser att vattentäkterna och grundvattnet behöver skyddas mot föroreningar. Att lätta på miljötillstånd i stället för att stärka dem är fel väg att gå när det gäller vårt dricksvatten. Att Försvarsmakten ska få använda Vättern som skjutbana och få fortsätta att släppa ut PFAS från flygplatsen i Karlsborg är i sig en säkerhetsrisk för vattenförsörjning. Vi behöver vidta fler åtgärder för att skydda vårt vatten, inte färre.

Fler våtmarker behöver skyddas och också nyanläggas för att fördröja avrinningen från skyfall, för att förbättra vattenreningen och för att hålla kvar vattnet i marken vid torra. Dessutom behövs fler fungerande reservvattentäkter som kan tas i drift med kort varsel.

Boverket har tidigare genomfört en kartläggning av vilka åtgärder som behöver genomföras för att säkerställa en trygg dricksvattenförsörjning när det gäller den fysiska planeringen. De har också bedömt att hushållningen med mark- och vattenområden behöver utvecklas. Boverket säger i sin rapport att det behövs en nationell strategi för vattenförsörjningen, att dricksvattenförsörjningen bör ges en tydligare roll vid fysisk planering och att regelverket kring dagvattenfrågor behöver förtydligas. I rapporten föreslog Boverket även ett förtydligande av stärkt skydd av vatten vid fysisk planering genom en översyn av PBL.

Jag skulle därför vilja yrka bifall till reservation 13 om vattenförsörjning, vattenförvaltning och framtagande av en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat.

Våra vatten cirkulerar och hänger ihop. Torra i franska byar kan bero på snöbrist i Alperna. Dålig vattenkvalitet kan bero på minskad tillrinning av vatten. Allt hänger ihop. Därför behöver också frågan om miljöprov-

ning av vattenkraft lyftas. Miljöprövningen av vattenkraften är till för att göra våra vatten friskare och att säkerställa att den biologiska mångfalden i våra vatten kan öka. Det kommer att gynna oss, både nu och på sikt.

Det finns ingen anledning att göra en paus i miljöprövningarna efter år av utredningar. Jag vill också understryka vikten av våra skyddade vatten, till exempel vara nationalälvar. I dag finns det sammanlagt 42 vattendrag som skyddas mot vattenkraftsutbyggnad. Nationalälvarna är en angelägenhet för både nu levande och kommande generationer. Jag anser därför att de orörda älvarna och vattendragen ska bevaras orörda.

Jag vill därför också yrka bifall till reservation 9 om vattenkraft.
(Applåder)

I detta anförande instämde Rebecka Le Moine (MP).

Anf. 59 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Det betänkande vi debatterar har en rätt tråkig rubrik. Det är ganska förvirrande, för när man väl börjar läsa det ser man att det är extremt viktiga frågor som döljer sig bakom den tråkiga rubriken. Jag tänkte beröra några av de sakerna i dag.

Till att börja med handlar det om åkermarken, som är en ovärderlig resurs för Sverige. Vi behöver stärka skyddet för värdefull åkermark. Bara mellan 2016 och 2020 exploaterades 3 000 hektar jordbruksmark. Det kan låta mycket eller lite beroende på vilket perspektiv man har, men man får också se det i den säkerhetspolitiska kontext som vi befinner oss i och ur ett livsmedelsförsörjningsperspektiv.

Den andra delen jag vill beröra är Riksintresseutredningen. Den bereds ju på Regeringskansliet, har jag förstätt. Jag ser fram emot propositionen så småningom.

Men det är orimligt att halva detta avlånga land ska anses vara riksintresse. Det är viktigt att komma ihåg att ett riksintresse bör vara just ett riksintresse och inte en regional angelägenhet, som det ibland används som.

Riksintresse ska i normalfallet inte användas för att skydda mark som redan är skyddad genom annan lagstiftning. Det kan man tycka borde vara en självklarhet, men det är det inte i dag. Riksintressen bör också återkommande aktualiseras, och det bör också införas en bestämmelse om att riksintressen som inte aktualiseras eller tas i anspråk inom en viss tid skrivs av, alltså en så kallad solnedgångsparagraf.

Mina sista två minuter tänkte jag ägna åt att tala om en dold kostnadsbomb i Sverige, nämligen va-infrastrukturen. Som tidigare chef i kommunal förvaltning vet jag att det gömmer sig jättestora kostnader där som jag inte är säker på att kommunerna har beredskap för att hantera framöver.

Vattenförsörjning är en central del i vårt sätt att leva. Vi klarar oss helt enkelt inte utan vatten. Vi vill också säkra att det vatten som distribueras håller den kvalitet som vi förväntar oss. Jag hoppas att regeringen faktiskt börjar titta på denna fråga, hur man säkerställer att grundläggande samhällsinfrastruktur håller måttet även under kommande år.

Jag och Centerpartiet står naturligtvis bakom alla våra yrkanden. Jag brukar normalt yrka bifall till en reservation, men i dag vill jag faktiskt yrka bifall till två reservationer – reservation nummer 3 och reservation

nummer 5. Det är väldigt viktiga frågor som jag tycker att vi ska få rösta om.

Prot. 2022/23:105
9 maj

*Hushållningen
med mark- och
vattenområden*

Anf. 60 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är precis som Alireza Akhondi säger. Den svenska underhållsskulden i fråga om va-nätet är brutal, och det kommer att bli en stor utmaning för våra kommunpolitiker att hantera den frågan. Ni i Centerpartiet adresserar detta bland annat i er partimotion. Jag begärde replik eftersom jag är lite nyfiken på hur det rent praktiskt ska gå till med era förslag.

Ni vill införa möjligheten att ta ut en extra tilläggsavgift för offentligt vatten. Ni har exemplifierat med att det runt om i EU finns olika sådana förslag, och ni säger att prismekanismen är ett av de mest effektiva styrmedlen när det gäller att hushålla med en knapp resurs. Detta skulle leda till ökade incitament att välja vattensnåla produkter, skriver ni. Ni jämför med elförbrukningen, och ni vill utreda hur lagen ska kunna ändras. Då undrar jag hur detta rent praktiskt ska gå till.

Vi i Tidöpartierna besökte nyligen Järva tillsammans med bostadsministern. I Järva finns det olika sorters hushåll. Det kan vara en familj i en lägenhet. Det kan vara två personer i en annan lägenhet. Och i någon lägenhet kanske det är åtta personer, en stor barnfamilj. Då undrar jag hur det rent praktiskt ska gå till med er extra tilläggsavgift när det gäller vattenförbrukningen.

I dag är det väldigt rättvist. Den som förbrukar 1 liter betalar för 1 liter. Den som förbrukar 100 liter betalar för 100 liter. Men ni vill i er partimotion ha en extra avgift för storförbrukare. Jag undrar bara hur det är tänkt. Hur ska det systemet vara? Det är jag lite nyfiken på. Hur mycket extra intäkter räknar ni i Centerpartiet med att man ska få med den kraftiga höjning av vattentaxan som ni vill göra?

Anf. 61 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag behöver inte göra studiebesök i Järva. Jag är faktiskt uppvuxen i Tensta, så jag vet hur förutsättningarna ser ut där.

Jag vill vända på frågeställningen. Ledamoten inledde med att konstatera att det finns en enorm underhållsskuld som behöver hanteras. Mig verterligen äger inte Moderaterna någon extra sedelpress. Då behöver man också fundera på finansieringen av de förslag som man kommer med. Som ekonom tycker jag att det är en sund princip att man också funderar på hur man ska hantera kostnaderna för sina förslag.

Nu säger jag inte att Centerpartiets förslag är världens bästa förslag. Det kanske finns andra bra förslag – det må så vara. Men frågan måste tas emot seriöst och hanteras på ett rimligt sätt. Ett sätt kan vara detta extra tillägg. Det är kanske inte det enda sättet, men det är framför allt genom taxor och avgifter som vi har möjlighet att hantera denna typ av utgifter. Och i detta fall är det enorma utgifter.

Jag minns att det för några år sedan var superenkelt att via Kommuninvest låna till negativ ränta – man fick alltså betalt för att låna pengar. Men nu när de tiderna är förbi behöver man fundera på hur man de facto ska hantera hundratals miljarder kronor i direkta utgifter.

Anf. 62 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Alireza Akhondi pratade i två minuter utan att svara på min fråga. Poängen var inte att det var Järva – jag förstår att ledamoten känner till Järva väl. Poängen var att det är olika lägenheter i huset.

Miljöpartiet har tidigare i denna debatt varit inne på liknande tankegångar. Jag är nyfiken på hur detta rent praktiskt ska gå till. Vem bestämmer vad som är normalförbrukning för en familj? Vem bestämmer det? Ska vi ha någon ny myndighet som fastställer vad normalförbrukningen är för två personer? Ska man sedan rapportera det till Skatteverket? Inte vet jag hur ni har tänkt.

I dag har vi en rättvis vattentaxa som betalas efter förbrukning. Det är inte så att någon person slår på kranen och tycker att vattnet är billigt. Jag känner inte någon som tycker det i alla fall. Men vi har alla olika vänner.

Det är naturligtvis viktigt att vi löser finansieringsfrågan för kommunerna. Ett förslag som har cirkulerat i debatten är till exempel att man ska låta AP-fonderna låna ut pengar till kommuner. Lilla Ockelbo kommer inte att ha en chans att finansiera detta. De måste naturligtvis få låna pengar av någon för att renovera va-nätet.

Hur har det kunnat bli så här? Som jag sa tidigare i debatten: Det beror nog på att väljarna har efterfrågat ishallar i stället för va-nät. Det är en viktig debatt, och den ska vi föra. Men nu är jag lite nyfiken på tankarna om att ha en vattentaxa utifrån något annat än faktisk förbrukning. Det är ju det ni i Centerpartiet pratar om.

Vi har en förbrukning, och i dag har vi en vattentaxa som är totalt likvärdig. Men ni vill ha en extra avgift. Då är jag lite nyfiken på hur detta rent praktiskt kommer att gå till. Vem ska räkna ut detta? Hur ska det administreras? Vad kan vara enklare än en rak och ärlig vattentaxa där man betalar efter förbrukning? Ni vill ha en extra avgift på något sätt. Då är jag seriöst nyfiken på hur detta ska gå till praktiskt. Och hur mycket intäkter räknar ni med?

Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag är inte troende av mig, men jag brukar ta ett exempel när jag känner att det behövs. I dag känner jag att det behövs. Gud har gett oss två öron och en mun. Det kanske finns ett skäl till att den designen ser ut som den gör.

Ledamoten påstod sig lyssna på vad jag sa men hörde ändå något annat. Jag pratade inte om att beskatta eller avgiftsfinansiera två likvärdiga bostäder, så att säga, inom samma bostadskomplex. Förslaget går ut på att de som förbrukar extremt mycket vatten ska betala lite extra för det. Det är något helt annat än det som Lars Beckman påstår att Centerpartiet vill. Det vill jag vara supertydlig med.

Sedan finns det något som heter statistik. Det är bra saker. Jag gillar att läsa statistik. Jag brukar dock hävda att statistik är bland det svåraste som man kan ägna sig åt. Man kan i princip få vad man vill och hur man vill. Det som är det viktiga är att vi är ett kunskapsland med väldigt mycket statistik. Då kan man också ganska enkelt fastslå normal förbrukning. Det är liksom ingen rocket science, Lars Beckman.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU17
Naturvård och biologisk mångfald (skr. 2022/23:23)
föredrogs.

*Naturvård och
biologisk mångfald*

Anf. 64 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande om naturvård och biologisk mångfald. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Under mitt anförande kommer jag också som trogen motorsportsentusiast att gå in på ett område som med största sannolikhet inte har tagits upp i de här sammanhangen.

Fru talman! Skogen är en unik och värdefull tillgång för oss alla. Den är inte bara en källa till trävaror och ekonomisk tillväxt utan också en livsviktig aktör för att bevara vår miljö och främja biologisk mångfald. Vi har anledning att vara stolta över att Sverige har ett av världens mest välskötta och hållbara skogsbruk, där vi kombinerar ekonomiskt utnyttjande med skydd av naturvärden.

För att uppnå detta måste vi arbeta för att stärka samarbetet mellan olika intressenter som skogsägare, näringsliv och andra viktiga organisationer. Genom att skapa dialog och samförstånd kan vi ta fram effektiva strategier och verktyg för att bevara och skydda skogens naturvärden. Det är genom samarbete och partnerskap som vi kan uppnå verkliga resultat och hållbara lösningar.

Fru talman! Sverige har en stark skogspolitik som bygger på 1993 års skogsbeslut. Det betonar frihet under ansvar för skogsägare, vilket låter dem bruka sin skog på ett sätt som har praktiserats i generationer. Samtidigt uppmanas skogsägare att bevara de höga biologiska naturvärdena på sin mark genom frivilliga avsättningar, formellt skydd och allmän hänsyn. Dessa åtgärder syftar till att skapa lämpliga livsmiljöer för arter och främja trivsel och mångfald.

Tyvärr har vi avvikit alltmer från denna skogspolitik sedan 1993. Det har funnits bristande tydlighet i styrningen av våra myndigheter, något som kan konstateras de senaste två mandatperioderna med den grönröda regeringens inflytande över den svenska skogspolitiken, vilket inte har varit till fördel för detta.

Moderaterna anser att skogsägare aldrig ska behöva bevisa något gentemot staten när staten avser att begränsa deras grundlagsskyddade ägande och brukande. Det bör vara statens ansvar att visa att de har goda skäl att begränsa skogsägarnas rättigheter, inte tvärtom.

Fru talman! En viktig fråga som vi alla måste adressera är hotet mot den biologiska mångfalden. Många arter är hotade, och deras överlevnad är starkt kopplad till skogens hälsa. Vi skyddar genom att bevara naturskogar och skapa skyddade områden på ett klokt och ansvarsfullt sätt. Här vill Moderaterna också främja innovation och forskning inom skogssektorn genom kloka investeringar.

Fru talman! Nu kommer jag till det som jag ville prata om och som kanske sticker ut lite. Det handlar om motorbanor. Motorbanor har en unik struktur som främjar skapandet av rika och varierade miljöer. Deras topografiska variation ger möjlighet till slänter åt olika väderstreck, vilket gyn-

nar en mångfald av arter och ökar deras motståndskraft mot klimatförändringar. Dessutom är motorbanorna oftast belägna på väldränerad mark, vilket i sig skapar gynnsamma förhållanden för flora och fauna.

Den kontinuerliga nötningen på många grusbanor är en viktig källa till mineraler och näringsämnen för växter genom dammspridning. För att säkerställa säkerheten och ge publiken god sikt krävs att stora områden runt banorna hålls öppna, vilket främjar arter som är beroende av solljus som värmer marken. Dessutom gynnar närheten till vattendammar vid många banor arter som lever i vattenmiljöer, inklusive vissa fåglar och kräldjur.

Miljövetenskapen betonar att biologisk mångfald är lika viktig som klimatet. Vi måste vara medvetna om att levande organismer, till exempel genom rening av luft och vatten, utför viktiga ekosystemtjänster. Aktiva motorbanor fungerar som gratis naturvårdsområden och ger ytterligare samhällsnytta. Utan aktiva motorbaneklubbar skulle skattemedel behöva användas för att upprätthålla dessa öppna och artrika områden. Motorbanor kan fungera som biorefuger för biologisk mångfald och bidra till att bevara en rik flora och fauna, som exempelvis Saxtorp har visat.

Motorklubbarna är alltså inte bara viktiga som sociala resurser utan också som centrala resurser för att upprätthålla den biologiska mångfalden som vi har åtagit oss att skydda. Det här är ett ämne som kanske inte har syns alltför mycket men som jag härmed vill belysa.

Nu, fru talman, vill jag gå in på Sveriges vargstam, som har vuxit kraftigt de senaste decennierna. Det är den tidigare grönsocialistiska regeringen som har lagt grunden för det genom att ha tillåtit vargstammen att växa oacceptabelt mycket.

Vargen står i dag för fyra av fem dödliga attacker mot boskap i Sverige, vilket drabbar enskilda lantbrukare och djurägare som förlorar en familjemedlem eller sin försörjning. I vargtäta län känner många människor stor rädsla och oro för sin och anhörigas säkerhet. Därför hotar vargen såväl näringen som människors frihet när man inte sätter människors trygghet i främsta rummet.

I flera län mätts vargrevirens munnar med lantbrukares djur, och vargen har blivit alltmer oskygg för människan. Dagligen får vi höra om får-farmare vars djur blivit angripna. Vi hör om tackor som kastar sina foster och inte blir dräktiga och om jägarkåren – som reglerar viltstammen – som får sina jakthundar dödade. Vi hör också om förskolor som håller barnen inne av rädsla för att varg stryker omkring utanför.

Det finns en lång lista med sådana berättelser som vi politiker får till oss.

Det fungerar inte för människor som bor och verkar på landsbygden att ha 83 vargrevir i Sverige, där merparten finns i Svealand. Mitt län har 22 vargrevir, varav 16 har en föryngring. Det är inte acceptabelt. Även Dalarna, Örebro och Gävleborg har ett flertal vargrevir med föryngring.

Därför välkomnar vi att landsbygdsministern kallade till ett möte med representanter från länsstyrelser för att diskutera den problematik som finns. För att ta oss an problemet behövs ett fördjupat samarbete med Norge kring vargförvaltningen. Våra länder bör inte låta riksgränsen utgöra en strikt förvaltningsgräns eftersom det inte speglar vargens gränsöverskridande rörelsemönster. Förvaltning av de gemensamma viltstammarna bör ske gemensamt.

Vi hoppas även på att vår regering, till skillnad från den förra, driver en linje om självbestämmande i EU. Rovdjurspolitiken ska inte styras från Bryssel. Vargens klassificering bör gå från strikt skyddad till förvaltningsbar i art- och habitatdirektivet.

Slutligen bör riktlinjerna ändras så att skydds jakt kan ske omedelbart efter ett vargangrepp i stället för att det ska krävas upprepade angrepp på hundar innan skydds jakt kan ske.

Fru talman! Moderaterna har länge drivit på för att lösa många av de problem som vargen orsakar. Vår regering ska självklart upprätthålla riksdagens beslut om att vargstammen ska ligga i det nedre spannet av 170–270 individer. Vi välkomnar att detta blir av.

Fru talman! Låt oss vara medvetna om att vi har ett gemensamt ansvar att skydda och vårda naturen och värna den biologiska mångfalden. Samtidigt måste vi fatta kloka beslut och agera ansvarsfullt för att säkerställa människors trygghet och frihet i harmoni med att framtida generationer också ska kunna njuta av naturen och den biologiska mångfalden.

(Applåder)

Anf. 65 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! År 1993 fick Sverige sin skogsvårdslag. Det är ganska länge sedan. Man skulle kunna tänka att vi sedan dess har kunnat ta del av ny kunskap och ny forskning. Sedan dess har Sverige också blivit en del av EU. Det finns egentligen alla skäl att omvärdera en så pass gammal lagstiftning och inte blunda för att verkligheten och forskningen har kommit i fatt den syn som dominerade på den tiden.

Skogsbruket i Sverige är långt ifrån hållbart. Det hotar vattnet och brunifierar vattnet. Det orsakar stora körskadorna. Det hotar alla de kultur lämningar som finns i skogen och som försvinner när man gör stora kalavverkningar. Det finns också mer än 3 000 rödlistade arter som är hotade på grund av stora kalavverkningar. Varje år släpper kalavverkningarna ut 126 miljoner ton koldioxid.

Om vi på något sätt ska behålla trovärdigheten när vi pratar om hållbarhet och skogsbruket måste vi helt enkelt ställa om och inte motarbeta de förslag som kommer från till exempel EU om att ställa om skogsbruket, skydda mer natur och värna alla de värden som finns inom skogen.

När ledamoten, fru talman, pratar om motorbanor i sitt anförande är det lite som att sila mygg och svälja kameler. Man väljer att avverka urskogar och påskynda hela den artutrotning som redan sker och som Sverige till stor del är en del av när man motarbetar alla initiativ att ställa om.

Anf. 66 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Den trovärdighet som riksdagsledamoten talar om är raserad i det parti som riksdagsledamoten representerar i och med att det gick som det gick i valet och vi nu sitter i regeringsställning.

Varför ska vi omvärdera något som faktiskt har fungerat bra och där vi ser att grundvärderingarna är desamma som vi i dag står för och som har fungerat? Vi anser inte att skogsägare ska behöva bevisa någonting gentemot staten när staten avser att begränsa deras grundlagsskyddade ägande och brukande, så länge de tar hand om det de äger på rätt sätt. Det bör vara statens ansvar att visa att den har goda skäl att begränsa skogsägarnas rättigheter, inte tvärtom.

Jag förstod inte riktigt kopplingen, fru talman, mellan kalhyggen och motorbanor. Det är två helt skilda saker. Det kan riksdagsledamoten få utveckla lite närmare om hon vill.

Anf. 67 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Låt oss titta på vad forskningen och Artdatabanken säger vad gäller listningen av de största hoten mot vår biologiska mångfald. Det är slående att det handlar om avverkning, den ohållbara kalavverkningen som dominerar i Sverige, och igenväxning. Om vi ska tackla krisen att Sverige förlorar arter är det de två sakerna vi måste lägga vårt politiska krut på att ställa om.

Jag hör motviljan. Den är jag högst medveten om. Jag kommer inte att övertyga någon i det här rummet, i den här debatten. Det jag tog upp i mitt anförande var det förbrunade vattnet, den enorma påverkan på klimatet och alla de rödlistade arterna. Som svar får jag en fråga om varför vi ska omvärdera något som fungerar.

Jag tolkar in i det här anförandet att det är fråga om en medveten strategi att förstöra miljön genom att fortsätta att skapa en gräddfil för industrin. Man väljer industrin framför individen. Man väljer profit i miljarder framför lönsamhet för den enskilda, på samma sätt som man har valt miljöförstöring. Jag vill att ledamoten ska vara medveten om detta. Den skogspolitik som bedrivs i Sverige fungerar inte.

Kalavverkningarna är inte en lönsam modell för den enskilda skogsägaren. Det är en mycket bra modell för en massaindustri som vill ha råvara till lågt pris i stora volymer, men för dem som bor, verkar och lever på sin skog är det oeffektivt och olönsamt.

Fru talman! Lönsamheten för den svenska skogsbrukaren är bland de lägsta i hela EU. Det är tillsammans med alla miljöaspekter i högsta grad en anledning att omvärdera en lagstiftning från 1993.

Anf. 68 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att riksdagsledamoten inte alls förklarar kopplingen mellan kalhygge och motorbanor.

Jag sa till riksdagsledamoten att jag undrade varför värderingarna för något som grundades 1993 ska ändras och gå mot motsatt håll om värderingarna är bra. Jag förstår inte heller argumentet att industri ska sättas framför individen. Genom hela mitt anförande framhöll jag att individen ska sättas i främsta rummet. Vare sig man är skogsägare eller pratar om rovdjurspolitiken har jag varit noga med att framhålla detta.

Jag har inte fått svar på de frågor jag ställde, men jag tackar för debatten.

Anf. 69 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamot Marlène Lund Kopparklint för anförandet.

Ledamoten har varit aktiv i debatten om varg tidigare, och hon har kritiserat ministrar och regering för att det görs för lite. Att vargstammen är för stor är vi enade om. Något som ledamoten också lyfte upp i opposition är införandet av en ny viltvårdsmyndighet, och hon har ifrågasatt varför den inte har inrättats enligt tillkännagivandet.

Gällande viltvårdsmyndigheten anser inte ens Jägareförbundet att det finns behov av att lägga resurserna på en sådan myndighet. Nu är det ledamotens eget Tidölag som styr, och därför undrar jag när vargstammen kommer att minska till 170 individer? När kommer den nya viltförvaltningsmyndigheten att invigas?

Anf. 70 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Det var inte så länge sedan vi hade de debatter som riksdagsledamoten pratar om. Jag kan tycka att det inte hjälper att lappa och laga det sista man gör under en valrörelse, när man tidigare har bedrivit en politik som har handlat om att värna vargen och bidra till att vargstammen ser ut som den gör i dag.

Vi tar steg och levererar det vi har utlovat, nämligen att vargstammen ska mer än halveras så att vi kommer ned till det nedre spannet på 170 vargar. Vi pratar också om att vidta andra åtgärder för att sätta människors trygghet i främsta rummet, till skillnad från vad den socialdemokratiska regeringen i samarbete med Miljöpartiet gjorde.

Vi har hela tiden fått lyssna till hur Socialdemokraterna har pratat om att vi har svikit vallöften och frågor när vi ska leverera. Jag tycker att det är märkligt. Socialdemokraterna som parti borde veta att en mandatperiod är fyra år. Under de fyra åren kommer vi att leverera mer än vad partiet som riksdagsledamoten representerar har gjort, nämligen att säkra tryggheten för människor och se till att jägare och andra som berörs av en viltmyndighet får sina behov tillgodosedda.

Anf. 71 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Vi är nu i opposition, och nu är det er tur att ta ansvar. Att stå här i kammaren och både i anförandet och nu skylla på Socialdemokraterna är inte att ta ansvar. Det är inte heller att visa handlingskraft i frågorna.

Det är möjligt att göra mycket på kort tid. Ta bara vad vår tidigare landsbygdsminister Säterberg gjorde – hon sitter här i salen. Under hennes tid som landsbygdsminister, ungefär lika lång tid som ni har suttit vid makten, gjordes det mer för att minska vargstammen än vad som har hänt under de här månaderna. Vi gav Naturvårdsverket i uppdrag att titta på hur vi kan nå riksdagens beslutade mål om intervall på 170–270 vargar, samtidigt som vi bibehåller gynnsam bevarandestatus. Vi gav också uppdrag att se över den viktiga skyddsjakten. Vi förändrade också förvaltningsområdena för att få till en bättre licensjakt. Och vi lyfte upp frågan i EU att flytta vargen från bilaga 4 till bilaga 5.

Nuvarande minister har sagt att han ska verka för detta. Här lyftes frågan upp på en gång, vill jag vara tydlig med att säga.

Vi tog viktiga steg för att minska den alldeles för stora vargstammen. Under alliansregeringens tid ökade också antalet vargar.

Man kan ha en väldigt hög svansföring i vargfrågan när man är i opposition, men nu gäller det faktiskt att ta ansvar. Nu är det upp till bevis – det duger inte att fortsätta skylla ifrån sig.

Anf. 72 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att det är svenska folkets rättighet att få veta varför situationen ser ut som den gör i Sverige med den stora varg-

population som finns. Det beror på den politik som Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet har fört. Vi har en så stor vargstam som vi har därför att Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte fattade de rätta besluten – beslut som skulle ha påverkat på riktigt.

Det är detta som ligger till grund för att människor är oroliga i dag. De får sina lantbruksdjur skadade därför att det finns så mycket varg och därför att det finns så många vargrevir runt om i landet. Det är inte vi som har lagt den grunden. Det är ni i Socialdemokraterna och Miljöpartiet som har lagt grunden till detta, och det kan ni aldrig komma ifrån.

Riksdagsledamoten pratade om att det har tagits viktiga steg. Man får dock inte glömma bort att vi i opposition hade flera tillkännagivanden som var avgörande för att minska vargstammen.

Än en gång vill jag belysa att ni tog de steg som ni tog under valåren, och det räknas inte riktigt.

Anf. 73 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att prata om det tillkännagivande, som även regeringspartierna står bakom, som gäller skarven.

Det finns ju sedan förra mandatperioden ett uppdrag som gäller skarven och förvaltningsplaner som på nytt togs upp i motionsflödet under allmänna motionstiden i höstas. Det råder näst intill full samsyn i utskottet, och därmed också i riksdagen, i denna fråga. Även om jobbet till största delen är igång väljer vi att ställa oss bakom dessa motioner för att verkligen visa att stödet är stort – inte minst, fru talman, gentemot EU. Det sades i en tidigare debatt, men även när det gäller detta bör Bryssel adresseras.

EU-kommissionen kom för något år sedan med signaler som visar att kommissionen tolkar fågeldirektivet mer generöst och ger utrymme för jakt i större skala trots att skarven inte är listad som jaktbar art. Trots detta måste vi självfallet kämpa för att flytta skarven till listan med jaktbara arter, så att vi själva i Sverige kan äga ärendet fullt ut. Viltförvaltningen borde vara en nationell kompetens.

Orsaken till att skarven ligger med i detta betänkande är just att den tidigare har varit mer sällsynt och därmed har blivit en del i kampen om den biologiska mångfalden. Numera är det snarare tvärtom – kvävet och fosfor i fågelspillningen tar livet av både träd och markväxter i skarvkolonierna, vilket i sin tur leder till att även andra djur och växter försvinner från området. Det är verkligen inte biologisk mångfald.

I morgon, fru talman, ska vi i miljö- och jordbruksutskottet ha två nya debatter här i kammaren. Den ena handlar om fiskeripolitik, och det skulle förvåna mig väldigt mycket om inte skarven tas upp även där. Den är ett gissel för många, inte minst inom det kustnära och småskaliga fisket.

En annan art som nämns i detta betänkande och som med stor sannolikhet kommer att komma upp i morgondagens debatt är sälen. Vi ser hur flera av våra sälarter ökar i antal, och därmed ser vi att sälnumerären i vissa delar av våra hav blir för stor. Det påverkar inte bara fisket utan även sälarna själva, med bland annat sjukdom som följd.

Vi måste därför fortsätta att jobba för att underlätta förvaltningen av säl, inte minst vad gäller det rigida regelverket runt skyddsjakten. Det gäller förstås även att ha en generös licensjakt där stammarna så kräver.

Tidigare i mitt anförande nämnde jag EU och hur de i hög grad detaljstyr sådant som borde vara svensk kompetens. Vi måste generellt våga bli tuffare gentemot EU i dessa frågor och våga utmana dem kring beslutanderätten oavsett om det rör till exempel viltstammar eller olika slag av skog.

Fru talman! Det är rätt intressant att läsa i betänkandet om de motioner som finns om skogen. Jag noterar att det är väldigt lätt att ha åsikter om skog – särskilt om skog som någon annan äger. Den är extra lätt att ha synpunkter på, för då behöver man inte ta något ansvar själv – inte heller något ekonomiskt ansvar.

Det har gjorts en del i skogspolitiken. Under den förra mandatperioden gjordes en skogsutredning, och vissa delar av det som kom fram i den var bra. Vi vill gå vidare med arbetet vad gäller skogen i en skogsutredning som bland annat tar upp nationellt fridlysta arter, som tyvärr sätter käppar i hjulet för det hållbara svenska skogsbruket.

Ofta är det så, fru talman, att vi skyller på EU. Det är väldigt enkelt att gömma sig bakom EU. I många fall är det dock faktiskt så att det inte är EU som har gjort fel, utan det handlar om svensk överimplementering. I Sverige vill vi ofta vara Bror Duktig, och vi tar gärna tre steg mer än vad vi egentligen behöver göra när vi ska implementera direktiv.

En sådan fråga rör rapportering av status för arter och naturtyper enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet. Regeringen har nu gett ansvariga myndigheter i uppdrag att ta fram förslag till reviderade referensarealer. Vi i Sverige har förindustriell tid som referenstid, medan de flesta EU-länder har satt tiden för EU-inträdet som referenstid. Självfallet blir det så att vi sätter krokben för oss själva när vi ska gå tillbaka till hur skogen såg ut under förindustriell tid medan de flesta andra EU-länder går tillbaka till tiden för EU-inträdet. Jag ser fram emot att få resultatet av denna utvärdering och utredning för att sedan kunna gå vidare med detta.

Allemansrätten är en annan fråga som tas upp i betänkandet. Även där spretar det mellan motionerna. En sak som är intressant och som vi ser på hur man ska kunna hantera är kommersiellt nyttjande – eller utnyttjande – av allemansrätten. Allemansrätten har en funktion. Vi ser dock tyvärr hur vissa utnyttjar den i kommersiellt syfte, vilket inte var tanken. Vi bör se till att så inte sker och att man kräver att det ska ingås avtal om det är så att allemansrätten ska användas i kommersiellt syfte.

Även jag måste förstås nämna vargen, fru talman. Som värmlänning går det inte att ha en debatt om naturvård och biologisk mångfald, där vargen ingår, utan att nämna detta.

Förra vintern hade vi den största vargjakten i modern tid. Det fanns licens för att skjuta 75 vargar, men bara 57 vargar sköts. Därför har landsbygdsministern nu kallat till sig landshövdingarna för att ta reda på vad som gjorde att antalet i licensen inte uppfylldes. Jag har inte hört hur dessa samtal har förlöpt. Det jag vet är att vi om vi ändrar i det svenska regelverket så att beslut kan tas något senare skulle kunna få en licens som vi faktiskt kan uppnå. Med ganska enkla medel kan vi förändra regelverket så att vi får en mer effektiv licensjakt.

Precis som min kollega Marlène Lund Kopparklint nämnde måste Sverige få till en samförvaltning med Norge. Bägge länderna har skrivit under Bernkonventionen, där länderna säger att de ska ha en gemensam förvaltning eftersom det är en gemensam stam. Jag själv bor 100 meter från den norska gränsen. Hemma hos mig är det rätt tätt med varg, och jag kan

garantera att vargarna inte har någon aning om vilken sida av gränsen de befinner sig på eller när de passerar gränsen.

Vi måste få en gemensam förvaltning eftersom stammen är gemensam. Detta är också något som vi jobbar för att få till, och vi har därför kontakt med våra norska vänner. Självfallet ska vargen ha gynnsam bevarandestatus, men det är ingen tvekan om att vi måste fortsätta det arbete som har påbörjats för att sänka vargens numerär.

Detsamma, fru talman, gäller björnstammen. Även där måste vi ta tag i de problem som vi ser, inte minst nu när björnen kommer ut ur idet. Det är ganska generöst med skydds jakt, vilket är väldigt bra, men vi borde kanske minska numerären så att vi inte får så stora problem som vi har nu.

Jag hade egentligen tänkt fortsätta med några punkter till, men jag noterar att min tid närmar sig slutet. Därför, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 74 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Både jag och ledamoten Ottosson uppskattar att vara ute i naturen för att paddla kajak, vandra, jaga med mera. Det gör många andra också, vilket blev särskilt tydligt under coronapandemin då folk hittade ut och upptäckte vad den svenska naturen har att erbjuda.

Nu skär regeringen ned ordentligt på detta område, och länsstyrelserna runt om i landet har larmat om konsekvenserna av det. Skötsel och service kommer att upphöra, toaletter kommer att försvinna och broar och spångar kommer inte att underhållas eller byggas. Och vem ska tömma sopkorgarna? Rovdjursinventeringar kommer det inte heller att finnas resurser till.

Den socialdemokratiska regeringens satsning på naturnära jobb kunde också användas för att djurägare skulle få hjälp att sätta upp rovdjursstängsel mot bland annat varg. Kommer djurägarna få betala allt själva nu?

I och med dessa neddragningar försvinner 1 000 statligt finansierade årsarbetstillfällen från Sveriges gles- och landsbygdsområden.

Frågorna är många. Anser ledamoten Ottosson att utvecklingen som länsstyrelserna beskriver till följd av regeringens budget är önskvärd?

Ledamoten sa inte så mycket om biologisk mångfald i sitt anförande trots att det är huvudämnet för betänkandet. Ledamoten får gärna utveckla vad han vill med den biologiska mångfalden.

Anf. 75 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Malin Larsson! Jag ska försöka besvara dem.

En anledning till att jag nämnde till exempel säl, skarv och varg i mitt anförande är att det är djur som verkligen sätter käppar i hjulet för den biologiska mångfalden. Så ser naturen ut. Vi måste ha balans mellan våra djurarter för att få biologisk mångfald, och det gäller särskilt rovdjuren.

Jag hade tänkt prata mycket mer om skog i mitt anförande, men tyvärr räckte tiden inte till. Är det några som verkligen ser till att vi har biologisk mångfald i skogen är det våra 330 000 enskilda markägare i Sverige som sköter sin skog.

Utmaningen är snarare att här måste staten agera på ett sådant sätt att våra skogsägare kan lita på staten. Tyvärr är vi inte där i dag. Många markägare sköter sina skogar prickfritt, och då blir det höga naturvärden i skogen. Men när de anmäler avverkning blir det stopp eftersom de skött sin skog så bra att det blivit höga naturvärden.

Det borde snarare vara ett defaultläge, alltså att alla sköter sina skogar så att de ger höga naturvärden när det är dags för avverkning. Men problemet i dag är att de inte vågar sköta sina skogar så, för då vet de att när de anmäler avverkning sätter staten stopp för den. Därför vågar de inte sköta skogen så som de skulle göra om de kunde lita på staten.

Anf. 76 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Även när det gäller skogen har regeringen dragit ned så att de som frivilligt vill skydda sin skog inte får någon ersättning. Det är ett stort problem.

Ledamoten Ottosson har också uttalat sig om nedskärningarna på arbetet mot invasiva, främmande arter och beklagat att det blev som det blev. Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och övriga partier i regeringsunderlaget för dock denna politik, och de rättade inte heller till det i vårändringsbudgeten, vilket de borde ha gjort om de liksom jag anser att detta arbete är viktigt.

Varken Sverigedemokraterna eller Kristdemokraterna verkar vilja dra ned på detta viktiga område. Är det Moderaterna och Liberalerna som har drivit budgetminskningarna så hårt att arbetet mot invasiva arter i stort sett kommer att upphöra?

Anf. 77 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Låt mig först rätta ledamoten Malin Larsson. I vårändringsbudgeten sköt vi till extra pengar just till de skogsägare som vill skydda sin skog. Den som frivilligt skyddar sin skog ska snabbare få ersättning. Vi sköt till extra pengar i vårändringsbudgeten just för att de inte skulle drabbas.

När vi tog över makten i höstas var det snabba puckar från början av oktober till att budgeten skulle läggas fram, och jag ska villigt erkänna att i vissa delar gick det kanske för fort. Därför ska vi i årets budget rätta till sådant som inte blev som det var tänkt.

Frivillighet vid skydd av skog är en bärande del, för då minskar konfliktnivån. Här tror jag att Socialdemokraterna och Kristdemokraterna är helt eniga.

Ja, det blev mindre pengar till arbetet mot invasiva arter än vad jag hade hoppats. Men när jag kollade upp det såg jag att vi följde den rödgröna regeringens långtidsbudget. Eftersom vi har följt den och inte lagt till några pengar kan man ute i landet inte göra det jobb man tänkt göra fullt ut. Vi följde alltså Malin Larssons eget partis budgetförslag och att då skylla på oss blir lite övermaga.

Jag kan garantera Malin Larsson och övriga i salen att är det något vi har spelat in för kommande budget är det att mer pengar ska gå till kampen mot invasiva, främmande arter. Det kan jag lova alla.

Anf. 78 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Vi hörde i anförandet att det är märkligt när politiker lägger sig i och reglerar något som någon annan äger. Vad skulle vi i så fall kunna reglera? Skulle reglerna bara stanna inom huset? Det blir meningslöst med en folkvald riksdag om vi politiker och lagstiftare inte vågar ta beslut som gynnar samhället i stort.

Ledamoten talade sig varm för de 330 000 skogsägarna och om att skapa tillit, förtroende och långsiktighet. Men det gör man inte genom den ryckighet som regeringen har skapat via sin budget, en budget som regeringen har fullt ansvar för. Man har dragit ned 70 procent på skyddet av värdefull natur. Man har också dragit ned på skötsel av värdefull natur. Det handlar om de pengar som går till markägare som vill något annat med sin skog än att få ett kalhygge. Detta förtroende har man förstört med en budget där man inte satsar på landsbygden. Man tar också bort fler än tusen gröna jobb på landsbygden.

Det går inte att skylla ifrån sig på detta sätt när man sitter vid makten. Det här är ett svek mot alla dem som behöver stå i kö i årtal för att få sin mark skyddad på frivillig basis.

Fru talman! Ledamoten nämner att man har justerat detta i vårändringsbudgeten. Det räckte till ungefär två avtal, och sedan var pengarna slut. När vi pratar skog pratar vi om stora summor. Inte miljoner utan miljarder behövs för att uppnå långsiktighet och trovärdighet.

Det kommer många initiativ från EU, där regeringen strävar emot. Är ledamoten och Kristdemokraterna beredda att göra en svexit på grund av att man ser detta som nationell kompetens?

Fast när jag hör nivån på debatten undrar jag om vi har tillräcklig nationell kompetens för att fatta sådana stora och viktiga beslut för biologisk mångfald.

Anf. 79 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Rebecka Le Moine för frågan.

Det blir lite komiskt när en ledamot för Miljöpartiet och en av dem som – vad ska jag säga – uttrycker sig ganska klart och tydligt i många av de här frågorna, står och pratar om förtroende i fråga om skog. Jag reser ganska mycket runt om i landet och besöker många skogsägare. Det är tydligt att det parti som har absolut lägst förtroende i skogsfrågorna inte är Kristdemokraterna. Det är Miljöpartiet. Det är jättetydligt oavsett vilka man besöker. Att då stå och prata om att vi inte inger förtroende i skogsfrågorna blir väldigt märkligt.

Vad vi skickar ut med de förändringar vi gör i politiken är en framtidstro till våra skogsägare att de på nytt ska kunna lita på staten och att de ska våga utveckla sin skog på ett sådant sätt att vi får höga naturvärden utan att de för den skull riskerar att staten kommer och tar det.

Jag vet inte hur ledamoten Le Moine bor, men jag brukar ta exemplet med ett hus: Låt oss säga att du äger ett hus, och så kommer staten och talar om för dig att du inte får använda andra våningen i ditt hus. Du får ingen ersättning, men du får inte gå dit. Hur skulle den vanlige svensken reagera då? Jag tror att det skulle bli ganska rejäla reaktioner. Precis på samma sätt hanterar staten de svenska skogsägarna. I vissa delar kan de få ersättning, men i många delar inte alls. Att ledamoten då står här och pratar om förtroende i skogsfrågor, det förstår jag inte, fru talman.

Anf. 80 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att ledamoten har varit på många bjudmiddagar med högt uppsatta vd:ar för de största bolagen. Jag har pratat med väldigt många som äger marken, och det är plus minus noll i lönsamhet. I Sverige är lönsamheten för skogsägare bland de absolut lägsta i EU. Det vi gör är att pressa priserna för markägare och skogsägare för att kunna gynna industrierna. På precis sådana bjudmiddagar som ledamoten har varit på får man höra: Rör ingenting, för vi har det precis så gött som vi vill ha det!

Det är stora miljardutdelningar i industrin medan markägarna och skogsägarna går på knäna. Jag får många samtal från oroliga skogsägare som säger att det inte finns någon lönsamhet för dem och att de inte känner någon framtidstro. Speciellt är det så när dessa människor har väntat på en ersättning från staten för ett skyddat område eller för att sköta ett område, och så byter vi plötsligt regering och det finns inga medel, utan de måste börja om och stå i kö i flera år.

Låt oss ta fasta på exemplet som ledamoten nämner. Detta är nämligen också en fråga som har kommit upp när jag har besökt många på landsbygden. De berättar att de köpte sitt hus för den fantastiska skogen, den fantastiska miljön. Nu är den miljö där deras barn har vuxit upp avverkad, och de har ett kalhygge som granne. Det sänker husvärdet, och det sänker livskvaliteten för dessa människor på landsbygden. Men tänk, Rebecka, säger de, om jag hade bott i stan! Då hade jag haft inflytande över vilka färger husen hade fått; jag hade haft inflytande över minsta detalj. Men inget sådant inflytande lämnas till personerna på landsbygden. Det finns alltså en stor orättvisa inbyggd i den politik som förs. Jag vädjar verkligen till regeringen och ledamoten att lyssna till alla de röster som finns därute och inte bara på industritopparnas vädjan.

Anf. 81 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte i vilken ända jag ska börja.

Det är möjligt att Rebecka Le Moine är på många bjudmiddagar hos de stora skogsbolagen. Jag kan villigt erkänna att jag har varit på middag hos ett nätverk vars ordförande sitter här i salen. Vi har nämligen ett skogsindustrinätverk här i riksdagen, och hos dem har jag varit och ätit mat. Den möjligheten har även Rebecka Le Moine. Alla riksdagsledamöter kan besöka skogsindustrinätverket. Där har jag varit, det har jag inga problem med att erkänna. Det är helt öppet och transparent. Några andra bjudmiddagar för stora skogsbolag eller skogsindustrin har jag inte varit på. Möjligtvis ränner Rebecka Le Moine på dessa och dömer därmed andra efter sig själv. Det får vara upp till henne.

Ledamoten pratar om lönsamhet. En del i att lönsamheten inte är så stor som den skulle kunna vara är att den omgärdas av så många lagar och regler. Självfallet är det så att om vi kan förändra dessa i vissa delar skulle det kunna öka lönsamheten ännu mer. Samtidigt pratar ledamoten väldigt ofta om hyggesfritt. Är det något som verkligen skulle sätta skogsägare i konkurs så är det att bedriva hyggesfritt skogsbruk. Då avverkar du några träd då och några träd då, och skogsmaskiner får komma gång på gång. Det kostar väldigt mycket pengar, och de kan inte plocka ut mer än vad det kostar att driva skogen just där och då. Är det något som verkligen tär på lönsamheten är det hyggesfritt.

Slutligen blir det väldigt tydligt vad jag nämnde tidigare om att ha åsikter när någon annan äger skogen, fru talman, när riksdagsledamoten står här och påstår att man som boende ute på landsbygden ska kunna komma och påverka hur andra ska göra med sin egen ägda skog. Det säger allt.

Anf. 82 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi naturvård och biologisk mångfald och även statens insatser mot främmande arter. Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 44.

Nätet av växt- och djurarter som bygger ekosystemen på vår jord är förutsättningen för vår existens eftersom de producerar all vår mat, allt vårt renade vatten och allt syre vi andas. När arter försvinner minskar ekosystemens motståndskraft.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen förstärkte kraftigt medlen för skyddet av vår natur. Att skydda den biologiska mångfalden är både en lokal och en global utmaning, och det kommande årtiondet blir avgörande för om det ska gå att vända den negativa trenden.

I december i fjol hade jag förmånen att få vara på plats i Kanada för partsmötet med FN:s konvention om biologisk mångfald, COP 15. På plats fanns politiker, ungdomar, miljöorganisationer, urfolk och företag. Mötet handlade om att naturen skulle få sitt eget Parisavtal för att vi ska bromsa och vända trenden av utrotning av arter. Efter fyra års förberedelser och två veckors hårda förhandlingar enades till slut världens länder om ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald – en räddningsplan för naturen.

Nu återstår nästa utmaning, implementeringen, när alla länder ska införa räddningsplanen i sin egen politik på hemmaplan. Biologisk mångfald är lokal, och därför måste alla länder göra insatser. Skador på ekosystem är svåra att rätta till, och arter som dör ut får vi inte tillbaka. Den biologiska mångfalden är även en viktig motståndskraft i klimatförändringarna. De fem främsta orsakerna bakom förlusterna av biologisk mångfald är förändrad mark- och havsanvändning, överexploatering, klimatförändring och invasiva främmande arter.

Fru talman! Genom tiderna har vi haft stor nytta av främmande arter från världens alla hörn, i trädgårdar, i jord- och skogsbruket och inom jakten. Men det kan också orsaka stora problem när främmande arter tar över i sin nya miljö, konkurrerar ut andra arter, blir invasiva och skadar ekosystemen. Invasiva främmande arter är ett av de största globala hoten mot biologisk mångfald. Därför satsade också den socialdemokratiskt ledda regeringen på att stärka arbetet med bekämpningen. Med våra satsningar kunde man lokalt över hela landet ta kampen mot blomsterlupinerna, mårddunden, parksliden, jättelokan, den svartmunnade smörbulten och alla de andra arterna.

Precis som Riksrevisionens rapport visar måste vi göra mer i arbetet mot invasiva arter, och de åtgärder som vidtas måste vara effektiva och ändamålsenliga. Tyvärr skär regeringen i stället ned i budgeten och drar undan mattan för allt arbete som gjorts runt om i landet. Man lämnar walk-over och låter dessa arter få sprida sig fritt då Sverigedemokraterna och regeringen inte ens tycks vilja ta matchen mot dem.

Regeringens sänkta anslagsnivåer till åtgärder för skydd och skötsel av värdefull natur får också stora konsekvenser för människors tillgänglighet till skyddade områden och underhåll av anläggningar, såsom skyltning,

vandringsleder, utsiktsplatser, grillplatser med mera. Och många markägare som frivilligt vill skydda värdefulla miljöer, inklusive dem som äger fjällnaturskogar, tvingas nu vänta på ersättning.

Förutom positiva effekter för den biologiska mångfalden och friluftslivet skapade satsningarna sysselsättning över hela landet hos entreprenörer, konsulter och myndigheter. Nedskärningarna innebär att cirka 1 000 årsarbetstillfällen försvinner under 2023, varav många finns bland entreprenörer på landsbygden.

Fru talman! Vår svenska allemansrätt är fantastisk och unik för Sverige. Tack vare allemansrätten är Sveriges natur öppen för alla, och den summeras med ledorden inte störa, inte förstöra. Detta innebär att det finns gott om möjligheter till friluftsliv för alla i Sverige.

Intresset för friluftsliv har ökat lavinartat sedan pandemins början, och många letar sig ut till små och stora naturreservat, vindskydd och stugor. Det är på många sätt en glädjande utveckling också för svensk besöksnäring, men tyvärr bedriver regeringen en politik som aktivt motverkar den utvecklingen genom att spara in på medel till detta.

Fru talman! Avslutningsvis tänkte jag i debatten också ta först vargen och sedan skarven.

Starka krafter vill använda frågan om rovdjur för att dra isär Sverige. Detta accepterar inte vi, utan vi vill hitta lösningar som leder till att människor kan leva och verka på landsbygden samtidigt som vi bevarar en biologisk mångfald. Både skydds jakt och licensjakt är viktiga verktyg i den förvaltningen.

Samtidigt som vi ska ha en gynnsam bevarandestatus ska också människors oro tas på stort allvar. Vi ska ha en rovdjursförvaltning som människor har förtroende för och där det kan fattas effektiva och snabba skydds-jaktsbeslut när så krävs.

Vi ser nu hur vargstammen ökar. Det är trångt i vargreviren, och vi ser ett ökat antal vargar både söder- och norrut i landet. Dagens population är alldeles för stor och behöver kraftigt minskas. Därför gav vi Naturvårdsverket i uppdrag att titta på hur vi kan nå riksdagens beslutade mål om ett intervall på 170–270 vargar och även att se över skyddsjakten. Vi socialdemokrater vill göra det enklare att förvalta vargen och drev också frågan i EU att vargen skulle flyttas från bilaga 4 till bilaga 5 i art- och habitatdirektivet.

Förutom vargen är skarv och säl två djurarter som har haft en stark tillväxt de senaste åren och som har påverkat bland annat fisket negativt genom att de angriper fångst och skadar redskap. Vi vill se en kraftig minskning av antalet skarvar, och därför är det glädjande att vår motion fick majoritet i utskottet och att utskottet nu föreslår att ett tillkännagivande ska riktas till regeringen.

Enligt utskottet krävs det en reviderad förvaltningsplan för skarv och en likvärdig förvaltning i hela landet för att åstadkomma en minskning av skarvpopulationerna. Även sälpopulationen har haft en mycket stark tillväxt de senaste åren och bedöms nu ha gynnsam bevarandestatus.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen har redan givit Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att revidera den nationella förvaltningsplanen både för skarv och för jakt på olika sälarter. Hela havets ekosystem måste fungera, och förvaltning av säl och skarv ska ingå i en ekosystembaserad havsförvaltning.

Nu ser vi fram emot bra förslag från de givna uppdragen och att det blir verkstad av dem.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anna-Caren Säterberg (S).

Anf. 83 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Som miljöpartist och också som före detta regeringskollega med ledamoten är det ingen hemlighet att vi har olika åsikter om vargförvaltningen, men det blir provocerande tydligt när ledamoten mer eller mindre skryter om hur man har jobbat för att sänka statusen på vargen och jobbat med art- och habitatdirektivet för att försämra statusen för den hotade arten varg.

Man vill också minska antalet vargar i Sverige, och jag står här och funderar på varför. Vad är det som driver alla politiker att minska antalet vargar? Jag undrar om det kan vara för att många hundar dödas av vargar. Jag kan verkligen förstå att man känner mycket för sin fyrbenta vän. Det finns statistik från Agria som visar hur många hundar som dör. Den är från 2022, men mönstret ser likadant ut. Det var 129 stycken som dödades i trafiken och 198 stycken som dödades av vildsvin. Okej, låt oss då sätta in åtgärder för att göra trafiken säkrare och kanske också minska vildsvinstammen. Det var 1 hund som dödades av varg, så det är nog inte där skon klämmer.

Är det för att vi har en folklig opinion? Man hör många starka röster från Jägareförbundet, men det är bara 3 procent av svenska folket som är jägare. Alla de 3 procenten är heller inte vargmotståndare, utan 70 procent av svenska folket är positiva till att ha varg i Sverige. Inte heller där finner jag alltså svaret.

Min fråga till ledamoten får helt enkelt bli: Varför är ni så måna om att minska vargstammen och göra allt ni kan för att sänka den juridiska statusen för ett djur som vi har förbundit oss att bevara?

Anf. 84 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Le Moine, för frågorna! Det stämmer att vi tycker olika i denna fråga – så är det.

Vargen väcker väldigt mycket känslor. Det har den alltid gjort. Jag som lever på landsbygden besökte nyligen två fårägare i Ånge kommun, där det vandrar upp vargar. Det är trångt i vargreviren nu i norra Hälsingland, och vargarna trycks uppåt. Jag samtalade också med en renägare som kände stor oro då han har sina renar där nere i vinterbeteslandet.

Det är tre vargar som har rört sig i området, och stora resurser har lagts på att dna-säkra dem. De rörde sig inne i centralorterna, de åt från fågelborden och de klev till och med upp på förstukvisten till broar. Det är inte ett naturligt beteende för en varg. En varg ska vara rädd för människan och hålla sig i skogen. Sådana gånger är det otroligt viktigt att ta människors oro – djurägars oro – på stort allvar och sätta in skydds jakt. Därför tycker jag att det är viktigt att skydds jaktbesluten för varg blir både effektivare och snabbare.

Ledamoten nämnde antalet hundar som dör. Om det var en som dog av varg måste det ha varit i närheten av mitt hem i Naggen, för där dödades en hund av varg under älgjakten i år. Men jag skulle tro att det är fler. Man

kan räkna proportionellt antalet vargar kontra antalet bilar och vildsvin, så blir siffran kanske lite mer betydelsefull. Men vi tycker olika – så är det.

Prot. 2022/23:105

9 maj

*Naturvård och
biologisk mångfald*

Anf. 85 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Vi gör vårt bästa med den tid vi har här i kammaren. Det som jag får ut av detta är att det bygger på känslor.

Jag är naturvårdsbiolog, och jag gillar fakta, siffror, vetenskapliga referenser och så vidare. Faktum är att ingen människa har dödats av varg på mer än 200 år i det vilda i Sverige. Men sedan har vi detta med oro, och det ska man absolut ta på allvar. Hur ska vi göra för att människor som bor och verkar inom vargrevir inte ska behöva känna sig oroliga? Där kommer vi till det politikområde som handlar om samexistens. Det är verkligen detta jag efterlyser, även hos de regeringspartier som är här och lyssnar. Varför kan vi inte prata mer om samexistens? Då skulle vi behöva jobba med ersättning och höja ersättningsnivåerna, jobba stödjande samt ge råd och utbildning. Vi skulle kanske också behöva stötta alla incitament för rovdjursavvisande stängsel och se över lagstiftningen för stängsel – när man ska få ersättning och hur mycket. Om man har boskap som blir tagna kan kostnaderna för det ses över och ersättningen höjas.

Nu är vi inne på en helt annan del av planhalvan som inte handlar om att aktivt fasa ut en art som vi har förbundit oss att skydda i Sverige utan som handlar om att börja lösa problem. Och jag anser att vi är valda för det. Vi är folkvalda i ett land där vi också har enats om olika miljömål. Vi har en regering som, trots att den avskyr vargar, har skrivit under ett globalt naturavtal där man har förbundit sig att se till att alla arter inom nationens gränser ska bevaras. Så låt oss bli problemlösare och inte bara nöja oss med att fasa ut en av våra hotade arter från nationen.

Anf. 86 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag gillar också fakta och vill hålla mig till det. Och om det är någonting som det finns mycket fakta kring så är det vargen. Det har samlats in mycket dna, och man har följt vargarna med gps-halsband och så vidare under lång tid. Fakta finns alltså.

Nu har vi ett så pass stort antal vargar i Sverige att vi har en gynnsam bevarandestatus. I arbetet med att faktiskt få en acceptans handlar det också om både skydds jakt och licensjakt. Det är otroligt viktiga verktyg för att kunna hålla vargstammen på en bra nivå.

Ledamoten nämner också rovdjursavvisande stängsel, och det är viktigt att det finns bidrag till det. Det är många markägare som har marken nära sin gård och nära hemmet. Men många arrenderar också mark och har bete utsocknes, och där kan de inte sätta upp stängsel eftersom de inte äger marken där. De har inte heller dessa resurser. Även om de får bidrag kostar det väldigt mycket pengar med stängsel. Det är svårt att lösa detta hela vägen, men det är ändå ett viktigt verktyg i förvaltningen. Vi säger inte att vi ska utrota vargen. Vi ska ha kvar vargen, men på en lämplig nivå.

Sammanfattningsvis: Ja, vi tycker olika. Vargen ska vara kvar, men på en lägre nivå, tycker vi socialdemokrater.

Anf. 87 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Sent ska syndaren vakna. Jag kan inte låta bli att säga det, fru talman, för detta är lite humoristiskt. Jag har stått här i talarstolen åt-

skilliga gånger och debatterat om vargen just med Socialdemokraterna. Jag tror till och med att jag och Malin Larsson har diskuterat denna fråga tidigare. Men då stod vi på omvända sidor. Då var jag i opposition och riksdagsledamoten var i majoritet. Men inte en enda gång höll de med om det som vi förde fram kring vargstammen – att det har gått över styr och att man var tvungen att ta människors otrygghet på allvar. Sedan kom det ett valår. Då helt plötsligt var det viktigt att ge Naturvårdsverket ett uppdrag om hur man skulle komma ned till ett intervall på 170–270 vargar. Detta är inte trovärdigt i min värld eller i mångas andra värld.

Därför vill jag fråga riksdagsledamoten Larsson: Hur tänker ni när det gäller denna fråga? Vill ni ha ett intervall på 170–270? Det är exakt samma politik som ni har fört fram när ni satt i regeringsställning. Så vad är rimligt? Ska vi ha 269, eller ska vi ha 170, eller vilken nivå ska vi lägga oss på? Och hur ska ni ytterligare bidra till den politik som ni nu för i opposition, på andra sidan där vi stod tidigare, för att öka människors trygghet? Det hörde vi inte ett ord om när ni satt i regeringsställning. Och än en gång vill jag tydliggöra att det är den politik som ni förde som har bidragit till den stora vargstam som vi har i dag.

Anf. 88 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Ja, vargen väcker känslor. Och som jag sa i vårt tidigare replikskifte stod ledamoten här på andra sidan i opposition och hade väldigt hög svansföring i dessa frågor och krävde svar på när nivåerna skulle ned och så vidare. Därför ställer jag samma fråga till ledamoten i dag eftersom det är ni som har ansvaret i dag. Det är upp till er att se till att detta verkställs. Vi har faktiskt gjort ett väldigt bra förarbete här för att lyfta fram dessa frågor.

Det som regeringens minister exempelvis säger i dag är att han ska *verka för* att flytta gällande EU-regler från artikel 4 till artikel 5. Något sådant höll inte vi på med när vi hade regeringsmakten. Vi *verkade* inte för någonting, utan vi lyfte upp frågorna på bordet och krävde svar.

Socialdemokraterna som parti har ett gammalt kongressbeslut på att nivån på antalet vargar ska ligga runt 200 individer. Detta är alltså ingen ny fråga för oss. Vi har stått här och drivit dessa frågor, och framför allt att vi ska ha en god skydds jakt som det kan fattas beslut om snabbt och effektivt och att vi ska ha en licensjakt som fungerar över hela landet.

Men vi har en hel del att förhålla oss till när det gäller dessa frågor. Och när jag ställer frågan till landsbygdsministern i dag får jag samma svar från honom, alltså att vi har art- och habitatdirektivet att förhålla oss till, att man ska göra allt i sin makt och så vidare. Men det sägs ingenting mer konkret.

Jag kan därför ställa frågan tillbaka nu när bollen är hos regeringspartierna: När får vi se en minskning av vargstammen?

Anf. 89 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag fick en fråga tillbaka, och riksdagsledamoten Larsson hävdar att den förra regeringen har gjort ett bra förarbete för att minska den vargstam som vi har i dag. Det enda förarbete som den tidigare miljöpartistiska och socialistiska regeringen gjorde var att öka vargstammen så att människors otrygghet hamnade på tapeten. Vi politiker blev kontaktade av människor för att de upplevde en så stor fara och otrygghet. De såg

lantbruksdjuren slitas i stycken och jakthundar bli dödade. Detta förarbete har ni gjort genom att öka vargstammen när ni satt i regeringsställning under två mandatperioder och förde en politik som var oansvarig.

Vi däremot, nu när vi sitter i regeringsställning, har sagt att vi kommer att ta steg i denna fråga. Vi kommer att titta på ett fördjupat samarbete med Norge när det gäller vargförvaltningen. Vi kommer att driva linjen om självbestämmande i EU så mycket vi bara kan. Vi har en landsbygdsminister som har gått ut och talat om var vi står i frågan, och vi kommer att ta dessa steg framåt under denna mandatperiod. Men grunden att stå på är inte lätt eftersom Socialdemokraterna inte har fört en ansvarsfull politik tidigare. Det vill jag faktiskt framhålla för riksdagsledamoten Larsson när hon står och säger att de har gjort ett bra förarbete.

Anf. 90 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Det är upp till bevis för sittande regering nu. Att stå och säga att man ska göra något är en sak. Men att sedan göra något är någonting annat. Det är det vi vill se nu.

Vi gav faktiskt uppdrag till Naturvårdsverket att titta på hur riksdagens beslutade mål kan nås, även när det gäller skyddsjakten.

Ett delsvar kom nu i mars om att man ger ett uppdrag vidare som inte är tidssatt. Det är vad denna regering gör. I övrigt vet jag faktiskt inte vad regeringen har gjort eller fattat för beslut för att minska vargstammen. Några sådana beslut har jag inte sett. Jag har sett skrivningar och svar på mina frågor om att man ska *verka för* detta. Men några fattade beslut finns inte på bordet.

(Applåder)

Anf. 91 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Nu befinner vi oss här i kammaren igen för ytterligare en debatt i den långa raden av debatter kopplade till arbetet i miljö- och jordbruksutskottet. Vi hanterar väldigt många mycket viktiga frågor under ett år i riksdagen. Men det är nog få frågor som är viktigare än den vi debatterar i dag, nämligen den om den biologiska mångfalden. Varför är det då så? Varför är just detta så viktigt? Jo, för att välmående ekosystem med rik biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på jorden.

Fru talman! För att tala klarspråk: I en värld utan bin får vi ingen mat. Vi måste värna och vårda pollinatörerna. Den biologiska mångfalden är avgörande för att vi ska få mat att lägga på tallriken, för att det ska finnas frisk luft att andas och rent vatten att dricka och för att samhället vi lever i ska kunna stå emot de katastrofer och konsekvenser som klimatförändringarna för med sig.

Vi ser återkommande rapporter om att den biologiska mångfalden minskat och att detta sker i en oroande hög hastighet. Alldeles för många arter är hotade. Obalansen i naturen är på tok för stor på alldeles för många platser. Det är vårt gemensamma ansvar att göra något åt detta. Vi måste skydda djur och växter och jobba för ekosystem i balans. Förlorar vi den biologiska mångfalden förlorar vi livsviktiga och oersättliga ekosystem, tjänster som både vi som enskilda individer och samhället i stort är beroende av för att fungera. Vi måste lämna över välmående ekosystem och en värld i ekologisk balans till kommande generationer. Vi kan bara gissa vad framtiden kommer att behöva från naturen. Därför är denna fråga så viktig.

Fru talman! Om vi vill bromsa klimatförändringarna krävs biologisk mångfald. Här behöver vi ta ansvar. Vad gör vi då konkret? En viktig satsning är den på återvätning av våtmarkerna. Våtmarker lagrar växthusgaser. Den utdikning som har skett under historien har tjänat sitt syfte, men den har också medfört konsekvenser. Nu ser vi att utdikningen leder till stora utsläpp. Över 2 miljoner hektar våtmarker har torrlagts sedan mitten av 1800-talet. Det är såklart bekymmersamt. Genom den satsning som görs på återvätning gör vi nytta. Satsningen är bra för att balansera vattenflöden, förbättra vattenhushållningen, öka tillskottet av grundvatten, minska klimatpåverkan och övergödning och förbättra markens förmåga att binda kol. Särskilt viktigt att lyfta just i dag är att den är bra för den biologiska mångfalden.

Fru talman! Liberalerna är som bekant Sveriges mest Europavänliga parti. Att som liberal stå här i kammaren på självaste Europadagen i en debatt som rör miljön utan att nämna något om EU, världens främsta miljöorganisation, skulle nog vara snudd på tjänstefel. Det nationella arbetet för biologisk mångfald är till stor del beroende av internationella konventioner och avtal och gemensamma EU-regelverk. Precis som har sagts här i talarstolen tidigare i kväll känner naturen som bekant inga nationsgränser. Globala utmaningar kräver ett starkt gränsöverskridande samarbete, både för att man ska kunna sätta gemensamma mål och för att de länder som tar ansvar inte ska hamna i sämre konkurrenssituationer. Här spelar EU-samarbetet en avgörande roll. I de handelsavtal som EU sluter med omvärlden väger ömsesidiga klimatåtgärder allt tyngre. Det är bra. Det är bara tillsammans med andra som vi kan lösa de riktigt stora frågorna.

Fru talman! Tillsammans är vägen framåt.
(Applåder)

Anf. 92 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Elin Nilsson för anförandet. Jag är väldigt glad över att ledamoten lyfter allvaret i utdöendet av arter och vad som händer med vår biologiska mångfald, både i Sverige och ute i världen. Tidigare lyfte den moderata ledamoten vikten av motorbanor kopplat till den biologiska mångfalden, som vi debatterar här i dag, men det var skönt att höra att det finns ett parti i regeringen som ser allvaret i detta.

Naturvårdsverkets anslag för skydd av värdefull natur skärs dock ned ordentligt i er budget, likaså anslaget för skötsel av naturen. Det här gör regeringen samtidigt som antalet hotade arter ökar och man skriver under avtal om att andelen skyddad natur i Sverige ska öka både till lands och till havs med 30 procent. Inriktningen är fortsatt att mer än halvera miljöbudgeten. Det är en inriktning som ligger fast, enligt Oscar Sjöstedt, Sverigedemokraternas ekonomisk-politiska talesperson; så sa Liberalernas samarbetsparti när vårbudgeten presenterades. Det här tycker jag är beklagligt. Jag undrar hur ni får ihop detta. Var går egentligen Liberalernas gräns för hur mycket man kan gå med på?

Anf. 93 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Vi har lagt fram en stram budget som tar hänsyn till hög inflation, lågkonjunktur och höga elpriser. Trots det lade vi i höstas fram den näst högsta klimat- och miljöbudgeten någonsin.

Det ledamoten säger om att vi inte satsar på skötsel av natur och miljö-
vård stämmer inte riktigt. Inom den vårandringsbudget som precis har
presenterats satsar vi faktiskt 40 miljoner kronor extra på detta. Det är ett
anslag som bland annat ska användas till utgifter för just skydd och bevar-
ande av värdefull natur.

När man väl finner att ett område är värt att skydda är det också, precis
som ledamoten lyfter, viktigt att det sedan finns pengar till skötsel. Detta
är viktigt för att bevara de värden som finns där och för acceptansen och
förståelsen för att man skyddar natur. Nu ser vi också en sådan satsning i
vårandringsbudgeten.

Anf. 94 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Elin Nilsson för svaret. Som vi hörde tidigare i
ett replikskifte räcker tyvärr inte de 40 miljoner kronorna till någonting
alls i stort sett. Exempelvis finns det ett allmäningsområde uppe i Väster-
botten som väntar på ersättning. Det handlar om ett par tusen hektar skog,
tror jag. De här pengarna räcker inte ens till bara deras område. Och det
var till skydd för skog som de här pengarna skulle gå, har jag fått till svar
av miljö- och klimatministern.

Jag måste också fråga ledamoten om neddragningarna på arbetet mot
invasiva arter. Vi har hört att KD beklagar det här. SD har också beklagat
det. Man funderar då på vilket parti det var som fick igenom minskningen.
Var det ni liberaler som fick igenom den? Det kan väl inte vara så att alla
fyra partier i regeringsunderlaget helt och hållet har missat det här och
dessutom missat vad det får för konsekvenser?

Anf. 95 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Att bekämpa invasiva och
främmande arter är prioriterat för regeringen. Man bedömer att det behövs
förbättringar av insatserna för att de ska bli mer effektiva. Den satsning
som fanns med när vi tillträdde och fick regeringsmakten har löpt ut. Jag
kan inte svara på varför man inte fortsatte den, men precis som vi har hört
här tidigare var det snabba puckar.

Vi står också inför ett ansträngt budgetläge och gjorde det i det läget.
Men att bekämpa invasiva och främmande arter är en prioriterad fråga.
Både Havs- och vattenmyndigheten och andra myndigheter jobbar med
den frågan.

Anf. 96 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten för ett väldigt fint och sakligt in-
nehåll i själva anförandet. Jag uppskattar det, då vi tidigare i den här de-
batten har hört representanter från regeringspartierna mest prata om hur vi
ska kunna döda fler från de hotade arterna i Sverige, hur vi ska kunna sätta
dit dem och minska populationerna och minska deras juridiska skydd med
mera. Det var upplyftande att höra detta som kontrast, så det vill jag verk-
ligen tacka för.

Liberalerna verkar brinna för just våtmarker. Det verkar ligga er varmt
om hjärtat att restaurera våtmarker. Jag tycker att det finns all anledning
att göra det, både för klimatnyttan som nämnts och för att 19 procent av
alla Sveriges rödlistade arter skulle gynnas av det då de är knutna till våt-

marker. Att satsa på våtmarkerna kan verkligen bli en vinn-vinn-vinn-politik, tror jag.

Så till min fråga. Ledamoten nämnde också EU, och EU har kommit med många fina förslag. Världens största miljöorganisation har, som nämndes, lagt fram ett förslag om något som kallas naturrestaureringslagen. Precis som med våtmarkerna i den satsning som Liberalerna pushat för vill man restaurera förstörda ekosystem. Min fråga är helt enkelt hur det går ihop att man inom regeringen verkligen motarbetar och som enda land i EU röstar nej till naturrestaureringslagen samtidigt som man på hemmaplan verkligen vill restaurera den här typen av natur. Liberalernas inställning är ju att EU är något bra och att det är bra att samordna miljöfrågorna på hög nivå, så min fråga till Liberalernas ledamot är helt enkelt hur det här går ihop. Är man egentligen positiv till EU:s initiativ om restaurering?

Anf. 97 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Ja, Liberalerna är verkligen Sveriges mest EU-vänliga parti. Vi ser verkligen kraften i det gemensamma samarbetet, i att på gemensam nivå arbeta fram åtgärder som brett får effekt på miljön.

Sedan finns det alltid avvägningar att göra. Man behöver anpassa regelverk till nationell nivå. I vårt samarbete i regeringsunderlaget har vi diskussioner om det här hela tiden, och Liberalernas ingång är att vi behöver jobba för ett starkt miljöskydd.

Anf. 98 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Det var ett kortfattat men inte så tydligt svar.

Jag förstår att man har olika ingångar, men välkomnar ledamoten EU:s initiativ om att restaurera natur?

Anf. 99 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten! Ja, självklart välkomnar vi att man arbetar för att stärka arbetet med att restaurera natur. Hur det implementeras på nationell nivå är en fråga vi behöver diskutera här så att det anpassas till svenska förutsättningar. Men vi ser positivt på arbetet som sker på EU-nivå.

Anf. 100 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Tillståndet för den biologiska mångfalden i Sverige och i resten av världen är kritiskt. Forskare har konstaterat att förlusten av arter och ekosystem är ett lika stort hot som klimatkrisen. Av jordens cirka 8 miljoner växt- och djurarter riskerar nästan 1 miljon att utrotas. Vi är nu inne i det sjätte massutdöendet. Tidigare massutdöenden har orsakats av meteoritnedslag och geologiska processer. Den här gången är det mänsklig verksamhet som är orsaken till utrotningen.

Även här i Sverige går utvecklingen åt fel håll. Andelen rödlistade arter ökar. De största hoten mot djur och växter i Sverige är skogsavverkning och igenväxning av det öppna landskapets hagar och ängar.

Skogen utgör livsmiljö för en stor del av den biologiska mångfalden och är hem för många hotade arter. Dagens intensiva skogsbruk påverkar många arter negativt. I stället för levande skogar med träd av alla åldrar,

en blandning av träarter och död ved består våra skogar i dag till stor del av planteringar med likåldriga granar eller tallar som avverkas långt innan de når sin maximala livslängd. Våra skogar brukas till stor del för att ge så hög ekonomisk avkastning som möjligt, och vi har ett skogsbruk som ensidigt prioriterar produktion på den biologiska mångfaldens bekostnad.

Ovanpå hoten från produktion och exploatering har vi den pågående klimatkrisen, som ytterligare förvärrar och skyndar på utarmningen av den biologiska mångfalden.

I december 2022 enades världens länder till slut om ett nytt globalt ramverk för att stoppa artutrotningen. Enligt ramverket ska 30 procent av jordens havs- och landområden skyddas till 2030. Det är glädjande att ambitiösa mål finns på plats, men de kommer inte att nås utan ansträngning.

Sverige klarade inte att leva upp till något av de mål som satts upp till 2020 inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. Inte heller nås något av de nationella miljömålen med direkt koppling till den biologiska mångfalden. Det är ett klart underbetyg för ett rikt välfärdsland som Sverige. Det är tyvärr också ett kvitto på att miljöhänsyn fortsatt underställs kortsiktiga vinstintressen.

För att bryta trenden krävs nya styrmedel och ett förbättrat regelverk för att jord- och skogsbruk, fiske och andra verksamheter ska bedrivas hållbart inom naturens gränser. Det krävs även att vi skyddar områden med höga naturvärden från exploatering.

Hur svarar då regeringen på detta allvarliga läge? Tyvärr med brutala nedskärningar av naturvärden. Resurser till skydd och skötsel av värdefull natur slaktas. Pengar till miljöövervakning, insatser för pollinatörer och bekämpning av invasiva arter dras in. De planerade miljöprovningarna av vattenkraften, som är så viktiga för vattenlevande arter, har satts på paus. På EU-nivå verkar man för att försvaga viktig lagstiftning om restaurering av natur.

Herr talman! I dag är ungefär 9 procent av Sveriges skogsmark formellt skyddad. Då är även den fjällnära skogen och improduktiv mark inräknad. De frivilliga avsättningarna uppgår till knappt 6 procent. Sverige har inte klarat att skydda tillräckligt med skog i enlighet med vare sig de internationella eller de nationella målen.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om att totalt 30 procent av skogsmarken långsiktigt ska skyddas. Det ska uppnås genom att minst 20 procent av den produktiva skogsmarken skyddas. Den skyddade skogsmarken ska bestå av representativa och ekologiskt sammanhängande nätverk av naturtyper. Därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Vänsterpartiet anser också att Sverige ska öka takten i bildandet av nationalparker. Naturvårdsverket har i dag en plan för hur fler nationalparker kan bildas och hur befintliga kan utvidgas. Det är bra, men mer resurser måste läggas på detta arbete så att fler nationalparker såsom Kebnekaise snabbare kan bildas.

Herr talman! Det behövs givetvis åtgärder på många fler områden för att vända den negativa trenden för den biologiska mångfalden. Vi behöver ett jordbruk som i mycket större utsträckning främjar biologisk mångfald, där våtmarker bevaras och där djuren får gå ute. Vi måste också begränsa användningen av miljögifter i jordbruket. Den fysiska planeringen måste ta större miljöhänsyn.

Självklart måste också skyddet för mångfalden i havet stärkas. Vi måste stoppa skadliga fiskemetoder som bottentrålning. De marina reservaten ska ingå i större sammanhängande nätverk så att de tillsammans kan stärka varandra.

Herr talman! Eftersom det är vi människor som har försatt oss i den här allvarliga situationen är det bara vi som kan och måste lösa den. Därför behövs politiskt ledarskap. Vi kan fortsätta att bruka jord och skog, men vi måste göra det på ett hållbart sätt. Ytterst är det naturens bärkraft som måste sätta gränserna för vad vi kan göra.

(Applåder)

I detta anförande instämde Rebecka Le Moine (MP).

Anf. 101 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Den biologiska mångfalden är av fundamental betydelse för människans liv på jorden och för våra samhällens välmående. Sveriges och världens olika naturmiljöer är en förutsättning för livet och för en hållbar utveckling. Förlusten av arter och ekosystem är ett av de mest akuta miljöproblemen i världen i dag. Det kräver ett ökat internationellt samarbete men också att mer görs lokalt och regionalt av fler här i Sverige.

Den svenska naturen och vildmarken innehåller enastående blandningar av djur, växter och storslagna landskap, både på land och längs kusterna. Allt hänger också ihop på ett imponerande sätt. Att bevara och i många fall återställa den biologiska mångfalden, globalt och här i Sverige, tillhör tillsammans med klimatfrågan vår tids största utmaningar. För att lyckas krävs åtgärder som utgår från lokala förutsättningar och som involverar fler aktörer.

Herr talman! Sverige har över 5 000 naturreservat och 30 nationalparker, och de allra flesta svenskar har i genomsnitt bara några få kilometer till skyddad natur. Detta är positivt och unikt. Dessvärre är skötseln av många skyddade områden eftersatt, och de uppvisar inte de naturvärden som de är tänkta att uppvisa. Jag och Centerpartiet vill därför öka takten i restaureringen och återställandet av skyddad natur så att kommande generationer också får dra fördel av livskraftiga ekosystem. Dessutom vill vi se till att upprätthålla artrikedomen i de områden vi redan skyddar.

Tyvärr ser vi att regeringen inte har samma ambition. Årets budget med minskade anslag till befintliga naturområden har fått konsekvenser, och vi har nåtts av larmsignaler från nationalparker och naturreservat som nu inte kan hålla sig till sin skötselplan. Det innebär färre stängslingar och röjningar i reservaten och att planerade åtgärder för till exempel friluftslivet sannolikt behöver skjutas på framtiden.

Det innebär också en minskning av det viktiga arbetet mot invasiva arter. På Gotland, exempelvis, kommer vresros och spärroxbär att få större möjlighet att breda ut sig igen. I Skåne kommer man inte att kunna följa planerna för plantering av ädellövskog och för röjning av värdefulla marker där det finns orkidéer och andra värdefulla arter.

Friluftslivet påverkas också negativt då underhåll av grillplatser och bänkar inte kan fullföljas utan de kanske i stället plockas bort.

Men vi i Centerpartiet vill mer. I vår budget har vi avsatt betydligt mer, och det kan ge ett annat resultat.

Vi behöver lägga in en högre växel för att bekämpa just invasiva främmande arter. De är ett av de stora hoten mot biologisk mångfald i Sverige. Det behövs en bättre styrning och samordning mellan olika delar av myndigheter och kommuner.

Många tänker kanske i första hand på jättebjörnloka eller parkslide, men invasiva arter finns också i djurriket. Vi har tidigare i dag hört om exempelvis mina hemtrakter, Saxtorp. Där finns inte bara en motocrossbana, utan vi har även badsjöar. De har nu invaderats av en av världens mest invasiva arter, nämligen vandrarmusslan, som kan vara förödande för en mängd andra arter.

I Saxtorp finns också ett väldigt fint naturreservat och ett stort friluftsområde, vilket är mycket värdefullt för vår del av Skåne.

Herr talman! För oss är också den enskilda markägaren en central del i att bevara och öka den biologiska mångfalden. Markägaren har den lokalkännedom som är nödvändig och känner sin egen mark bäst. Detta är, tror jag, mer effektivt än statligt tvång.

Frivilliga åtgärder vill vi därför uppmuntra. En markägare som vill anlägga en våtmark eller en damm ska exempelvis enkelt kunna ansöka om och beviljas stöd för det. Någon som odlar alger, musslor eller ostron i havet ska lättare kunna få miljöersättning. När skogsmark tas ur bruk för att skyddas ska skäligen ersättning utgå.

Vi vill att politiken för att bevara biologisk mångfald i än högre utsträckning ska bygga på metoder och styrmedel som utgår från frivillighet och bygger på den enskilda markägarens vilja och kunskap. Därför vill vi ha ett nationellt program med lokala åtgärdssamordnare, som bygger på långsiktighet och ett nära samarbete med markägaren.

Centerpartiet vill också se särskilda satsningar på att stärka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. På flera ställen i landet är det konkurrens om mark- och vattenresurser, och det krävs att vi är mer försiktiga med exploateringen om vi ska uppnå en god ekonomisk hushållning. Speciellt i Skåne, som jag kommer från, finns högkvalitativ jordbruksmark som behövs för livsmedelsproduktion, samtidigt som vi behöver fler bostäder och rekreationsområden.

Vi vill också att kopplingen mellan näringslivet och den biologiska mångfalden stärks och blir naturlig, precis som den blivit när det gäller klimatet. Vi ser gärna att företag rapporterar om biologisk mångfald i sin hållbarhetsredovisning och att fler branscher tar fram färdplaner för att stärka artrikedomen. Ett smart och effektivt verktyg är ekologisk kompensation, som gör att biologisk mångfald bevaras och gärna ökar när ny mark tas i anspråk för att låta våra städer växa eller vid bygget av större infrastruktur. Ett nationellt creditsystem för åtgärder som stärker artrikedomen är en väg framåt.

Herr talman! Förutsättningarna för livet i havet måste också prioriteras. Centerpartiet vill öka takten när det gäller att rusta upp och skydda haven. I Östersjön finns en yta större än hela Danmark som nu har död botten, och ett helt ekosystem är på väg att kollapsa. Det är illa ställt med fiskbestånden i Östersjön och Västerhavet, och akuta åtgärder behövs.

Centerpartiet vill därför ha fler marina reservat. Vi vill växla upp arbetet och skydda totalt 30 procent av våra hav till 2030. För att detta ska åstadkommas vill vi se att fler marina skyddsområden bildas längs de svenska kusterna och inom vårt territoriella vatten.

Ett särskilt prioriterat område för oss är anläggande och restaurering av ålgräsängar i grunda havsvikar och kustnära områden. Dessa ängar är viktiga och produktiva livsmiljöer för många arter av djur och växter och fungerar som uppväxtområden för fisk. Därtill utgör de en viktig blå kolsänka. Dessvärre har deras ekologiska status försämrats under många års tid till följd av föroreningar, hårt fiske och hård exploatering av skyddsvärda områden. Samtidigt har det på senare år inletts ett antal lovande pilotprojekt som uppvisar goda resultat vad gäller just ålgräsängar och lokal marin artrikedom. Detta vill vi se mer av.

Avslutningsvis påverkar förlusten av arter och biologisk mångfald människan i grunden. Just nu krävs det större insatser för att vi ska uppnå de svenska miljömålen och vända trenden. En rapport beskriver hur forskare har följt 50 hotade arter i Europa under lång tid och konstaterar att arterna genom skyddsåtgärder och reglerad jakt har återhämtat sig; det gäller både däggdjur och fågelarter.

Klimatförändringarna och en minskande biologisk mångfald är inte två separata problem utan hänger tätt ihop. Ju varmare planeten blir, desto fler arter riskerar att dö ut. Och ju fler livsmiljöer och arter som utrotas, desto mer sårbara blir våra samhällen, samtidigt som vi förlorar viktiga kolsänkor.

Om vi ska ha ett myllrande liv och stor biologisk mångfald också i framtiden behöver vi höja kunskapen. Föroreningarna måste minska, och vi måste gemensamt sköta, restaurera och återskapa natur på frivillig basis.

Herr talman! Jag står bakom alla Centerpartiets reservationer men yrkar bifall endast till reservation 16.

Anf. 102 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Vi debatterar nu otroligt viktiga frågor, naturvård och biologisk mångfald – grunden för hela vår existens. En fungerande och god ekologi är i grunden också förutsättningen för en hållbar ekonomi.

I detta läge och i denna debatt vet vi kanske inte exakt allt vi måste göra för att kunna vända trenderna. Men det finns väldigt mycket forskning och kunskap om vad vi måste sluta göra, och den listan överensstämmer väldigt väl med vad regeringen gjort under sin första tid vid makten. Jag tänker börja med vad vi måste sluta med för att sedan i mer positiv anda övergå till vad vi i stället måste göra.

Hela debatten har präglats av hur vi ska kunna sänka nivåerna för populationer av hotade arter, som vargen. Vargen väcker mycket känslor, men rent biologiskt är alla toppredatorer otroligt viktiga för ekosystemen. Så i stället för att göra vad man kan för att fasa ut dessa arter skulle man behöva ge dem ökat skydd så att de kan återhämta sig. Vi har inget som liknar en gynnsam bevarandestatus för vargen, särskilt inte om vi ska minska populationen till 170 individer. En enorm inavel präglar arten redan i dag.

Vi skulle också behöva satsa pengar och inte dra ned anslagen med 70 procent, som man har gjort i regeringens budget.

Man skulle för ålens skull behöva vidta åtgärder vad gäller både fisket och vattenkraften – alltså tvärtemot den politik som regeringen har fört hittills.

Man skulle behöva olika institutioner för att stärka miljöarbetet i alla led – tvärtemot en av regeringens första åtgärder, nämligen att lägga ned Miljödepartementet.

Vad vi skulle behöva göra i stället är det som regeringens företrädare paradoxalt nog har skrivit under på i Kunming-Montrealavtalet, som handlar om att bland annat öka skyddet till 30 procent. Vi talar om både hav och land. Det handlar också om att komma till insikten om att det inte räcker att bara skydda det som är biologiskt mest värdefullt; vi måste också börja restaurera våra trasiga ekosystem. Denna restaurering, som man redan har skrivit under på, klingar också väldigt väl tillsammans med EU:s initiativ om att restaurera natur. Där röstade Sverige som enda land nej.

Vad vi också skulle behöva är att på riktigt ställa om vårt brukande och inte förbruka naturens resurser utan bruka dem, så att de kan brukas både i dag och i morgon av kommande generationer. Jag ser inte skynten av hållbart jord- eller skogsbruk i den utsträckning som naturens gränser kräver.

För att nå dit är det bra med mål, men vi behöver också justera våra lagar och regler, så att de blir tydliga, så att det går att implementera dem för markägare och för dem som har möjlighet att bli nyckelspelare i omställningen. Då kan vi som lagstiftare inte fortsätta att upprätthålla en logik där det blir mer lönsamt att göra de miljödåliga valen.

Vi behöver få till lagar och regler och också ekonomiska incitament som gör att den som vill göra rätt också gynnas av det. Det är tvärtemot regeringens förda politik men helt i linje med det som länderna har skrivit under på FN-nivå.

Jag står självfallet bakom alla våra motioner, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 17, som handlar om just restaurering av natur.

(Applåder)

Anf. 103 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för anförandet!

Ledamoten har ett engagemang för biologisk mångfald. Men därför finns det också något som skorrar när jag tänker på vad Miljöpartiet gör och säger.

Jag tänkte ställa en fråga där jag är rent nyfiken på svaret. Den nya regeringen har nu tillsatt en utredning som har till syfte att rädda de skogsarter som är på väg att dö ut. Främst är det almen, men asken är också illa däran. Det kan finnas även andra trädslag som inte mår helt bra. Det finns ett hundratal arter som är obligat knutna till dem. Försvinner almen och asken försvinner också ett hundratal arter.

Varför har Miljöpartiet motarbetat det här förslaget? Ni har röstat emot det och talat emot det. Det är min uppriktigt nyfikna fråga.

Anf. 104 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag uppskattar uppriktigt nyfikna frågor. Därför är jag ledsen för att jag faktiskt inte riktigt förstår frågan. Att värna almen och asken är otroligt viktigt om vi ska bevara alla de arter som är knutna till dessa träd.

För den delen är det viktigt också med gamla granar, gamla tallar och gamla ekar. Ju äldre ett träd blir, desto fler arter hinner också etablera sig i dess bark, i dess stam och på dess grenar. Gamla träd är en nyckel till biologisk mångfald både i det brutna landskapet och i skogarna. Därför är det av största vikt att vi också bevarar de urskogor som finns kvar. Det finns några stycken kvar – inte så jättestor andel – men där behöver vi verkligen satsa pengar på ett långsiktigt skydd.

I det brukade skogslandskapet behöver vi ställa om till ett hyggesfritt skogsbruk där man också kan bevara sådana här evighetsträd, som bara får lov att vara gamla och vara nyckelspelare när det gäller att bevara den biologiska mångfalden.

Jag uppfattade inte riktigt frågan. Staffan Eklöf får gärna ta den i nästa inlägg.

Ledamoten nämner en skogsutredning som man har gått ut och berättat om i dag. Jag kan tycka att det är att slösa med skattebetalarnas medel. En stor och omfattande skogsutredning gjordes redan under förra mandatperioden. Där finns det många förslag som vi politiker kan plocka och göra om till lagstiftning och se till att de får genomsyning också i verkligheten. Det finns redan otroligt mycket utrett om skogen. Nu känns det som att man slösar med skattebetalarnas medel och drar detta i långbänk i stället. Det tycker jag är synd.

Anf. 105 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Låt mig först ta upp detta med gamla träd. De är viktiga för biologisk mångfald. Det håller jag med om. Men det är inte knutet till huruvida man har kontinuitetsskogsbruk eller trakthyggesbruk. Det har att göra med om man sparar träd eller inte. Det är väldigt många skogsägare som sparar evighetsträd i trakthyggesbruket.

En risk med kontinuitetsskogsbruket är ju att man plockar de grova dimensionerna. Det är ju hela idén med plockhuggning. Där finns det stor risk för att man inte sparar de gamla träden.

Min fråga gällde alltså ett riksdagsbeslut från 2021, där ett tillkännagivande gjordes till den dåvarande regeringen om att tillsätta en utredning för att skapa förädlingsprojekt som skulle rädda almen och inte bara skjuta upp utrotandet. Detta röstade Miljöpartiet emot. Man ville fortsätta den strategi som man hade då, att bara såga ned sjuka träd och invänta dödsdomen för almen. Det är detta beslut som det är obegripligt att Miljöpartiet inte röstade för. Den dåvarande miljöministern från Miljöpartiet gick emot det i en debatt. Det tycker jag är mycket konstigt.

Anf. 106 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om hyggesfritt skogsbruk eller inte. Ska man ta ned en hel skog på en gång, vilket ju är det skogsbruk som traditionellt bedrivs i Sverige, kan man spara enskilda träd. Det görs.

Men kommer man tillbaka en tid senare är det en väldigt vanlig syn att just de sparade träden är omkullfallna, för vinden har tagit dem. Det blir så när inte andra träd kan fånga upp vinden. De träd som står kvar faller omkull. Så mycket för den naturvårdsnyttan – det är mycket bättre att ha ett hyggesfritt skogsbruk, också av den anledningen att andra arter behöver komma till de här träden för att kolonisera dem. De kan inte ta sig över ett kalhygge som är 100 hektar eller ens 50 hektar. Spridningsförmågan hos snäckor, sniglar, mossor och lavar ska vi inte överskatta. Dessa rara arter behöver ett kontinuerligt trädäck med skugga och olika mikroklimat och allt annat som finns i en skog där man plockar ut enskilda träd och inte kalavverkar stora ytor.

Nu tror jag att jag har uppfattat frågan. Det handlar alltså om varför vi inte var med på ett tillkännagivande när vi hade en miljöminister från vårt eget parti i regeringen. När man ingår i ett regeringssamarbete arbetar man ju utifrån den positionen. På den detaljnivån kan jag inte svara på annat sätt än genom att hänvisa till hur samarbetet såg ut vid den tidpunkten. Jag tror för övrigt också att jag var föräldraledig under den perioden. Detta är ju en ganska detaljerad fråga. Men almen och asken behöver hjälp, och där kan vi göra insatser för biologisk mångfald. Det är vi helt eniga om.

Anf. 107 STAFFAN EKLÖF (SD):

Herr talman! Först och främst välkomnar jag det tillkännagivande som utskottet föreslår, delvis utifrån ett yrkande från Sverigedemokraterna, om en revidering av förvaltningsplanen när det gäller skarv, med syftet att minska skarvpopulationerna. Naturvårdsskäl bör bakas in i syftet. Sedan återstår som sagt att arbeta i EU för att allmän jakt på skarv ska tillåtas.

Jag yrkar bifall till reservation 1 om internationella konventioner och avtal.

Vi säger så här i vårt ställningstagande:

Sveriges ambition måste vara att de arter som finns i landet ska fortsätta att finnas här. Att sköta områden så att arter som är akut hotade kan leva vidare i vårt land måste vara högt prioriterat i vår skogspolitik. Där emot ska vi inte lämna över besluten över hur vi åstadkommer detta till EU eller andra internationella organ. Mot denna bakgrund anser vi att Sverige internationellt inte ska ingå avtal som kan leda till att mer skog än i dag behöver vara undantagen från skogsbruk eller skyddas formellt.

Detta gör vi för att det är mest effektivt.

Mats Nordberg, vår tidigare kollega, gjorde för några år sedan en analys av de arter som har dött ut i svenska skogar utifrån Artdatabankens uppgifter och frågade sig om det är det svenska industriella skogsbruket som är att beskylla. Men endast fyra arter kan sägas ha levt i barrskogsbältet och försvunnit efter trakthyggesbrukets införsel. Det är här merparten av det industriella skogsbruket äger rum, och det är det skogsbruket som utsätts för mest kritik. Dessutom utgjordes tre av dessa fyra arter av ett litet komplex av lavar som levde på samma träd på en lokal i Värmland.

Detta är vad vi diskuterar när vi diskuterar bekräftade utdöenden till följd av modernt skogsbruk med trakthyggesbruk i barrskogsbältet. Ändå beskylls ensidigt skogsbrukets metoder.

Det finns några viktiga punkter att ta med sig om artbevarande:

Det moderna skogsbruket är inte perfekt. Man kan se en tillbakagång av vissa arter även om utdöendet är på en mycket låg nivå. Samtidigt kan man komma ihåg att vissa arter gynnas av trakthyggesbruk. Vi sverigedemokrater förordar smärre justeringar av brukningsmetoderna som inte inverkar för mycket på brukandet och ekonomin, lite mer vardagshänsyn, lite mer utrymme för den frivilliga naturvården, metodutveckling för minskade körskador med mera.

Detaljer är mycket viktiga vid artbevarande – det måste man komma ihåg.

Situationen ser mycket sämre ut i ädellövskogen och i jordbrukslandskapet.

Vi hör nu krav på enkla lösningar, såsom avsättning till naturreservat och obligatoriskt kontinuitetsskogsbruk. Men enkla eller harmoniserade lösningar träffar inte precist och kan till och med vara kontraproduktiva för vissa arter och miljöer.

Internationella överenskommelser måste konstrueras på annat sätt med utgångspunkt från artbevarande i stället för avsättning av gigantiska arealer. Det gör att man kan använda olika metoder i olika länder. Det är ändamålsenligt eftersom förhållandena skiljer sig mycket åt. I regnskog med mycket lång kontinuitet kan det vara effektivast att avsätta till reservat, medan utökad vardagshänsyn kan vara effektivast i barrskogsbältet.

Åtgärder med låg träffsäkerhet riskerar också att påverka andra värden mer negativt. Det kan handla om ekonomi, konkurrenskraft, social situation, möjligheter att leva på landsbygden och faktiskt biologisk mångfald på andra sätt.

Detaljer, träffsäkerhet och effektivitet bör alltså alltid vara i centrum när artbevarande diskuteras.

Med detta sagt är jag mycket glad att Sverigedemokraternas förslag om åtgärder för skogsträdsförädling som ska rädda alm och ask fick riksdagens gehör 2021 och nu börjar genomföras. Det handlar om ett hundratal arter som riskerar att dö ut och som kan räddas med åtgärderna.

Jag minns att vänstersidan röstade emot, talade emot och arbetade emot detta. Centerpartiet ska däremot ha en eloge för att man förstod vikten av förslaget och stödde det.

Anf. 108 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Det finns konspirationsteorier som täcker nästan alla områden. Det är kanske inte en nyhet att Sverigedemokraterna ägnar sig åt egna uträkningar och målar upp egna verklighetsbilder. Men jag är naturvårdsbiolog, och i Sverige har vi otroligt mycket data över de hotade arter som finns. Artdatabanken har kommit med uppgifter som visar att 394 arter i Sverige är hotade på grund av skogsbruket. Den siffran bjussar jag på. Ni behöver inte göra egna utredningar. Det måste vara väldigt mödosamt och också jobbigt om man träffar så pass fel. 9 stycken av dessa arter är nationellt utdöda på grund av skogsbruket.

Då behöver vi inte fundera och gissa mer kring läget för den biologiska mångfalden i skogen. Här har vi det svart på vitt. Detta är Artdatabanken, och det är Sveriges absolut främsta naturvårdsbiologer. Den resursen borde vi verkligen använda, särskilt inför sådana här debatter och inför olika beslut om naturvård och skogspolitik. Det rekommenderar jag verkligen.

Sedan är det skrämmande men kanske föga förvånande att höra hur Sverigedemokraterna pratar om att man inte ska skydda mer natur och skog. Det är utan tvekan det absolut mest effektiva tillvägagångssättet om vi vill bevara biologisk mångfald. Vi kan alltså inte sätta ett tak vid dagens nivå och säga: Detta är fine.

Vi har en akut situation för de skogliga arterna. Vi behöver absolut skydda mer, ställa om och restaurera trasiga ekosystem. Det är bortom allt tvivel.

Anf. 109 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Det är nio stycken utdöda arter i skog, säger Miljöpartiet. Det är fel. Det är många fler än så. Men tar man begränsningen från 1950, när trakthyggesbruket infördes, och tittar på barrskogsbältet ser man att det är nere i fyra. Fyra stycken har dött ut. Det är då de tre lavarna, som knappt kan räknas eftersom de var i utkanten av sitt utbredningsområde. De är vanliga på andra ställen. Men det var knappt att de fanns i Sverige när de försvann, för de fanns bara på en lokal. Då återstår det bara en art som egentligen är mycket att bry sig om.

Sedan finns det de som dog ut tidigare. Svart stork dog kanske ut på 30-talet, typ. Den dog ut i dåvarande kontinuitetsskogsbruk. Då kan vi fundera på varför den gjorde det. Den ska ha grova träd som boträd. Det fanns förmodligen inte i kontinuitetsskogsbruket, inte på alla platser i alla fall. Det får inte vara igenvuxet runt det grova trädet, för då kan den inte flyga till trädet. Och den ska ha vattendrag.

Det enda som det moderna skulle vara skyldigt till är utdikningen av vattendrag. Det skulle ha missgynnats den svarta storken. Visserligen kan trakthyggesbruket också ta bort dessa biotoper, men den dog ju ut innan man gjorde på detta vis.

Om vi pratar om ärlighet med data måste vi prata om alla aspekter.

Anf. 110 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Det är en spännande debatt. Nu framgår detta, i alla fall för mig, för första gången tydligt och klart. Sverigedemokraterna brukar använda följande argument när det gäller klimatet: Nej, vi ska inte göra någon åtgärd här i Sverige. Det är viktigt att andra länder gör någonting. Om inte de gör någonting och om inte alla lägger ned samtidigt är det inte värt att göra en enda åtgärd.

Nu hör vi exakt samma typ av argumentation när det gäller den biologiska mångfalden. Det blir väldigt mycket mer konkret, tycker jag, för det handlar om att dessa arter nästan inte hörde hemma här. De var i utkanten av sitt utbredningsområde. Redan där bryter vi mot konventionen om biologisk mångfald. Den är väldigt tydlig. Den säger att alla arter, oavsett om de är i mitten eller i ytterkanten av sitt utbredningsområde, ska bevaras inom nationens gränser.

Det är väldigt enkelt att säga att vi tycker att tigrar och pandor är viktiga, för de är någon annanstans. Men vi har ett ansvar här och nu. Jag vet inte om jag hörde lite grann av speciesism. Man kanske föraktar dessa lavar. Jag vet inte om det finns något förakt för de olika artgrupperna.

Själv tycker jag att det är fantastiskt. Även om vi inte kan uppleva dem på samma sätt som däggdjur har de klarat precis samma evolutionära test som allt annat levande. Jag har stor respekt för mossor, lavar, svampar,

pandor, tigrar, lodjur och vargar. Det finns inte heller någon hierarki när det gäller organismgrupper i våra miljömål och i våra olika globala avtal som vi har skrivit under.

Ska vi prata om svart stork och ärlighet vill jag fråga ledamoten: Tror du, ärligt talat, att en svart stork skulle kunna göra comeback i Sverige på ett enskilt träd som står ensamt och som är omgivet av ett 100 hektar stort kalhygge? Jag tror nämligen inte det.

Anf. 111 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! På vanligt manér kastar Miljöpartiet anklagelser runt sig: Sverigedemokraterna gör alltså inga åtgärder. Men samtidigt har vi ju nyss pratat om ett sverigedemokratiskt förslag som kommer att rädda ett hundratal arter – ett förslag som Miljöpartiet var emot.

Miljöpartiet säger att Sverigedemokraterna inte ska göra någonting för klimatet. Samtidigt har vi Sveriges mest effektiva klimatpolitik om man ser det globalt. Miljöpartiet ser det bara nationellt och tror att andra länder ska följa efter, även fattiga länder och diktaturer. Det är en dröm. Det kommer inte att ske.

Vår klimatpolitik påverkar utsläppsländerna direkt, men det är bekvämare att kalla någon klimatförnekare. Så är det.

Jag tror att sanningen är att Miljöpartiet inte är så intresserade av resultatet. Medan vi är intresserade av resultatet är Miljöpartiet intresserat av att göra stora satsningar. Vi vill ha så stora resultat som möjligt så billigt som möjligt. Den politiska skiljelinjen mellan partierna är i dag den mellan pliktetik och konsekvensetik.

Anf. 112 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! I det så kallade slottsavtalet som Tidölaget jobbade fram tillsammans och står bakom nämns varken biologisk mångfald, naturvården eller invasiva arter en enda gång. Anslaget för skötsel av värdefull natur, där arbetet mot invasiva arter ingår, drogs ned med 931 miljoner kronor i Sverigedemokraternas och regeringens budget.

Våra länsstyrelser runt om i landet är bekymrade och har larmat om att det nu inte finns några statliga medel alls till åtgärdsarbete mot invasiva arter under 2023, och det kommer att få konsekvenser. Många åtgärder som man har gjort tidigare riskerar också att ha gjorts i onödan, och arbetet mot de oönskade arterna kommer med största sannolikhet att bli dyrare i längden.

I ett tidigare replikskifte framförde ledamoten Ottosson att detta berodde på Socialdemokraternas långtidsbudget. Jag tycker att det är lite väl magstarkt att skylla på oss. Vi har ju inte dragit ned ett öre på det här området. Vi tycker att detta arbete är så viktigt och att det bör fortsätta. Om regeringspartierna också tycker det kan man ju fundera på varför ni inte röstar på vår budget i stället, där de här satsningarna och pengarna faktiskt fanns med.

Jag skulle vilja fråga ledamoten Eklöf vad som ligger till grund för att Sverigedemokraterna och regeringen kom överens om den borttagna finansieringen av arbetet mot invasiva, främmande arter.

Anf. 113 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Jag minns – det är inte många år sedan – när vi sverigedemokrater kallades rasister för att vi lyfte problemen med de invasiva arterna. Det är roligt att Socialdemokraterna nu har fått ett nyvaknat intresse för frågan!

Jag får påminna ledamoten om att vi har inflation. Alla poster måste ses över. Posten 1.3 för skötsel av natur är mycket riktigt sänkt. Anslaget ligger nu på 2020 års nivå. Det ger lite perspektiv på summorna. Socialdemokraterna har alltså lagt en enda futtig budget som har haft ett högre anslag än den som ligger nu. 50 miljoner har dessutom flyttats till HaV. Anslaget ges till myndigheter och är föremål för prioriteringar.

I förra årets budget fanns en post specificerad för invasiva arter som var tillfällig i två år. Den löpte ut. Sossarna hade konstruerat det så. Exakt samma budgetpost förlängdes inte i innevarande budget. Däremot upprättades en ny budgetpost, 1:11, till Havs- och vattenmyndigheten för just invasiva arter. Den tillfälliga satsningen förlängdes alltså men hos HaV i stället, för problemen är större för vattenlevande organismer.

Det är dessutom mycket tydligt från budgeten att Naturvårdsverket får använda pengar under 1:3 för invasiva arter, och jag tycker att Naturvårdsverket skulle ha prioriterat invasiva arter lite högre. Alla minskade medel på länsstyrelserna hänförs därför till att Naturvårdsverket lämnade mindre medel från 1:3 till länsstyrelserna för bekämpning av invasiva växter. Det stora arbetet med leder, utsiktsplatser och grillplatser kunde ha minskats mer i mitt tycke. Man borde ha kunnat hoppa över helt och hållet ett år med brinnande inflation att iordningställa grillplatser.

Regeringen bör överväga att styra myndigheternas fördelning mer i detalj för att i framtiden uppnå dessa viktiga mål.

Anf. 114 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Att bekämpa invasiva arter driver ingen inflation. Sverigedemokraterna är nu det största partiet i regeringsunderlaget, och nu ser vi hur det blev med det viktiga arbetet med att bekämpa invasiva arter. När man tvingas ta lite ansvar som det största partiet i regeringsunderlaget slopar man alltihop. Anslaget dras ned.

Vi har också kunnat läsa i medierna att Sverigedemokraterna beklagar att arbetet mot invasiva arter drabbas av höstbudgetens stora neddragningar. Men sedan åtgärdar man det inte i vårbudgeten. Frågan är därför vad man egentligen beklagar – de tomma löftena och de tomma orden?

Om nu ledamoten Eklöf och hans parti tycker att arbetet mot invasiva arter är så viktigt, något som ledamoten också framför, varför tar man då bort pengarna för detta? Varför tillförde man inte medel i vårbudgeten?

Det är väl bättre att säga som det är, nämligen att, precis som er ekonomisk-politiska talesperson sa, er inriktning ligger fast, och det är fortsatt en halverad miljöbudget. Det är den inriktningen som Sverigedemokraterna har, och då räcker inte pengarna till. Så enkelt är det.

Dessutom är det den här regeringen, där Sverigedemokraterna är det största partiet i regeringsunderlaget, som första gången på 20 år ökar utsläppen. Det är en sanning, och den kommer Sverigedemokraterna och ledamoten Eklöf inte undan.

Anf. 115 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Nu fick vi höra från Socialdemokraterna att vi slopar alltihop, alla satsningar på invasiva arter. Det är en lögn, en rak lögn!

Det finns stora satsningar på vattenlevande arter, och de pengar som Naturvårdsverket fick har de faktiskt använt till att bekämpa invasiva djur. Det är positivt. Dock gäller den brist vi pratar om växterna, och där är det ett myndighetsbeslut från Naturvårdsverket att inte prioritera växterna. Men räknar vi ihop totalsummorna är det inte mycket som skiljer från det ena året till det andra.

När det gäller kritiken om miljöbudgeten vill jag påminna ledamoten Larsson om att den budget som vi har lagt nu är den näst största miljöbudgeten som har lagts.

Slutligen, om reduktionsplikten, var det roligt att vi fick ett tydligt besked nu, eftersom Magdalena Andersson började svaja i söndags. Socialdemokraterna står alltså fast vid att reduktionsplikten ska följa den bana som gör att vi får ohyggligt stora inblandningar av biodrivmedel och otroligt höga drivmedelspriser. Det är bra för medborgarna att veta det så att de inte röstar på Socialdemokraterna igen!

Anf. 116 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Jag blev lite fundersam över debattreglerna. När man har ett replikskifte avslutar man väl inte sin slutreplik med att hänvisa till något som ledamoten inte har sagt? Ledamoten Larsson nämnde inte reduktionsplikten någon gång i sitt anförande. Då är det lite lustigt att man i slutet av sitt replikskifte lägger ord i ledamot Larssons mun som hon inte har sagt. Det tycker jag är mycket olämpligt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2022/23:117 Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter

Redogörelse

2022/23:Europol1 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022

EU-dokument

COM(2023) 160 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råvaror och om ändring av förordningarna (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 och (EU) 2019/1020

COM(2023) 237 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en akt till stöd för ammunitionstillverkning

Följande interpellationer hade framställts:

den 5 maj

2022/23:343 Sommaraktiviteter för barn och unga

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

den 8 maj

2022/23:344 Ökad andel vindkraft i elmixen

av *Jessica Stegrud* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 5 maj

2022/23:630 Risken för minskande investeringar i elnätet

av *Monica Haider* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:631 Nya genomiska tekniker inom växtförädling

av *Stina Larsson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:632 Kostnadskontroll i infrastrukturprojekt

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:633 En parlamentarisk infrastrukturberedning

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:634 Kommunens tillsyn över fristående förskolor och enskild pedagogisk omsorg

av *Rose-Marie Carlsson* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

den 8 maj

2022/23:635 Ett behov av en ny kapacitetsutredning

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:636 Vårdpersonals anmälningsplikt när det gäller papperslösa

av *Yasmine Bladelius* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

Prot. 2022/23:105
9 maj

2022/23:637 Förslag på nya plastskatter

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:638 Miljökonsekvenserna av havsbaserad vindkraft

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:639 Tobaksskattedirektivet

av *Tobias Andersson* (SD)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:640 Kartläggning och uppföljning i otrygga bostadsområden

av *Mikael Eskilander* (SD)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.50.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 27 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 96 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
§ 3	Meddelande om frågestund.....	1
§ 4	Anmälan om subsidiaritetsprövningar.....	1
§ 5	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 6	Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 7	Ärenden för bordläggning.....	2
§ 8	Skatteförfarande.....	3
	Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU13.....	3
	Anf. 1 BORIANA ÅBERG (M).....	3
	Anf. 2 CICZIE WEIDBY (V) replik.....	5
	Anf. 3 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	5
	Anf. 4 CICZIE WEIDBY (V) replik.....	5
	Anf. 5 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	6
	Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S).....	6
	Anf. 7 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	8
	Anf. 8 BO BROMAN (SD).....	8
	Anf. 9 CECILIA RÖNN (L).....	11
	Anf. 10 CICZIE WEIDBY (V).....	12
	Anf. 11 CECILIA RÖNN (L) replik.....	13
	Anf. 12 CICZIE WEIDBY (V) replik.....	14
	Anf. 13 CECILIA RÖNN (L) replik.....	14
	Anf. 14 CICZIE WEIDBY (V) replik.....	14
	Anf. 15 HELENA LINDAHL (C).....	14
	Anf. 16 MARIELLE LAHTI (MP).....	16
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.).....	17
§ 9	Riksrevisionens rapport om Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring och avtalsvillkor.....	18
	Civilutskottets betänkande 2022/23:CU5.....	18
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.).....	18
§ 10	Konsumenträtt.....	18
	Civilutskottets betänkande 2022/23:CU8.....	18
	Anf. 17 LARS BECKMAN (M).....	18
	Anf. 18 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S).....	20
	Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik.....	22
	Anf. 20 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	22
	Anf. 21 LARS BECKMAN (M) replik.....	23
	Anf. 22 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	23
	Anf. 23 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	23
	Anf. 24 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	24
	Anf. 25 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	24
	Anf. 26 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	25
	Anf. 27 LARRY SÖDER (KD).....	25
	Anf. 28 MARTIN WESTMONT (SD).....	26
	Anf. 29 NADJA AWAD (V) replik.....	28
	Anf. 30 MARTIN WESTMONT (SD) replik.....	28

Anf. 31 NADJA AWAD (V) replik	28
Anf. 32 MARTIN WESTMONT (SD) replik	29
Anf. 33 NADJA AWAD (V).....	29
Anf. 34 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	31
Anf. 35 NADJA AWAD (V) replik	31
Anf. 36 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	32
Anf. 37 NADJA AWAD (V) replik	32
Anf. 38 LARS BECKMAN (M) replik	33
Anf. 39 NADJA AWAD (V) replik	34
Anf. 40 LARS BECKMAN (M) replik	34
Anf. 41 NADJA AWAD (V) replik	34
Anf. 42 ALIREZA AKHONDI (C).....	35
Anf. 43 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	36
Anf. 44 ALIREZA AKHONDI (C) replik	36
Anf. 45 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik.....	37
Anf. 46 ALIREZA AKHONDI (C) replik	37
Anf. 47 KATARINA LUHR (MP).....	38
Anf. 48 LARS BECKMAN (M) replik	39
Anf. 49 KATARINA LUHR (MP) replik	39
Anf. 50 LARS BECKMAN (M) replik	40
Anf. 51 KATARINA LUHR (MP) replik	40
Anf. 52 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	40
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	42
§ 11 Hushållningen med mark- och vattenområden.....	42
Civilutskottets betänkande 2022/23:CU13.....	42
Anf. 53 LARS BECKMAN (M)	42
Anf. 54 DENIS BEGIC (S)	43
(forts.).....	45
Ajournering.....	45
Återupptaget sammanträde.....	45
§ 11 (forts.) Hushållningen med mark- och vattenområden	
(forts. CU13).....	45
Anf. 55 LARRY SÖDER (KD).....	45
Anf. 56 MARTIN WESTMONT (SD).....	47
Anf. 57 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	48
Anf. 58 KATARINA LUHR (MP).....	50
Anf. 59 ALIREZA AKHONDI (C).....	52
Anf. 60 LARS BECKMAN (M) replik	53
Anf. 61 ALIREZA AKHONDI (C) replik	53
Anf. 62 LARS BECKMAN (M) replik	54
Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik	54
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	54
§ 12 Naturvård och biologisk mångfald.....	55
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU17	55
Anf. 64 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	55
Anf. 65 REBECKA LE MOINE (MP) replik	57
Anf. 66 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	57
Anf. 67 REBECKA LE MOINE (MP) replik	58
Anf. 68 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	58
Anf. 69 MALIN LARSSON (S) replik	58

Anf. 70	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	59
Anf. 71	MALIN LARSSON (S) replik.....	59
Anf. 72	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	59
Anf. 73	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	60
Anf. 74	MALIN LARSSON (S) replik.....	62
Anf. 75	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	62
Anf. 76	MALIN LARSSON (S) replik.....	63
Anf. 77	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	63
Anf. 78	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	64
Anf. 79	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	64
Anf. 80	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	65
Anf. 81	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	65
Anf. 82	MALIN LARSSON (S).....	66
Anf. 83	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	68
Anf. 84	MALIN LARSSON (S) replik.....	68
Anf. 85	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	69
Anf. 86	MALIN LARSSON (S) replik.....	69
Anf. 87	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	69
Anf. 88	MALIN LARSSON (S) replik.....	70
Anf. 89	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	70
Anf. 90	MALIN LARSSON (S) replik.....	71
Anf. 91	ELIN NILSSON (L).....	71
Anf. 92	MALIN LARSSON (S) replik.....	72
Anf. 93	ELIN NILSSON (L) replik.....	72
Anf. 94	MALIN LARSSON (S) replik.....	73
Anf. 95	ELIN NILSSON (L) replik.....	73
Anf. 96	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	73
Anf. 97	ELIN NILSSON (L) replik.....	74
Anf. 98	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	74
Anf. 99	ELIN NILSSON (L) replik.....	74
Anf. 100	ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	74
Anf. 101	STINA LARSSON (C).....	76
Anf. 102	REBECKA LE MOINE (MP).....	78
Anf. 103	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	79
Anf. 104	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	80
Anf. 105	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	80
Anf. 106	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	80
Anf. 107	STAFFAN EKLÖF (SD).....	81
Anf. 108	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	82
Anf. 109	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	83
Anf. 110	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	83
Anf. 111	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	84
Anf. 112	MALIN LARSSON (S) replik.....	84
Anf. 113	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	85
Anf. 114	MALIN LARSSON (S) replik.....	85
Anf. 115	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	86
Anf. 116	JOHAN LÖFSTRAND (S).....	86
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	86
§ 13	Bordläggning.....	86
§ 14	Anmälan om interpellationer.....	87

Prot. 2022/23:105
9 maj

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar	87
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.50.	88

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2023